

spūali. Et ideo dicit augu. cōtra ponatissas qđ in
eadē bō lege veteri spūli tunc bō vītūcān-
tur legentes eā cū spū. sed iudē fūntūlū t̄cadit
zoccidūntur legentes eā fīne spū. Et sic codēmo
do in lege euāgēltica catolico fūnt bōt; sed hēre
tēlī fūnt mālī t̄ occidūntur vōlētes spūlementēs
eā legeri fine spū. qđ spūs eft ille qui viuūfūcat hāz
fūnt aīa corpū. **¶** Unde et aduerēdū mū cu-
Nota dem aug. in principio super ges̄. qđ scūra īa dat
co-porū triplicētā. s. vegetatiā. sensitiā. et in
relectuā. ita spūs dat littere triplicēm sensum. s.
allegorīcū quo ad fidē adcreden̄t: t̄ moralem ad
diligēntiā dēr̄t. pōtīmīt bēne operādīt: canago
gīcī ad sp̄erāndū celestia z eterna z tēndēndū
mūdāna. et sic sacra scriptura virūlūp̄ testamēnti
pōt legiād ifsum triplicē sensum p̄ xter lſalē. L

Sexta clavis.

Quod
sacra
scriptu-
ra e*n-*
terie
tada.

te locutiones sunt i sacra scriptu-
ra. maxime euangelica quidetur
false in sensu trahi qui facit et ge-
nerat in aurib*carnalibus*. Et si ista
vere ad sensu quo v'l ad quod sunt sibi.
rla h*co*siderat cu*superiorum* possit ea conteneri,
t*meli* et *et de talib*locutionib*fiat regula parti-
cularis expressi sunt magis impunctata in mente ipsi*legentis* et audiens. viii illa scriptura et locutio z oia
tio rpi Abrah*xvi*. q*ui dicit*. Pater si posibile est
trahere me a calore iste. veritatis non sicut ego volo. sed
sic tu*fiat voluntas tua*. Ista q*oppe rectitudine* vnum
sensu facit in aurib*corporis sc*et op*eris* sumuit in
principio morte*de* fiducrab*a* fugere in morte*Et sic*
rogab*at* p*re*ter** v*tale* passione*traheret*. et mutaret
suntiam sua. In alio infinit*te*ponos**. q*ui rps videt q*voluntas* patri*erat* et p*re*ter** patet*erat* tale gen*morti*.*
Io subdit*n*on* sicut ego volo. h*sicut tu*fiat voluntas********

Nota
ta*rus* tua*sed iste*. talis sensu*est* fall*si*. p*pter* multa iudic*io*
z oia*mentita* que sequeret*h*az p*rimo* sequeret*q*uo**
tione petitor*rpi* est*et* in discreta*qua* petebat illud*q*uo**
christi iam erat*impossibile*. c*ui ipse* scribat*et* a*eterno* fui*ti*
in ho*re* se*da* patre*decretum* ut*si* fieret*et* Item seque*to*
ret*q*ui rps** retractab*at* suum*propositum* p*rimus*

Nota fas tua sed iste, ratis senz' e' fall', ppter multa i'cō
d' oia uenientia que se querent. Haiz primo sequeret qd'
tione petrī p'f' est in discreta, quia petebat illud qd'
christi iam erat impossibile, cū ipse sciret ab eterno fuit
in hoi sea deo patre decreatum vt si fuerit. Item seque-
to, retur q' p's retracrabas suum propositum p'mis
sum. Haiz p's iam statuerat & promiserat moriet
pati tal' genus passionis prout ipse aplis paulo
ante reuelauerat, quando dixit. **Ecces! endimis**
hieroslymam & filius hōis tradet ad crucifigendū
& flagellandum. Item sequeret q' p's pio illo
infāti perdidit charitatem q'ah habebat erga
genus humānū. Itē sequeret q' volebat p' illo in
statu facere falsas scripturas q' deipso erat & oia
ista cedebant in maximū incōuenientia fin' tali sen-
sum. Haiz pleniter dixerat q' non venerat nisi ad fa-
ciendā uoluntate partis. Et a d' hoc natus erat ut te
stamonū perhiberet veritati scripturā, q' vñ
iota non p'scriberet a lege de eo scripturā. Si ideo
è dicēdūt q' talis locutio ad alii sensum facta est
sc' ut p's notificaret nobis qualiter erat ver' hōs

z habebat verā carnē mortalem, & manicheos. Et quodomo passio sua erat dolorosa & terribilis qd alter no fuisse ita merito ista. Et sic voluit ostendere verā humanitatem tunc diuinitatem. Ervolunt distinguere in se duos appetitus? vñ naturale zelestium qui porrebant z timebat morte, talis intellectus, qd qd voluntas qd seper fuit cōfōrmati voluntati patet. Et sic etiā in ipso erant due voluntates. sc̄ humana & diuina. Nā hā voluntate humana subiecta z cōfōrmatib̄ diuina. Et sic talis oīatio nō est facta nisi ad expiūmē diuītrāḡ naturā & ad expiūmē dī doloris intolerabilis sue passionis. Et ergo tales fēn⁹ h̄b̄ orontes. Q pater l̄ caro meaz sēnālitas hoireat trīmeat fā crudelē morte patione, coq̄ oēs ap petri pmancare & oē alā inq̄stī alā de uitēt velit deuitate morte & perniciētē ego nolo cōfōrmatre voluntate mēaz carni mee nec sensuali tēt, sed volo cōfōrmatre tunc voluntati. Et sic ostendit qd voluntas sua simul tēpore cōdolebat carnis cōfōrmatib̄ patrem voluntari, pot latius videbis psalmo. x. 7. xxi. qd ad h̄b̄ sensum p̄ illud. Clama bo p̄ dī & nō exaudiens. Et quib⁹ p̄ supia dicta locutio nō est facta ad sensum quæ facit, sed in quo fit. Ita illa locutio. Matth. xv. vbi qd qd labores uerāt in vinea p̄ totā dī murmurabāt aduersari patrē familias, eo qd laboātes p̄ vñā horas eēles cisi fecister. Et etiā illa verba filii obediētis qd dignissimas est aduersari patrē, eo qd filii pdigūs cum gaudio ad penitētū recipiſſer. Ute, vix. Non sunt tēt illa verba exponēda ad sensum quæ faciunt. Et vbi est summa charitas in illa celesti partia inuidere fas non est. cī viñusq̄ tuſtus gaudeat de premio alteri? Sz sunt intelligēda verba ad sensum iquofit. Nam ibi saluatoz in illis parabolis rident tēcitis quoniamibus qd ab oībus carnalibus posse fieri. Nam in prima ostendit ips⁹ qd passiones huius mundi labores non sunt qd ignito denario summe beatitudinis. ideo si cündez denarium dat patrēz & nouisfūs & conseruo nulli facti inuiriām qd ultra digni vtrisq̄ p̄sumit & stipendiū impendit. Id virtus debet cōtentari & grās agere. In secunda vero parabola ostendit ips⁹ quomodo iuris nā daf penitētibus summa del misericordia, et quomodo deesse nemini vult perfire, quia pio omnibus passus est, idegaudet de penitentia pecatafōris. Item ostendit qd nullus ex propriezib⁹ relinquit peccatoz er agit bonum, sed solum ex gratia dei. Ideo ita immo magis debet agere gratias statim qd peccatoz penitentia. Et sic iustus debet gaudeare & congaudere de penitentia peccatorum. Ita illa verba. Job. xii. quando digit p̄ceat dies in qua natus sum, & neq̄ in qua conceput est homo. Non sunt intelligēda ad sensum quæ facit, qd iob hoc iustus non maledicerat creaturem̄ finē magis p̄cto. Sz intendit iob h̄b̄ sensus, qd p̄cepti originali in quo accipit viñusq̄ est adeo m̄cledictum, et taliter p̄cepti non est a deo creatiū, nō copiatur in dieb̄ m̄cēñib⁹ antī, nec iñt̄ creaturem̄ dei qd non creatiū ut deo malū nec p̄cepti. Sz fuit a diabolo capti⁹ per iñt̄dā oībā parabolā. Et sc̄ illid retinuimus.

Prologis in Psalterium.

causa ois mali. et ab illo pctō puenitū nobis oēs
firmitates oīs mala. Et frē logf et lob. pditionalib.
q̄ si hō n̄ hēret al. qd̄ s̄ fuis laborib. ve
patiētia sua poſthāc vitā ſeqref q̄ maledicta eēt
dies concepcionis et natūratis oīus iustor. q̄ marie
verā pſecutioñis et firmitatib. q̄ hi vita. Et ſit
ad hos ſenſus ſunt inteligēda yba iob. Item ad
hīc et ſeſi ſit intelligēda yba h̄icetme. xx. c. Quid
q̄. maledicti dies in q̄ n̄ar? luſ ſt dies i. q̄ pept
me m̄q̄ mea. qd̄. li tu non retribuiſ p̄mit iuſtis
p̄ laborib. z̄ pena malis p̄ pteſa. q̄ maledicta eēt
dies i. q̄ n̄ar ſuz. Et ſit magna psacre ſcripture
virtus teſta. et intelligēda ad ſenſus in q̄ fit z̄ non
quæ facit. N̄a aures ſpialis mēs ſupliciū ſenſus
ſpialis et ſecreti. Sz aures copiis n̄o recipiū ſuſi
laz de qd̄ aurib ſpialis dicit ſaluator. Abat.
q̄n. Qui h̄i aures audieſi. i. intelligēdi audiaſ. s.
ſpialis carnali. i. ſtegillat ſenſu ſpiale ad quē
et inq̄ b̄ba ſpiala fiat. Et frē Job. yba. q̄ locur
ſuz yobis ſpūs z̄ vita ſunt. Spūs ē q̄lūſificat. La
ro ait no. p̄det q̄c̄p. Et ſic q̄ ſita ſexta r̄la p̄
tum contūrū in pcoedeti. Et ſia ſpſpolio cruci
adoat non eli intelligēda ad ſenſus q̄c̄ facit. q̄
nulla creatura p̄ ſeadoatur. ſed eſt intelligēda
ad ſenſum in quo ſit. x̄ps crucifixus adorauim

Tractatus.ij

50. xv

¶ q̄ t̄ a q̄ accept̄ nob̄sc̄ repom̄is̄t̄ eov̄ ait ap̄ls ad heb̄ie. ḡ. ¶ Ilī pres illi p̄c̄ v̄ t̄c̄ s̄ accept̄ repom̄is̄t̄ n̄s nob̄sc̄. Et p̄ sp̄z ap̄l̄ym̄na est eccl̄ia zvna fides xp̄i noui ac v̄t̄. Nā eadē fides xp̄i saluat nos; saluat ū illos; q̄ quē nos credim̄ iam venisse. t̄ quē recepim̄; illū et eiēdē xp̄i; ipsi c̄debat et expectabat futurū. Et in tali fide saluabat ut ait auḡ. h̄. Ad aduersariū leḡ et p̄o pheta p̄z. d̄ nupt̄or̄ p̄z. m̄. filiaz. d̄. xxv. ¶ Et d̄ tra aur̄ supia dicta, arguit̄ et q̄ leq̄ ver̄ et nouia nō sit vna: mo altera p̄ h̄ v̄ hiere. xxi. Ecce dics veniet dicit̄ v̄n̄ et feria domus ist̄ et domui iuda fed̄ noui nō b̄z p̄ct̄ q̄d̄ p̄cep̄iḡ c̄ p̄b̄ cor̄ c̄ app̄chēdi man̄ eoȳ et educēti eos v̄ tra egip̄. Itē baruch̄. Itē statua illis testa alterū séptemnū. ¶ Tū p̄ hunc tertii p̄bat ap̄ls ad heb̄. viii. leḡ enoū c̄ altera v̄ yeteri yeteri v̄ l̄ p̄terre. Et b̄ m̄ndet̄ q̄ leḡ noui et veteri c̄ v̄nā salut̄ vno móvni tate c̄entia, allo mó vnitate accidentalis. ¶ Ad cuī intelligētr̄ ē valde aduerēdi q̄ in leḡ dei sunt p̄siderāt̄ aliq̄ c̄entia, aliq̄ accītūla. Un̄ ea q̄ sunt de essentia vnitatis legis sunt fēt̄. Sunt legislatoriū vnitatis sp̄is intelligēt̄ siue intel lectus: vnitatis veritatis, vnitatis fidel̄ et sp̄i, vnitatis termini comunit̄, vnitatis finis. Accidētalia autē legis sunt officia legalia sc̄rit̄, sacrificiū et oblationi sacror̄, et sacramētor̄, et vniuersit̄ oīm legaliū ceremoniā. Ita sūt accidētalia siue officia fuerint mutata et abolita et non semper fuerit in eadē lege, eo q̄ accidēt̄ p̄ adēse v̄l̄ abesse p̄ter corruptionē eiusdem subiecti. Sed essentia legis semper manserint vna et eadem. Quod probatur. Nam semper fuit vius legislator̄ et conditor virtutis legis. Unde dicit̄ augustinus contra aduersarium legis et prophetarū, q̄ sic: vius est creator omnium p̄teritorum et futurorum iuris vius fuit et est dator amboīum testamentorum. Nam ille idē deus qui locutus est in veteri testamento per os prophetarū locutus est etiam in novo testamento per carrem assumptum et per prop̄rium os vt ait apostolus ad heb̄. i. Multo tibiarie multis modis oīm deus loquens patribus in prophetis nouissime diebus iūis locutus est nob̄is in filio. Et sic patet q̄ idē deus est conditor virtutis testa. Item sc̄it fuit vius legislator̄ ita fuit vius et idem sp̄is: q̄ idē sp̄is q̄ illuminauit mentes patriarchar̄ et prophetar̄: illuminauit et apostolos et omnes xp̄ianos, p̄biudat quia idem ille sp̄is qui fecit patriarchas p̄uidit̄ fuitura mysteria de xp̄o et eccl̄ia ille in eis fecit apostolos cognoscere illa mysteria esse de xp̄o prophetata. et ideo apostoli et euangelisti et doctores allegant̄ dicta patriarchar̄ et prophetarū. Ideo dicit Augustinus contra aduersarium legis et prophetarū q̄ antiqui patres eundem sp̄is habuerunt nob̄sc̄um. Per eandem etiam rōmen̄ est dicendū q̄ eandem veritatem habuerunt nob̄sc̄um de sacra scriptura, q̄ dāvēt̄ veritatem euāgelicam quā nos vidēmus p̄sente et consummatam: viderunt et ipsi futura. Item per eandem rationem habue-

runt et eadē fidē nobiscū de xpo et ecclā: qd̄ qd̄ cre-
dim̄ p̄terit et p̄fis: qd̄ cōfiderit et expectarunt
fūtūrū ut sibi dīcūt qd̄ eadē redēptionē cōrebāt
et cūdē xp̄m futūrū. Et ē sī fuit vna fides ita fut
vna obiectū fidei cū t̄p̄: est terminū cōis copula-
lās vtrāz legē et faciēs ex vtrāz p̄fis: qd̄ p̄fis fuit
fint illi legē veteris: et p̄cipiū noue legē.
An argutis sic sicut illa linea dicit vna cuia partes co-
pulantr ad vnu punctū et terminū cōem̄: ita et illa
lex dicitur vna cui? partes copulantr ad vnum ter-
minū et obiectum cōe. Sed lexis vetere et noua sunt
bm̄ti: qd̄ copulantr ad xp̄m qui fuit finis illius et ob-
iectum p̄fus: ergo est eadē rōne termini et ob-
iecti. Et per eandem rōnem vtraq; lex dicit vna
rōne finis: quia xp̄s est finis virtutis. Nā scit p̄fis
est obiectum et terminū cōis fidei: ita et finis
veritatis rōne spei. Nam scit p̄fis fuit finis inter'
estyn et speratus in illa et in ista. Nam cundem xp̄m
finis qd̄ ipsi expectabat redepros nos expectamus
p̄fiam toz̄ gloriificato. Et sic vnu et finis vtrū
vtrū legis. Q̄od bat aug. d̄tra pelagianos
hypostolico reprobatione in dīces. Ubi (ali) apl̄us
ad timorēt̄ subiungit gra nū nōfui t̄p̄ iſi p̄f
ca fide et dilectione que est in p̄fio t̄p̄. Eandes er
go fidē dīst que salutē artul̄ et illis znoberis: hāc
aptissime dīm̄strat ap̄ls scribēs ad galathas. in
dicens. P̄fūtūs aduentū fides sub legē cufidio
bamur. conclusi in eadē fidē que resuelanda erat
eadē ita qd̄ sp̄t̄p̄būt̄ racitis erat in seruis dei
per verbū: et resuelanda erat in gentilis⁹ per incar
natiū idem dībū. Et vtrēz t̄lapis ad hebrei xiiij.
her et potē et ipse in lecula tempora itaq; muta
ta sit nō fidei iustificatio t̄ḡf̄d̄ fidei xp̄i p̄fī data
est daf̄t̄ dabit̄. Et dicit̄ augustinus in hoc loco p̄fz
qd̄ idē est lator et coditor vtrūs t̄z et idem xp̄s et
eadē fides et idem finis. Et quibus p̄fz qd̄ cōen
tialia vtrūs legis sunt eadē: t̄z p̄fis vtrāz lex
est vna finis essentialia: et sī vna p̄fens̄. Sed ē
altera finis accidētālia et finis officium. Et ideo dicit̄
aug. contra aduertiarū legis et p̄p̄būt̄. qd̄ oia cert
monialia qd̄ siebat̄ in lege veteri erant officiū respe
ctu noue. Nā in qd̄ inter officium et finem hoc
intererit. Nā in finem est faciēd̄ sed finis est p̄o
pter qd̄ faciūte et sic oia illa ceremonialia et le
galia qd̄ illi faciebat̄ non faciebat̄ nisi propter xp̄m
dei per eum aduentū omnia fuerint abdicata et abo
lita potēt̄ implētūt̄ officiū et cursum suū quia
adepto fine cessat officiū et habitib⁹ existentibus
in materia cessat mot⁹. Et sic p̄fz qd̄ ē vna: et qd̄
est altera. Et īo ridetur ad auctoritatem in contra
rium adductam. Nā deus p̄bierem̄ nō intende
bat̄ altera legē fini essentialia: sed fini acci
dētālia et officiālia et fini ritus et ceremonias inuen
tia illa debetē celare. Et p̄hā rōnem p̄t̄ ride
ri ad oia qd̄ p̄fī fieri in corriari. Et qd̄ b̄ p̄fz qd̄ ls
accidētālia et officiālia leges sunt mutata p̄ succel
sum t̄p̄is in aduentū xp̄i t̄nō sunt mutata essen
tialia legis: sī ritus et finis et fides legis. Et sic nō
est mutata lex essentialia ita manet confirmata
et p̄ficiata. Nā in h̄ decipiūt̄ miseri et ceci indei
nescieris distinguere inter essentialia legi et
dentalia ita putat̄ qd̄ illa legalia accidētālia et
officialia sunt de essentiā legis: cum nō sint dari nisi
ad officiū et in signū future p̄fittatis et finis et nō gra
fū. Et sic salificat̄ legē et facit̄ ipaz medēcōt̄. Qd̄
qd̄ nō recipit̄ et p̄fz qd̄ legē p̄fittat̄ nos me mē
ilius vnu legē mortis qd̄ indei qd̄ tenem̄ xp̄m seru
p̄fitat̄ essentialē legē qd̄ qd̄ p̄fitas surrept̄t̄ cui⁹ xp̄o mus
et t̄p̄i repudiat̄ p̄fitate essentiali t̄p̄i legē p̄fittat̄ et co
lūt̄ accidētālia qd̄ sī sum mortis et abdicata p̄fittat̄ qd̄ lu
cursu sua cōplerūt̄ nō solū sunt eis inutilia sī det
etiam mortifera. C̄ L̄ T̄p̄z est notādā apō
ca. xvi. qd̄ xp̄s est alpha. z.o. primus et nouissim⁹
et p̄cipiūt̄ et finis. zeta et medius et via. rho. xiii.
Et sic est p̄cipiūt̄ medius et finis. Et in p̄cipiūt̄
nostrī p̄ creationē. Et īo est medius nostrī redē
ptionis: qd̄ mediatōr dei et hoīm̄. Itēz est finis no alphi
stre gloriificatio. Ideo iste hoī mystic⁹ p̄grinat̄ et o
sī a principio mudi vñz̄ ad p̄mū aduentū xp̄i t̄p̄ t̄
qd̄ ad mediu et vi sanare et deo reconciliaret̄.
Sī mo p̄grinatur a p̄mū aduentū p̄ leges euangeli
cum vñz̄ ad secundū aduentū tanq; in finē vñtrūm
vñ gloriificet̄. Et sic iste hoī mystic⁹ exiuit a xp̄o p̄
creationē qd̄ oīc̄ per ipm facta sunt. Vñ. Et tra
nuit̄ p̄ ipm per redēptionē et tendit̄ i p̄sumē
xp̄m p̄ gloriificationē. Et sic semp̄ est idex xp̄s et
idem hoī mystic⁹ qui continuat̄ p̄ vñm caput et
per vñm mediu. Et S̄z dicit̄ aug. libio de ca
bētēzādīs rūdū⁹ qd̄ sic iacob in suo oru p̄s
sit brachii tenēs plātam fratris sui esau et postea
offendit̄ caput et exinde totū residuum copis ita
partiho hoī mystic⁹ p̄vūs offēdit̄ t̄ traxit̄ limittū
baclīp̄i in veteri t̄fso sed in aduentū xp̄i oīc̄ dīt̄
traxit̄ totū residūm copis succēsū. Et quo p̄z
qd̄ sic iste p̄grinatus est vñ hoī mystic⁹ ad adaz
vñz̄ ad iudicūt̄ t̄a est vna lex et via per quam pere
grinatus est. Itaq; ergo lex tota est vna finis essen
tialia. sed altera finis accidētālia. est vna finē
sed altera finis officiū et vna finē veritatis sed altera
finē vñtrūs et signū. Item vna finē spiritū. sed al
tera finē literarū. Et ideo dīcendit̄ oīc̄ hoī my
stic⁹ qui p̄ fidē p̄grinatus est ab adā vñz̄ ad
ipm semp̄ continue in illo itineri t̄p̄p̄e regnatioē
acceptis aliqa accidētālia illi⁹ legis. Nā in adā
et in abel acceptis oblatiōt̄ et in hoc accepit̄ aliquę
modi faciūt̄ et labia acceptit̄. circūfōne et
in moyse acceptis legē p̄cepto et ceremonialia et cetera
et legalia qd̄ oia dat̄ fuit cī in figuram xp̄i futuri.
Et ideo iste homo mystic⁹ p̄uenit̄ et xp̄m di
mūtis et abdicatis oīc̄ sup̄adicis accidētālia⁹
acceptis p̄fittatis et p̄fessione illoꝝ et repausationē
in ipm̄ sic iste hoī mystic⁹ t̄a p̄fectus in xp̄o per p̄m
aduentū xp̄i p̄t̄ p̄fittat̄ in hac ecclēsia vñz̄
ad secundū aduentū xp̄i in quo et receptūs vñtrūm
p̄fessiones copis et ale. sīlā et mōritatūt̄ et cor
polis et felicitate virtutis. Et ideo est aduentū
duiſe occūt̄ionēs finē dīcūt̄at̄ et feculorū sue

Prologi in psalterium

Nora
B et
no.

statuū et statuū suarū. Nā aliq. vificant deo prou
pegrinari in situ et etate legis nature, et aliq. pro
vificant de eo p. statuū seu lege moyis, et aliq. prou
fuit in statu gie, et etat q. ista eccliesia habuit mula
tos statū et etates tō multa verificant de ea fīm
uersos statū et etates vt parerebūt locis suis. B.
Hā circulatio bī dare ferente tempore gen. xvii.
S3. Et intelligēdū filia illa etate et secūlū ab abra
vīsp ad xp̄m. Hā eternū bī ab etate. Et sic eternū
sue semperitū bī illud qđ ē spē cuž aliq. etate.
Et sic circulatio dicta fuit semperita non simplic
ci o. tpc. qđ cū illa etate ab abra vīsp ad xp̄m quā
fuit semperita illa etati illi tō copis mystici et legi
Et sic fit vīcedū de precepto sabbati zagni paſſa
lis. Quoy etas fuit finita in xp̄o. Hāz os hebre
et thalmidus dicit et appellant tōs incētū aliud
scīm alīq. etate. Et etia ē vīcedū y circulatio cū
tora lex moyis et etate rōm̄a ſue p̄tūtatis et fuſig
rati. Hā eternitas legis moyis ſtūmā in veritat
te euāgelica ſicut eternitas regni dō fuit contīna
ta in xp̄o. Ita ergo pariter iste dō mysticus et ista
lex contīne relinquēt impfēctiōnes accidenta
les accepit in xp̄o perfectiōes esentiales actu
quas alīq. habebat in potētia et in figura. Et ſit
l'ſcriptura veteri test. multa verificant de ista ec
cliesia ſue corpore mystico ſcōm diuerſos statū et
etates vi. p̄ in psalmis et in canticis ſolomonis et
valde dīat dētere pudenſe lector in h̄mō feculles
et eratib⁹ legis et bōis mystici qđ cū ſuī plure
habuit statū et etates cū ſuī. Nā totū tñſe veteri

Nota legis fuit tps significandi et figurandi et desideratae, sed tps noue legis fuit tps a dipleto et verificando, et recipienti promissiones. Ut q̄n̄b̄ in antiqua legis sc̄lule me oscula ovis verificabat ex ecclesia sc̄m̄te. Stat̄s vete. re. q̄t desiderabat ad eum n̄p̄ sp̄l̄ et no-
fui. Sed cū postea dicitur. Q̄ue fui quē diligēt̄ alia
mea et inueni et tenui nec dimittit̄ illū. Tunc veri-
ficatur ex ecclesia sc̄m̄ istum statū tps post adven-
tū xp̄i, pot ipsum recipit. Sed cū postea dicitur. Q̄ue es
ista qui p̄greditur quāsi aurora cōfurgens terri-
bilis ut castroꝝ et tunc verificat̄ ex ecclesia post re-
surrectione xp̄i, pot exiuit ad p̄dicātiōnē et agnolus-
plo gerit. Sed cū postea dicitur. Q̄ue est ista q̄ aſcen-
dit de deferto delitioſe affluens innixa super deſcri-
ſionē ſuā. Tunc verificat̄ ex ecclesia, p̄ tps iā
fuit in ſua maijā, p̄peritatem venerata p̄ totū orbem
terræ; et fit apparet q̄ p̄dica ut quāli vna et cadem
ecclesia habuit diuerſos ſtat̄ et crat̄es de quib⁹ ſunt
diuerſi loci eius in ſacra scriptura: q̄o pudens
lectoꝝ, dyſideſit cū tremore cōſiderante, de quib⁹
dab̄ hec ſequim̄ regula. D. Utteri est notam
dū q̄ ſicut iſta eccl̄ia ſine hoc corp⁹ myſtici habet
tria diuīcta ſecula terra etia grā medior. Nam
q̄dā ſunt pura ſicut eſt grā maria: que n̄t̄ p̄ce-
cauit, p̄ q̄dā tota eccl̄ia ſicut illa. Tora pulchra
eſt amica mea. Et q̄dā ſunt inēbra ſanaria p̄ quib⁹
b̄ ſificat illa. Impulſus euerſus ſum̄ vt cadere
hōis ſuceptus me. Et q̄dā ſunt firmita q̄ adquic in-
aut p̄t̄ labor. Et q̄b̄ verificat illa. ſana mea
dñe q̄dā ſunt infirmi ſum̄. Et ſic multe locutiones veri-

Tractatus. Itij.

F. xvi.

Ltava regula est de dyabolis et de misericordia eius. Nota
est non adiutorum sicut xps vniuersitatem
et corporis sibi eccliam fidelium
baptismum et gram in vintate mif-
fica parvus dyabolus vniuersitatem sibi insi-
deat et horum quatuor dicitur.

petm. Quoniam qđe congregatio dī finagogo satba
ne siue ecclia maligna erat. Et sic oēs hereticz iude-
deles et obstinari dicitur mēbia vyaboli. Hā cuz na-
tura hōis a deo sit creata bona na turualter tñ dia-
boł' iunim⁹ seminavit s̄ianit in ipsa. T̄ M. Att. xii.
Et sic hō male agit. ut in eo nō op̄et dī dia-
boł' sine malitia qđ seminavit diabol⁹ et lq̄ta au-
guit. Enimone vñl martis vbi at. qđ te p̄seq-
tur hō noli attrahere nec destruere natura. necant
mā quā fecit inspiratur de⁹ qđ nō te p̄seq̄t qđce-
rit de⁹ h̄ malitia qđ fecit hō quā malitia persua-
si hō astuta satiane. Ut ināfūt̄ s̄ diaoluſus et
alligat et copular ſibi p̄teros et obſtinatos qđ in-
ter eos colicant idiomata rānḡ inter caput et me-
bia ita qđ om̄ites danati noīant noīe capitib⁹ ſui
diaboli. Iñ xp̄e appellauit latine labebili. Zop̄a. xi.
Lñ dicit. vñl vñm diabol⁹ eſt. Itē cl̄a re. p̄m. alio-
que qđ nabuchodōz nos. ſub noīe diaboli dicens
Quō occidisti lucifer qđ manē ostiebat. Itē exec.
xxviii. alloquit regē tiri codē mōdo dicēs. Tu li-
gnaculi ſtilitudoſi in delitioſi paradiſi fuſti. Itē
ecōuerſo diabol⁹ appellaſt hō ſub noīe mebroūm
ſuor⁹ qñq̄. vñl. z. tñ. iunim⁹ hō ſit. Itē pl̄.
tu. miſtre me de⁹ qđm p̄culaut me hō. i. diabol⁹.
Sed ē aduerterēdī qđ syna goga satba nō ſunt
niſi mali. i. ecclie ait vñl mēbia mēbia dia-
boli et hōis. et dir̄ media vñl. imulata qđ in ſecreto
ſunt hereticz hypocrite. Et ſt̄t̄ aduerterēdī qđ
ſicut oēs p̄fecitorz et vñtūs plus vñſicat de⁹ p̄to a
quo p̄lo deriuāt. ex cōfiteſtū de⁹ mēbius fide-
l̄b⁹ ita partiōne oīa n. n. p̄ūt̄ intelligi et vñſicat
diabol⁹ a dī ſt̄t̄ et ſuggerunt. et ex ſequēti
de mēbius in qđ. et p̄q̄ diabol⁹ operat. Ut illud
p̄cipice ſicut ſunt me gratis. pius intelligit dī
diaboli iñſtagatorib⁹. ex cōſequēti de⁹ tyran⁹ et
hereticz et malignis et quos diabol⁹ iñſtagat co-
trahit ſadefles. Itē p̄l. mō. l. poecl. p̄mo
intelligit diabol⁹ iñſtagatorz et excitat. Et ex con-
ſequēti intelligunt oēs tr̄yāni p̄fecitorz ecclie
et oēs maligni ſulfurantes et ſeminatorz ſianit.

Ecclesia clavis.
Ona regula est de specie
egiae sive d'oro eparate. **V**nus p's
et si aliqd' tor' metacromes p' syno-
matione ton' metacromes p' syno-
doch aut p' metathopam. Et sic
quicq' in scriptura cum nota vna ci-
vitatis intelligitur totū regnum aucto-
tota provincia et quandoz' torus mundus vel cum
dicuntur, memori ea rab' et babylonis intelliguntur.

D. Jacobi de valentia.

Christopolitan Epis Expositio.

tot^r *populus gétillis.* Et sic egip^r z sodoma z go-
mora ponis p toto populo malignum ps i epla za
de. Et sic p iudea z hierclu intelligit tota ecclia. vt
ait hiero. ad marcellā. Itē hū solū intelligit de toto
z t p i loco; s̄t ē t p e. vt apoc. xii. cūm dī q agē
lūs fine rps allogauit satīha z byabolū. Ad. annis
hī intelligit p logia z magni rps. hī et regla intelligit
i numeris. vt cū dī i apoc. xiiij. Ut iudicū montes
syon. cxiij. Ad. vbi ponit numeri "determinat" p
indeterminato. Item gen. xliij. Quicunq; occidet
chayn septupli puniel. i. multipli. ibidē septupli
dabitur virtus de cayn : de laem vero septuagies
septies. i. multo pluries. Itē adat̄. xvij. ait rps
petro. Nō dico tibi septies: 15 septuagies septies
id est infinitas. Verunt̄ aduertat lecto: q tales
numeri nō ponunt sine sacramento. ¶ **U**nī sed ad-
uertendum: q licet hec regula continetur sū
frequent: tamen inclusu est q fiat regula ex parte ex-
plesia ppter magna sacramenta z difficultates q
continetur z insurgit ex talibus locutionibus ut

EDecima clavis.

cteras figuræ frequētā allegoria: qñ vnū ad lit
terā b̄i z aliud intelligit. Et sic tota scriptura vete,
et allegoria: qñ nō ponit gra suis; s̄q̄ noui ref
vt dictiñ ē i qnta regula. Ad cui⁹ clarissim⁹ evidētiā
est notandum: put dictiñ ē i qnta regula q̄ oīa gesta
vte, nō erat gra suis erat q̄d figura z picture
z signa z exemplaria z pabole refectu no, tel, inqnt⁹
figurabat z significabat z no, sic fabract⁹ exēplifica
bat z sparabat aliq̄ alia furia mysteria i no, ref.
Et i p̄celsus et discursus quo facit intellectus fide
lis et catholici a te, ve, i noui, rāct⁹ a figura ad sui
figurati z a signo ad signati⁹, z ab exemplari ad exē
plari, z a parola ad suā p̄itatē euāgeliā, d, p̄cels
sus z discursus allegoric⁹, eo q̄ allegoria est tropi
ca z cōuersa locutio ad vno ad alterum qñ p̄ vnum
aliud intelligit. Et q̄ p̄p̄ ralis argumētatio z dis
cursus allegoric⁹ reducitur ad dīcta sp̄es argumē
tatiōis, q̄ fit p̄ exēpli, q̄tuor in sunt sp̄es argumē
tatiōis vni p̄ topi, z i p̄n, ibi post, s̄, sylogism⁹ enti
mem⁹ inducit⁹ z exēpli. Et to tales discursus alle
goric⁹, q̄ argumētatio exēplari, iōct̄i extēdit⁹ z am
pliāt̄ a reb⁹ ve, te, ad mysteria no, ref, rāct⁹ a figura
ad figurati z a signo ad signati⁹ z a parabola ad vi
tates, ab exēplari ad exemplari z a positiōib⁹ arg
ad clūsionē. Et tali m̄argumētatiōis, s̄ allegori
co z exēplari frequēt⁹ v̄l, z p̄fudisputād⁹ iudeos ala
m̄erēdo vitates euāgelicas et gesti⁹ ve, te, rāct⁹ ex
nō

Prologi in psalterium

z p his mael probat ppłm iudicatu post xp̄m esse fi-
lum carnis z tis foas electi cū synagoga misa sua.
Et p isto dicur fūrūm a allegorice bap̄t apłs p totam
epłam ad hebreos oia sacramenta z sacra z sacrificia
vetere legis fuisse data in figurā de xp̄o z nřa
redēptio. Et hoc genere allegorice argumentatio
nisi vintus oris doctores carpolici. Est ita vñter
adherēt q̄ non solum p̄s z omnes apostoli et
euāgelistū sibi sunt hōc genere allegorice argumen-
tationis in scriptura vetere testa. sed etia p̄dā
uid in suis psalmis. nā p malou parte pcedit p̄o
prophete a figura ad figuram. z a signo ad signatum
nā ad ducit gesta patrarcharū z p̄phetarū z my-
stera legis myroli. non grati sui. sed ingustum erant
signa z figure. z put in eis pndūt in duplicitate spiri-
tu futura mysteria de xp̄o z ecclia. z sic allegorice
procedit a figura ad figuram. vt ptebat p̄ omnes
psalmos et mariane. ps. xvi. z. lxvii. vbi mani-
festū dicitur. Ap̄erit in parabolis os meūz l'oguar
propositiones ad initio. vbi per translationem ta-
bernaculibz ab efrām in pueralem: ex p̄ translationem
facerdotibz a filiis hely in samuelen. et
per translationem in regni a saul in dauid probat et
infet prophetic translationem regni z facerdotibz a synagoga in xp̄um z eccliam. vt ptebit ibz.
Et non solum dauid: sed etiam elias z ceteri pro-
phete procedunt frequenter isto discursu allegorice
in cogitatu p̄dicunt futura mysteria de christo z
ecclia p̄ent p̄soniderat ei in spiritu in gemitis ve-
teris testamenti. z in quibusdam signis z figuris.
Ex quibus pater q̄ argumentum allegoricum fu-
mens principium ex mysteriis vete. testa. licet nō
sit efficac contra iudeos proper contrariam indis-
positionem eo q̄ vñccerat eos malitia eorum ne
intelligent sacramenta dei clausa in litera. tamen
guraturn: aut a signo ad signatum: eti parabola
vere. testa. et si uam veritatem euangelicam fibi cor-
respondentem. licet non sit efficac contra cecos ut
deos. tamec est efficac inter cartholicos fideles q̄
bus datum est nosis mysticum regni dei. vt dicitur
est. Sed est iterum a duerēdu q̄ intellec' fidelis
dupliciter discurrit a scriptura ve. testa. ad nouum
vno mo allegorice figura a figurā eo mo quo
dicitur est. Scđo mo per exp̄ressa pm̄sa litteraliter
allegado pm̄missis exp̄esse factas in vete. testa. z Nota
prophetias prophetarū: sicut frequenter facunt
euangelisti. vt ecce virgo sc̄p̄t. Mat. z. Itē omnes
etiam iste decezregule siue claves posuit re-
ducit ad numerum septenartium iuxta numerus se-
p̄te figillou: eo q̄ ferta z septima regula reduci-
tur ad quantitatem de sp̄n z littera. z noua regula reduci-
tur ad decimā. z sic manent leptes principales claves
ad aperten dum. leptē signa libet vete. testa. ment
Et idō omnes nouem regule supradicte possunt
reducit ad istam decimā regulā: q̄ dicitur sub
altiqua grammatical z tropica figura. vt sub ali quo
tropo sive typō. Ex omnibus supradicatis p̄s qua
liter p̄uidens lector debet vigilanter attendere in
quilibet psalmis quam propositione p̄ prophetā da-
uid nobis apertis siue apertenendam proponat. Et
ex quo mysterio accipiat z sumar parabolam z pro-
positionem ad prophetandū z facientiam psal-
mum. Iaqua figura ad quod ad figuratum allegori-
ce procedat z discurrat. Et in virtute signis princi-
pī z per quam regulam psalmus sit exp̄onendus
z intelligendus. Et in tali expositione que conclu-
sio euangelica inferatur z elicatur. I. quod myste-
rium de christo z ecclia explicetur in ipso psalmo
aut que chorda psalterij euangelici pulsatur. qđ
idem est.

Tractatus. iiiij

f o. xvij.

intelligant facilius etiam ea clavis in litteris sicut
est efficacissimum. Etiam ad veritatem in se et quo
ad nos, quibus datum est non nisi impetratum regni
dei clausum in littera vete, testis. Unde q[uod] spiritus
sanctus qui illustrat mentes ap[osto]l[us] et doctor[um] ut
cognoscere illa mysteria in scriptura vete, testis,
figurata per prophetas vaticinata in xpo et eccl[esi]a
ille copleta idem illustrat mente d[omi]ni ipsi
ritu prophetic[o] ut cognoscet eadem mysteria in
xpo et eccl[esi]a esse complenda, de quibus mysteriis
prophetos condidit psalmos. Ideo ex his patet
q[uod] lumen euangelicum fuerit clarius et perfe-
ctius in duocent apostolis et doctorib[us] h[ab]et
prophecietum in prophetis, tamen ex parte rei eadem
est veritas et certitudine, nam sicut apostoli fuisse
certa ghesia euangelica quo ad veritatem esse com-
pleta: ita eadem ghesia fuerit certa et credita ipsis
prophetis esse complenda in xpo. Et ideo daniel
fuisse psalmis predicti frequenter et p[re]nuntiatus
futura mysteria de xpo et eccl[esi]a per verbam de pie-
tate propter certitudinem, p[ro]bete ostendens illa
esse certissima in veritate ac illam tunc fuisse et co-
pleta, et illum modum feruant etiam ceteri proph-
et[us] pour dictum est in tractatu primo. Et quibus
omnibus patet qualiter argumentum factum per
discursum et noceum allegorico in figura ad, de
idem en.

Quartus tractatus.

V**a**ntum ad quartū tracta-
tum est primo notandum q[uod] virtusq[ue] iu-
ris professores et doctores non solum
ad vitandam prolixiitatem: sed etiam
proper necessitatibus faciunt speciales
tratatum et rubricam de verbo significati-
bus. Non ergo minus immo magis necessariu[m] ar-
bitratus sum ante quam deueniam ad expolitio-
nem psalmorum premittere specialem tractatuum
de nominibus significatiibus que maxime in sa-
cra scriptura et in hoc libro psalmorum frequentar-
tur: ne multiplex iteratio in quolibet psalmo legē
ribus inferat tedium. ¶ Ad cuius evidenter est
aut eruditum quod in tota sacra scriptura vete,
testis et maxime in psalmis aut deus loquitur populo
aut populus loquitur ad deum aut messias
loquitur ad patrem oianus et petens salutem pio se
z p[ro]prio filio. Et si quandoque populis qui lo-
quitur ad deum, aut petit mestram redemptorem
aut petit legendi iustificanti feliciter euangelicas,
aut conqueritur de yobolo et membris eius perfe-
quentibus eum. Et si frequenter fit sermo de deo
et de messia in lege monito, et de non nobis det se de

Quartus tractatus

Variantum ad quartū tracta-
tum est primo notandum q̄ utrīusq; iu-
ris professores & doctores non solum
ad vitandam p̄liticatatem sed etiam
propter necessitatem faciunt speciales
et rubricam de verborum significati-
onē ergo minus immo magis necessariū ar-
sum ante quam deueniam ad expolito-
albūm p̄metiriē speciale tractatum
in significationib; quae maxime in sa-
p̄tiz & in hoc libri psalmorum frequentia-
multipler iteratio in quolibet psalmo legē
feratur. **[¶]** Ad culis eidem tam est
endum quod in rotā facta scriptura vere,
maxime in psalmis aut deus loquitur po-
populus loquitur ad deum aut missas
ad patrem oias & perentes salutem pio se-
p̄uo. Et quandoque populus qui lo-
quuntur ad deum aut perit missam redemptori
legem iustificantē scilicet euangelica,
queritur de dyaboloz & membris eius perfe-
cūt eum. Si est frequenter fit sermo de de-
cessia in lege promissio, & de populo de z

D. Jacobis de valentia

Christopolitanus episcopi Expositio

Prologi in psalterium.

messias nō soli nominatur deus, sed etiā adona p. Etē dictis etiā verbus domini, p.c. clif. Adibit p. s. vñt a sanuit eos. Tē dictis nomē dñi, vñt de die noster q̄ admirabile ē nō me tuū invictuera terra. Et etiā h̄c, ecce nomē dñi venit de lōginaq̄. Tē vñt, vñt diuinitates celos & manifesatares nomē tuū. S̄ quare p̄dictis dictis nomē dñi, declarabut p. s. vñt. Tē dictis q̄bdi de patris, t. diffinitio. Hā diffinitio explicat totā esentiaē diffinitiū. Id ō via tio quid est esse re significans. Unde intellectus con p̄cep̄tis esentiaē r̄ sit sue r̄ ḡ sua esentiaē form̄at conceptus diffinitiū ideo ḡreē cōcep̄tis sue diffinitionē esentiaē a p̄mula logon. I. verbum fed̄ nomen notificat rem per suos effectus. Et sic dicitur candela a cādendo, & lucerna a lucendo, & indumenta ab induendo. vt inquit aristoteles, vñt metaphys. Etis se fugitur s̄ p̄s vere dicitur verbum, p. s. vñt et nomen del. Dicitur enim verbum de qui de teota substantia & esentia patris, et sic explicat totam eius esentiam, quia est p̄imus et eternus conceptus patris quo intelligit se pater: r̄ in quo sunt omnes divitiae perfectiores et ideo eterni, ac quārum exemplarū ola sunt creata, & sic p̄s in quaum deus vere dicitur verbus quis est dictus a patre, et per quod loquitur pater: r̄ etiam chrysip̄us in quātum homo dicitur verbus q̄i per ipsum nobis locutus est pater, nam sicut per verbum locutus est ad extra omnia creando, quando dixit fari luḡia poscea per idem verbi incarnatum locutus est nobis serendem legem euangelicā, & sic vtros modo xps dicitur verbum patris. Item dicitur non m̄ dñi del patris in quaum nobis notificauit quattuor mirabilis effectus ipsius patris postē fuit incarnatus q̄s olipotētus in miraculosis opera tio, q̄n exfoliata inferni & resurrexit, & ascen dit in celum, sedis notificauit sapientiam patris in datione legis, tertio m̄lā in sua passione, quarti iustitiam iudei iudicari potestate in sua ascensio ne q̄ magis ostendit in glorio tridici. A. Et ideo p̄s proprie dicit nomen dñi tetragrammaton no tificata ista quatuor ineffabilia de patre que oīa comprehendunt sub hoc noīe iēsus. An̄ hoc est nō men qđ deus non renelat patribus vere, etc. q̄i s̄ pol̄s debeat ipsum nobis reuelare. Idee cum tantum affectu patrarche & prophete delabrandat ve veniret nom in dñi scilicet iēsu, q̄ hoc est nomen dñi tetragrammaton cuius interpretationes nullib⁹ potuit citre vñt ad adiectum p̄t. nāz ille qua tuorū literē t̄x̄or̄, he, bāv̄, he, redūnt sonum hu bñs nō iothbñs, i.e. iēsus. Nam iothbñs hebreo, hebrei id est q̄ saluatio siue saluator latine. Tō bñs, vñtq̄s repertit iothbñs in heb̄o co translocat iēsus vel salutare in latini, & hoc in plerisq̄ locis, recte ergo p̄s appallatūs et iēsus, qđ est nō men dominī. B. Itēs p̄p̄ super p̄s dicta p̄s̄t in scriptura dicti dexterā de t̄z diacriū dñi eo q̄ pater per ip̄s operatus est quatuor supadicta ineffabilia. Item p̄s dicitur heres in quaum re cuperat hereditatem dei felis genū humānum de p̄p̄fatis diabolū tanq̄ filius primogenitus? da

F. o. k v l i j

tris. Item si scilicet sicut iustus et caput ois san
ctitatis et gratia a quo oes gratae diripiunt ad sua me
moria. Itē de ré q̄r heres partis. Itē de sacerdos
q̄ seipm sacrificia p̄ ob̄l oblitus. et oia sacramen
ta ecclastis pluitur. Itē de r̄p̄ q̄ leterie do
norum sp̄ficiantur nō ad m̄ltitudine p̄cesteris ē vincit
rāt̄ caput ut ab ē descederit et vinctio ad sua me
bia p̄ participationem. Et sic fit vn̄xps misericordia ex
capite et m̄ebitis. Etiā cōscientia idemora. Hā tota
ecclia cōsp̄dūt vñ xp̄s. Et utr̄q̄ analogice di
hoc nom̄ xp̄s vñ capite et vñ ecclia. Hā p̄iū de
xp̄o vero capite. Et p̄ sequētiū d̄ corpore mistico
Et ēt de quodlibet fidelit̄ rāt̄ de m̄lesura mensura
to q̄ xp̄s ēt in éitura om̄ fidei in iustificacō. Itē
xp̄s de etiā dauid hier. xix. Servient ois deo suo
et d̄ rego p̄fici. Itē de tñ. Reuertentur filii israel
et queret vñz dei sui et d̄ rego suū. Usi xp̄s tripli
bi dauid uno mō q̄ erat futurus de gaudio et fin
carnē sibi pm̄misit. sc̄bo q̄ in multis vñ fui figura
ra xp̄i p̄ maiori p̄t. tertio p̄p̄ter noīa interpretatione
q̄ d̄i etiā p̄terpetrat manu fons q̄d p̄p̄le xp̄o
conuenit. Et lo q̄ ponit dauid in titulo psalmorum
nō intelligit p̄pheta d̄o tanq̄ actor psalmi illius.
S̄ intelligit p̄ph̄ qui louet vel de quo fit lectio
in illo psalmo. Sic ergo eli dicidū q̄ quotilecīas
in psalmis et ceteris ḡibis scripture ponit deus
sue illi quādōs intelligit p̄t siue tota trinitas.
et quādōs intelligit xp̄s messias vt patetib⁹ in suis
locis. S̄ si alia noīa supradicta. s̄ verbus domini
Nōme domini. Temperveneritūtare de xp̄o messia in
lege promissō. et ad hoc intendat lector. L

In secundo capitulo bulus quarti Noīa
tractat̄ exponunt noīa pp̄li dei. que magis in scri
ptura frequentia q̄ sunt ista. sc̄ iacob. israel. sem
abiae. filii abiae. siue iacob. siue filii dei. po
pulus dei. vinea domini. ciuitas dei. cōsl̄li. et ḡre
gatio iustitiae. Ecclesia dei. siue domus dei. q̄d co
pus mysticū siue hominē mysticū aut xp̄i appelle
lamus. De quibus per singula est dicendū. Ad cu
m iacobus euiderat est aduentum q̄ dicunt iudei q̄ Quod
totus populus dei dicitur iacob et israel. et semen
abiae. eo q̄ in carnem descendit ab iudei. Et si d̄i et p̄
cum nos temere vilupsum nomen iacob et ia
cob. cum descendamini a populo gentili. Sed hoc dei s̄
est irrisio dicti. nā tunc tota gratiarum arubum per
mūdi diffusa diceretur semen abiae cui descendit
bat ab abiaeam fm carnem per r̄fūsal. et magna
pars populū gentilis qui descendebat per clau
o a quo descendebant syri et iudei gentiles et ido
latre. Et ideo est dicendum secundum augustinus
contra faustos. xxiij. de ciuitate dei. c. vi. q̄ multa no
mina sunt imposita antiquis patribus vete. test.
que non sunt imposita a casu ne humana voluntate.
sed folio dei precepto et inspiratione in qua
tū illi fuerunt p̄magio et figura christi et ecclastis.
quia omnia contingebant illis in figura. Et sic ip
sum abiaeam appellavit abiaeam. p̄ remulta
gentium in quantum in semine eius erat oīes
gētes benedicēde. et omnes erat futuri filii ei⁹ te

D. Jacobi de valentia

cundum promissionem, et sic saray vocauit saram id est risum, et qd in yla facta est repromissio de ipso futuro qui debebat afferre risum et gaudium universo mundo. Gen. xxvii, et ideo qd in yla facta est de chriso repromissio eius filii p yla facta descendentes dicti sunt filii re promissi. Et ceteri autem dicti sunt filii carnis rursum Gen. xxvii, qd facta est repromissio in iacob, et n iefau. Ideo filii iacob dicitur sicut filii repromissionis. Et filii eius filii carnis, et sic tā filii ysmal qd filii eius dicerunt et amiserunt nomen filiationis abiae in scriptura quod fuit figuratio primo qd ylmael qd fuit electi de domo abiae et agar ancilla matre sua. Secundo in efatu que iacob expulit primo de vtre rebecce tenet platz eius. Per hoc fuit figuratum qd filii promissionis ipsius abiae et iacob debebat electe iudeos filios carnis de domo et ecclesia pō ad iudicium suum illis repubatis et electis qd omisitionis qd fuit ylmael debebat succedere et possidere hereditatem promissa ipsi abiae et iacob. Hoc ergo prius de iudeis in spuocauit illi iacob id est supradictio et luctatio. Propter duo ergo ylmael resu cū filii suis amiserunt filiationem abiae. Primo quia fuerunt de domo electi, scđo qd nō fecuti sunt religione abiae de cultu. Deinde immo declinari ad idola. Et intantum yla factum filius abiae in qua mā sit in domo et fecutus est religionē partis. Et sic dicendo de iacob respectu eius. Eadem ergo rōne iudei moderni amiserunt filiationem abiae et iacob: or electi sunt ab ecclesia; et non secuti sunt religionem abiae nec iacob: qd non recupererunt nec soluerunt xpm illis pmisum et exceptatum: sic ylmael manet veri filii abiae et iacob p̄m repromissionem. Primo qd elecerunt iudeos de domo et vtre et ecclesia. Scđo qd imitati sunt abiae et iacob recipiendo ipsum p̄m illis pmisum et exceptatum. Tertio qd sunt bisdicti et regenerari in ipso qui est semen abiae, iudei autem qd nō sunt bene dicti nec regenerari in ipso: id est falso dicuntur filii et semen abiae. Item sursum qd eius redidit pmisogenituram ipsi iacob p̄m carni: id est, non meruit habere hereditatem: immo iacob successit in hereditate et nomine filiationis. Per quod fuit figuratum qd nos debeatemus succedere indebet in bonis spiritualibus: quia nobis pmisogenituram vendiderunt per bonis temporalibus quando christum contemplaverunt: sic perdidimus nomē et charitatem sociata. Item dicuntur iudeos et iacob quoniam regenerantur ipso: non sunt iudei nec filii secundum spiritum sed secundum carnem tantu: non secundum fidem: rōne cuiq; nō dicuntur veri filii iacob et abiae: qd propter fidem virg. fortius est: rōne nomē et facta est sibi repromissio de chriso futuro: et de hereditate eiusdem. Et sic patet qd iacob et iudei et facta est nomē abiae non sunt nomina nature nec carnis sed quā gratia et promissionis: id est conuenient fīli ecclie p̄p̄le xpi. Et sic patet quonodo populus ylmanus xpi est verus iudeus qd habet supradictas septem cōnūditiones. Nam iudei interpretatur vir vires dei et facie ad faciem: vt legitur ibidem. et etiam iudei istud interpretatur princeps fortis cum deo vel direct?

Christopolitani episcopi Expositio.

Prologi in psalterium

a deo vel benedictus a deo. Et sic cum populus xplanaus ydeat deum in gratia p̄ sp̄m: et sic nos sumus vestiū cobz filii eis. ¶ Itē rursum qd iacob redies de me No. 8 soporamus lucas¹ ē cū angelo nec voluit ipm di lucu mittere vīs quo bñdixit ipm: et sic angelus vocauit iacob ipm iacob israel. Et Gen. xxviii. Abi noras sepe cū an mysteria. Primo qd iacob transiit vaduz iacob. gelo. Scđo vidit deum in forma viri. Tertio lucatus est cum deo et tenuit ipsu foriter. Quarto emaruit neruus eius semina sinistra et manus claudus pede limistro. Quinto fuit benedictus et dilectus a deo. Sexto mutauit deus sibi et nomen iacob in israel. Septimo vocatum est nomen locilius ylmael id est facies deo: qd in eo vidit dominum facie ad faciem et salua facta et aia eius: per quod quemadmodum mysteria figurativa p̄uidit iacob in spā alia septem mysteria futura de xpo et ecclesia. Nam per ipsum preuidit qualiter nemo poterat perirent nec intrare in ecclesia xpi nisi transire vadum baptismale. I. per sacramentum baptismi. Per secundum autem preuidit qualiter filius dei erat incarnandus et debebat appere mādo in forma humana. Per tertium vero p̄uidit qd figurabat qualiter filii iacob baptizata debebant recipere xpm et teneri ipsum foriter per fidem. Per quartum vero preuidit in figura qualiter filii iacob erant dividiti in duas partes quarum una debebat manere clauda deviando et claudicando a veritate legis non recipiendo xpm in carne: pmisum: altera autē debebat manere recta xpm in veritatem legis recipiendo. Per quintum autem preuidit qualiter illi populi qui xpm erat recepturus: debebat ab eo benedicti per ecclesiastica sacramenta: et dirigit per legem euangelicam. Per sextum vero preuidit quod later oīs qui in ipso erant regenerandi et benedicti et diligendi: debebant vocari nomine israel. Per septimum tandem preuidit in figura qualiter in sola ecclesia xpi erat deus videndus facile ad facies per fidem: et maxime in sacramento eucharistie et in solā ecclesia erant fideles saluandi per hoc qd dixit: vidi dominum facie ad faciem et salua facta est anima mea. Et supradictis patet qd iacob non dicitur sibi carnem et nativitatem carnalem: sed secundum spiritū et regenerationem et benedictionem spiritualium: id est filii iacob quoniam regenerantur ipso: non sunt iudei nec filii secundum spiritum sed secundum carnem tantu: non secundum fidem: rōne cuiq; nō dicuntur veri filii iacob et abiae: qd propter fidem virg. fortius est: rōne nomē et facta est sibi repromissio de chriso futuro: et de hereditate eiusdem. Et sic patet qd iacob et iudei et facta est nomē abiae non sunt nomina nature nec carnis sed quā gratia et promissionis: id est conuenient fīli ecclie p̄p̄le xpi. Et sic patet quonodo populus ylmanus xpi est verus iudeus qd habet supradictas septem cōnūditiones. Nam iudei interpretatur vir vires dei et facie ad faciem: vt legitur ibidem. et etiam iudei istud interpretatur princeps fortis cum deo vel direct?

Tractatus. lliij.

Ho. xix.

to in figura xpi et ecclesia sue populi dei. quia omnia figurabant et significabant istam presentem ecclesiā cū ēt quare tota ecclesia xpi et israel et iacob sine filii israel est. Nā oēs nos defēdīm² ab apostolis per generationem spiritualez et sic sumus filii apostolorum fm spiritū sed illi sunt filii iacob sine filiis israel et sp̄m crucifixū: et sic non videt dei immo manet cœcus et male dicitur ista et iacob sine filiis israel et sp̄m crucifixū. Ideo qd iacob sine filiis israel et sp̄m crucifixū: et sic non videt dei immo manet cœcus et male dicitur ista et iacob sine filiis israel et sp̄m crucifixū. Unde sicut ille populus fuit continuatus a iacob usq; ad apostolos per generationem carnalem ita populus ylmanus et ecclesia fidelium continuatur a chriso et a apostolis vīcē ad iudicium per generationem spiritualem.

In tertio capitulo exponuntur no-

locia

lia dei

mina localia ipsius dei et populi eius. Ad cultus in telluci eti notandum qd quinq; sunt nōa locūs que maxime in psalmis frequentantur in quibus deus dicitur habitat. scilicet arca domini tabernaculum domini. templum domini. mons dominii. et celum. ¶ Unde arca est quā dominus p̄cepit fieri per moysen. ut monte sinai et lignis sethy. De aliis vīcē. xliii. xlii. xxxvii. In qua considerantur quatuor tabernacula. scilicet materia ex qua facta erat. quia ex lignis minit. sethy. scilicet cypri et impatiens certabilis. Secundo ibi erant reposte duæ tabule diuine legis. Tertio vīrga aaron. Quartu vīra ipsius mātē vit at apostolus ad hebēos. x. In quibus quartuo figura abitur persona christi qui est deus et homo rex et sacerdos. Nam per lignum sethy notatur huminitas. per marina diuinitas. per legem vero regnum. per vīrgam autem facer dotum figurabitur. Et id est arca domini per prius verificabatur de ipsa humanitate et persona xpi. qd de ceteris eo quod in ea habitat verbum per vītūmē personam. Secundo arca domini verificatur de sacramento eucaristie in quo xpo habitat et cōtinetur realiter et sacramentaliter et fit vīnum sacra mentis et xpo et accidentibus sacramentalibus. Tertio verificatur de beata vīrgine. In cuius vīro virginis li. chīstus. ix. mensibus habuitur. Quarto verificatur de tota ecclesia fidelium in qua xpo habitat per mysticam vītūmē quam sibi vīnit et desponsavit indissolubilitate per fidem quā ex lapidē bus vītūs fabricavit. Quinto verificatur de qualibet anima iusti quam deus inhabitat per gratias. Sexto verificatur de qualibet ecclesia materialiter qd quā deus habitat per spiritualem dedicationem eo qd ecclesia fabricat et dedicatur ad ministrā. da ecclesiastica sacramenta et diuina officia celebriā. Septimo arca domini verificatur de celo empītro in quo deus habitat per gloriam. Et quibus patet qd arca analogice dicitur de illis tabernaculis p̄p̄les et posteriori per ordinem sīc qd in eis nācītū. Et supradictis patet qd vītūmē scriptura et maxime in psalmis scripta et pontificis iacob. aut israel. aut semen abiae. aut ciuitas dei. aut dominus dei. aut hierusalem. aut syon. aut vinea domini. semper intelligitur ecclesia fideliū christi. quia omnia illa nomina posita sunt in veteri testamen-

tabernaculi dñi et tēplū dñi verificantur de vñ. siu
prædictis p̄ ordinem sūm p̄ius et postea. Nā taberna-
culū sive tēplū dñi p̄mo figurabat hñianitatē xpi.
Et ideo p̄is de illa verificat. Et iō xpi corp⁹ sūt
tēplū appellat. Joh. h. quando dixit: solute rēplū
hoc et in triduo reedificabo illud. Et ideo subdit
euāgelistas: q̄ hoc dicebas de tēplō corpis sūt ideo
david in toto illo exēplari z tora illa descriptione
tēplū obi tradita a sp̄sancto hñilid in spiritu ro-
tu⁹ mysticū incarnationis et fabicationis ecclē-
sie ut ipse dauid ait primo paralip̄o. xxvii. q̄ fel-
licit oīa que erat in illo exemplari sibi tradito. iō
toti illud tēplū per salomonē fabricatum vere
fuit figura xpi scđm partes suas. Nam in illo tem-
plo erant tria quia in medio erant sancta sanctoz
per quod figurabatur diuinitas que in xp̄ late-
bat: secundo erat in illo templo atrium sacerdotū
per quod figurabatur anima chris̄ti: tertio erat ibi
atrium populi per qđ figurabatur caro xpi. Et he-
c totum illud temp̄ recte figurabat personam xpi.
Extra autem contumicem templo erat porticus
tempili per quod figurabatur totum corpus mis-
ticum ecclēsie. Et quo pater q̄ tēplū dñi in scriptu-
ra p̄ius verificatur de humanitate xpi et exinde de
ser fequentibus per ordinem. Illo dñe est die dñum
de tabernaculo qđ fabricauit moyses q̄ p̄ius ve-
rificatur de humanitate xpi. Et inde de ceteris ser-
supadiictis. Itē per candē ratione mōs dñi zcelū
qđ p̄iu⁹ verificatur de humanitate xpi et exinde de ce-
teris. Et qđ p̄is q̄ q̄ nos legitim ista quinq̄ loca
ca dñi in vte. test. nō debemus illere in littera: q̄
nō ponunt gratia sui ut frequenter dicta est. S̄ vi
figurabant supia dicta septē loca sp̄ialis in q̄bus
de vere dictur habitar modis quibus dictū est
z. sic spiritualiter z p̄phete sunt exponēda supia
dicta quinq̄ nōla loca dñi in sacra scriptura z in
hoc concordat rabinoysa dente. titulo de penitē-
tia ca. vñ. dicens. Quod hoc est bonum post quod
nullū est bonū. Et hoc desideratur scire p̄phete: qđ
bonū multis vocauerunt nobis que sunt mons
dei. z locus sanctus eius. z locus sanctuarū. z via
sancta: atria dñi tēplū dñi domus dñi: z porta do-
mini. Item dicit qđ illud tēplū qđ describit eze-
chie. xlvi. nō est intelligenda de templo mat. ria-
lī: sed spiritualiter et celestē: qđ p̄is fini sumū qđ
illa nōla locoum del non sunt intelligenda ad lit-
teram de illo templo materiali. D. In secun-
da parte hñilus capituli exponentur nomina loca-
lia po-
puli
pult
del.
nōla
loc-
alia
po-
puli
pult
del.
teram de illo templo materiali. D. In secun-
da parte hñilus capituli exponentur nomina loca-
lia populi del ad cuius intelligentiam est nota-
dū qđ nōla locoum in quibus habitat populus del
que magis frequentantur in scriptura sunt quinq̄
sc̄s hñerusalē: syon iudea terra israel z hereditas
dñi. Unde hñerusalē est ciuitas sita in monte syon
z mons syon est in iudea: cīz in tribu z forte iudea
Et iudea est pars meridionalis totius terre pro-
missionis. Et sierra promissionis dicit tota ter-
ra a mōre libano: vñq̄ ad barabœ. Et a mari me-
diterraneo vñq̄ ad euphatem licet totam nōquaz
poscederunt ut p̄i iofue. i. z iudic. ih. Veritamen
est aduentum q̄ hec nomina nō sunt impolita

Prologi in psalterium.

his locis z fuit instituta in hñerusalem z exinde p̄
totum mūndū diffusa. Ideo per totam scripturam
ecclēsia xpi notatior bis quinq̄ nobis. s. hñerusalē
z syon. z iudea z terra promissionis z hereditas
dñi. Hā ecclēsia xpi incepit in ilia sancta societate
apostolorū z discipulorū qui fecuti sunt xpm ante
passionē z post resurrectionē fuerit cōgregati ne-
mero. c̄x. in monte syon. vbi omnes repperūt spi-
ritus sancti vt p̄i. vñ. i. z. ii. quam societatem et ec-
clēsia xps in pace fundauit. q̄ nunq̄ venitad eos
quoniam diceret: par vobis: vt patet per totum discut-
sum euāgelici z maxime post resurrectionē totus
enim tēplaus hñi: societatis fuit par. Unde di-
xit eis vñ. D̄ ac mē dō vobis: pacē meas relinq̄
vobis. Ut illa sancta societas sue ecclēsia eges-
ta ab illa hñerusalem differt et per totum orbem.
Ideo tota ecclēsia vere dñi hñerusalem: q̄ ab illa ci-
uitate scepit et ideo nomen eius retinet sicut flum
na retinet nomen fontis unde ostium. vnde ar-
ces sic notatur eo q̄ fuit a montibus arach ipsius
armenie et boſtene sic nominatus per totum eo
q̄ oritur monte boři qui est pars ipsius riphei.
Et sic pro maiori parte oīa flumina retinent nō
na montis z locoum a quib⁹ ostiuntur. A. C̄p̄o
pter vñq̄ rotō ecclēsia xpi b̄z dñi. statut hñer-
usalem. primo q̄ ibi fuit constituta a xpi z incep-
ta z inde ora z per totū oīdē diffusa. secundo propter
proprietatem z nominis interpretationem. q̄ ip-
sa est vñq̄ pacis in qua oīa chris̄tus videtur per
fidem. Per eandem rationem dicitur syon. quia in
sola tēpla chris̄tus speculator et contemplator. Itē
per eandem rationem dicitur terra promissionis
hereditas domini quia in sola tēpla recipimus pro-
missiones factas de xpi. z recipimus hereditates
hñc per gratiam z in future per gloriam. Et sic est
dicendum q̄ in sacra scriptura ista quinq̄ nomina
verificantur. p̄imo de chris̄tus. secundo de ecclēsia
nam hñerusalem z syon p̄mo verificantur de per-
sona chris̄tus z de eius humanitate. quia xpi anti-
ma xpi p̄mo idē deum per essentiam et in ipsa
humanitate videtur deus in patria a beatis. Itē
paz p̄mo reperi⁹ in tēpla humanitate xpi in tēplū
totius corporis cum magna cōcordia subiect⁹ z cofor-
matur anime z anima deo. sc̄o et cōsequenti⁹ i ro-
ta ecclēsia que dicitur hñerusalem. ppter rationes
iam dictas. tertio verificantur hñerusalem de ipsa
virgine maria. quia in ea maxime viguerit supia
dicta conditiones vñlōntez pacis z ordinis. quar-
to verificantur de anima ciuitatis iusti. quinto ve-
rificantur de regno celesti. ppter easdem rationes se-
cundum ordinem. Syon p̄mo verificantur de xpi.
secundo de ecclēsia. Et sic est ostenduz: de hoc no-
mine iudea z terra viuentium z hereditas domi-
ni et etiam de hoc nomine celum. nā celuz interpre-
tatur clarum. dicitur a claritate. Ideo prius ve-
rificantur de chris̄tus. secundo de ecclēsia. tertio de
virginem maria. quarto de qualibet alia iusti. quin-
to de celo empio. sive de regno celorum sive de
curia beatorum. Sed hoc est sedis ordinem successio-
nis. nam scđm ordine perfectionis. celum p̄i

Tractatus. iiiij.

50. cc.

intelligitur z verificantur de consistorio trinitatis.
secundo de tota illa ecclēsia triumphanti. tertio de
ista militante. quia illa est clara per gloriam. ista
per gratiam z fidem. ¶ Adueriat ergo diligens
ter prudens lector: quia ista nomina non fuerint *Notes*
imposita illis locis grata sūt sed ratione futuro
rum mīsteriorum de chris̄tō z ecclēsia: deo ad ta-
lem sensum sunt expoienda. Unde cum hoc con-
cordat rabī moyses de egypto in suo moe vbi dī-
ctū q̄ hoc desideriorū quod cupi-
vit sc̄re p̄phete. s. sc̄re z intelligere significatio-
nes nominum localium terre promissionis. quia per
hñerusalem inferiorē intelligenda est hñerusalem. Que-
superiorē. Cum hoc etiam concordat illud qđ legi situ.
tū in gloria bresilit raba vbi p̄ obalmudis mo-
uetur questo. An deus sive eius metias cum re-
nerit debeat esse acceptato personarum. ad quas
questionem respondent q̄ abit. imo metias cum
venient salvabit oīs cōfrentes deum corde z oīe
q̄ si scripti est hñer. xi. In diebus illis salvabit
iudea idē omnes gentiles deum cōfrentes qui
dicentur iudea. q̄ si scriptus est etiam. Etaye. xlii.
Vedi tein lucem gentium: vt sis salus mea vñq
ad fines terre. Et quibus patet q̄ nomina: sive lo-
ca lupaedita non sunt intelligenda etiā secundis
hebreos soli ad literā: sed soli spiritualiter p̄ to-
ta ecclēsia. Abolis ortu vñq ad occasum diffusa.
Unde dicit rabī salomon super zachar. ix. q̄ p̄phete
non sive locutus nisi ad repus metias. quia nō
est illi scripti in legi vte. grata fuit: sed omnia re-
feruntur ad chisum ut dictum est. A.

In quarto capitulo exponuntur noīa. s
mina diuine legis. Ad cuius intellectum est ad: nob̄
uerterendū q̄ lex domini secundum q̄ habet diuer-
diūs effectus z respectus ita diuersis nominib⁹ nū. legis.
cupatur. Nam in quantum est a deo lata. z in qua-
num ligat z obligat hominem: dicitur lex domini
sed in quantum est a deo piolata et scripta in ta-
bulis dicitur sermo domini sive eloquio domi-
ni: sed in quantum probaberat mala fieri dicitur pie
cōceptus. in quantum autem admō-
net bona fieri. dicitur mandatum sive mandata.
Sed in quantum est testificata a deo z p̄pheticis.
dicitur testimoniū domini. Sed in quantum per
legem cognoscimus voluntatem domini. dicitur
voluntas domini. Sed in quantum fuit confirma-
ta per mortem chris̄tū testatoris: di cōfitemen-
tum domini. Sed in quantum iustificat obleruan-
tes. dicitur iustitia sive iustitia domini. Sed ope-
rationes que sunt secundum iustitiam dicuntur
iustifications. Sed p̄nitiones que sunt per iustitiam
dicuntur iustitiam. Unde iudea z terra viuentium z hereditas domi-
ni et etiam de hoc nomine celum. nā celuz interpre-
tatur clarum. dicitur a claritate. Ideo prius ve-
rificantur de ecclēsia. tertio de celo empio. sive de
curia beatorum. Nam scđm ordine perfectionis. celum p̄i

do eius fructum, iuxta preceptum domini fuisse preservatus ab omni infirmitate et morte et in sepo suo collegifer et a deputus fuisse immortalitas et post magnum repus tristis est in vita melior et inaugustissima: ita de post lapsum dedit homini hac legem loco illi lignivite ut eam seruaret et coleret expectando ex ea fructu vite. Et patres vete. test. eam seruauerunt usq; ad ipsos Christi. Et sic ex ea receperunt fructu in tpe suo scz fructu redemptoris, et sic eadem legem secundum veritatem colementes nos expectamus fructu glorie. Ita arbor sicut i pto aduentu Christi fecit fructu gratie et nostrae redemptoris: ita et in aliis aduentis fructu glorie. Itē lex dominii dicitur et vinea domini. Nam scz vinea pto plata: et postea facti palmites et spinde vias ex quibus expellit in toculari extorquere vineuz in tpe suo. Ita pariter Christi in principio dedit legem nature q; fecit foli s; noe et abdita: sic incipit facere vias in dō et prophetia q; matura sunt in aduentu Christi. Et quibus Christis expellit et extorquere vineuz ecclastico sacramentorum in toculari crucis, et eadem legeget, extorxit veitatem euangelicam quam nos colimus et obseruamus, ex qua extorquimus et extorquemus vineum glorie die iudicii et etiam in fine cuiuslibet fidelis. Et quo patet plex diuina accommodate dicitur vinea domini. Math. ii. et. xxii. que data est nobis ad colendum. Item lex diuina dicitur etiam fegez sefa credit in herbam: et extinde in grana et ultimo in area et ventilabil separatur granaz a palez: et granaz reponitur in horre ad sustentand vitam hominum: pale vero coburuntur igni et prohunc tauri bestiis ad comedend: parviflorum de in principio seminavit legem post lapsum in adā zabel q; crevit in herbam noe et abuam: et incipit facere spicas in moysi et incipit facere granaz in prophetis: que qdē fegez legis fuit matura in christo. Vnde dicit Christus luce. ix. menses quidē multa. Itē Bob. iii. Alij menses quoniam albe sunt, sed hanc menses Christus mesiuit et in sua area crucis triturauit: et ventilabio suō granum euangelice veritatis a palez cerimonialem et ceterorum legalium separavit et granaz sacramentorum et legis euangelicis in horre ecclesie pro nobis reponit: et palez ceremonialis tradidit igni extingibili: q; ceremonias et cetera legalia totaliter reprobauit et cecit zibdicauit. Et sic sicut iam recipimus granum sacramentorum nunc expectamus granum glorie post hanc vitam. Iudei autem ceci zibdicati adhuc comedunt folia ceremoniarum sine fructu, et bibunt sive comedunt vinacis sine vino quod iam exinde expulsum est, et ita comedunt palez legalius sine grano tanq; bestie. Et sic patet quomo do lex diuina sive sacra scriptura nosq; istis. et nominib; scz lex domini, verbū domini, eloquii domini, sermo domini p̄ceptum, mādatū, testamētū, testimonīū, iustitia iudicium, iustificatiōnē via domini, semita domini, veritas misericordia, pars arboris lignis, vite via domini ager sive fegez dñi et hoc h̄m diuersos respectus et effectus, et ideo qdē aliquod istorum

D. Tractatus quintus.

A quinto tractatu expo-

tulo i

natur generaliter et explicant titulus psalmae in omnium. Ad cuius intellectum est notandum q; titulus in psalmis est in sacramento occulto aliquid significans prescriptio. Vnde per hoc quo dicitur prescriptio denotatur q; in tali titulo describuntur aliqui termini sive q; talis sit per aliquos terminos. p; hoc sicut qdē aliqd notificat denotat q; illi termini ponit qdē aliqd notificat qdē hoc aut qdē ad aliqd aliquo sacramento denotatur qdē illi termini includit aliquo sacramētū qdē eccliesia. Itē fini alios tituli in psalmis est quidē terminoū sacramētū psalmi continentes annotatione, que quidē describito dñe significat cuz superiori. Et ideo est notandum q; lex prenotatur in titulus psalmos na ratis, titulus aut notificat non men psalmi: aut personam aliquam: aut materialiam psalmi: aut modū cantandi aut instrumentum cuz quo cantabantur illi psalmi, aut tēpus in quo canabantur. Noia aut psalmorum sunt octo. scz ps. cantici. Hymnus, intellectus sive eruditio, oratio alleluia, ps. cantici, canticum psalmi. Psalmus dicitur quā sermo laudatorius. Et sic omnes generaliter dicuntur psalmi. Lantici dicitur inquantus cantabatur voce humana hymnus autem dicitur

Inquantum dicit laude dei ci letitiae. Alleluia dicit inquantum continet laudes dei simpliciter. Unde dicit Rabbi abenazara in prologo hmoi q; hec est differētia inter hymnum et alleluia: quia hymnus dicit simpliciter laude: et alleluia dicit laude simili dico. Hā alleluia id est qdē laudare: sed ya idem est qdē deus idem laudato deū. Et sic alleluia includit simul deum et laude. Sz ista sunt latio frimola quia hoc id est dicit hymnus: nisi qdē addit letitiae. Sz alleluia dicitur inquantum in illi psalmo narratur beneficia dei. Intellectus vero sive eruditio dicit inquantum illi psalmus continet aliquod myste- rium profundum a spiritu sancto prophetis reuelatum. Oratio dicitur inquantum in illo psalmo fit aliqua petitio. Lantici vero psalmi dicitur inquantum illi psalmus cantabatur simul cum instrumento. No. 8 sed etiam differenter. Nam quando personae chorus cantorum incipiebat primum versum psalmi in me et instrumentum sonabat versus sequente tunc titulus dicebatur canticum psalmi. Sed quando instrumentum incipiebat psalmum chorus sequebatur secundum versus, tunc dicebatur psalmus cantici. Et Noia, si patet q; ista octo sunt nomina psalmorum in titula prenotata et non plura. Secundo prenotatur quādōs in titulo aliqua persona. Sed illa psalma potest esse triplex. Nā quādōs prenotatur et p̄ficitur persona actiois ipsius psalmi: vt quando dicitur psalmus danū. Quandoq; actio psala caroūs vt cum dicit ipsi asaph sive filii choe. Quandoq; persona qdē est psalmus: vt cum dicitur in salomone vel boech psalmi. Tertio in titulo quādōs prenotatur materia de qua est psalmus sive ex qua est psalmus: vt cū dicitur cū dāvid fuderat fabulon. Quarto prenotatur quādōs in titulo modus cantandi: vt cū dicitur in fine sive ad victoriā sive sup oculū: qdē tuni viri chorus conabantur aliis in eleatoria vocis. Sed hoc nō fiebat sine sacramēto vt patet suis locis. Quinto qdē in titulo prenotatur instrumentum qdē quādōs cantabatur: vt cū dicitur in organis dāvid. Sexto quādōs in titulo prenotatur notificatur tempus in quo psalmus cantabatur: vt cū dicitur pio torcularib; sive prima et quarta sabatō. Sed omnia ista non fiebant sine operatione vt patet: q; dicit Rabbi abenazara qdē in titulis ponit ad dicto. Rām sive in fine aut canticum: semper prenotabat aliquod futurum. Item dicit cambiū in prologo huius mōti et omnes psalmi qui intitulatur ad vicēriam sive in fine: sive in organis loquuntur de mensa et semper denotant aliquod mysterium profundum. Item dicit secundū qdē dāvid fecit omnes psalmos qui sunt sine titulo. Itē dicit tertio qdē dāvid non solum fecit psalmos in persona sui sed etiam in persona aliorum scilicet in persona adam bartoni, p̄simi hominis et in psalmā moyis. Unde quādō dicitur oatio moyis viri dñi et non ponit ibi moyes qdē fecerit ps. sed qdē dāvid fecit dāvid psalmum illū in persona ipsius moyis inquantum introducit ipsum ad loquendum. Et sic est dicendum de psalmo. xvij. qui intitulat in salomone. Et sic dicitur nos

D. Jacobi de valentia.

Charitatis. **R**a in tota lege euangelica nihil predictum nisi quid credendi: quid agendum. sed speranda. Item significabat anagogicæ status future beatitudinis que constituit in visione et tentione et fructu. Unde vigintiquatuor: choide ipsius cypare triangularis significabant vigintiquatuor seculos caritatis. **S**cius. **S**anctus. **S**cetus. In conspectu agni. **T**ertio tympanum significabat mysticum passionis Christi specialiter: quia fuit percussus. **I**ste quartu per organum psalterie significabatur mysterium resurrectionis. **I**ste quintu per chorum significabatur mysterium glorificationis. **S**exto per tubam significabatur mysterium ascensionis. **S**eptimo per cymbalum significabatur mysterium vocationis gentium et congregacionis in vitam ecclesiam. Ideo quando dauid aut sacerdotes in templo cantabant psalmos cum psalterio decem chordarum nihil intelligebant nisi vocare chrysostomus in carnem ad implenda illa decem mysteria cuius gelica. **E**s sic est dicendum de ceteris instrumentis. Nos autem tantum psalterii euangelicis agendo gratias pro beneficiis illis tamen recipimus. Ex quibus proutque possuntur in psalmis et memorantur talia musicalia insta non debemus sistere in litera materiali: sed transire ad sensum spirituali et ad mysteria euangelica quae significabant illa materialia in instrumentis. **I**ste quod in psalmis sive in titulo alcuinus psalmi ponit aliquod tempus in quo cantabantur prius potius eularibus aut pro dedicatione templi: tunc debemus recurrere ad mysteria illarum festivitatis putata quid significabant futurum in novo testamento. **E**t sic sunt exponendi tituli: et etiam psalmi illius tituli prius latius parerebant in suis locis. **A** Et titulus est tertius notandum quod in psalterio interpietum pater titulos communes reperiuntur quidam particulares tituli scripti in rubro qui dicuntur dia psalmata hoc sub numero. vii. Et hoc in medio quoadam psalmorum et quicunque principio: de quo dia psalmata nulla est certitudo apud hebreos immo inter se multipliciter discordant. Nam quidam dicunt quod est multum metri: quidam autem quod est comunitate sive paucitate cantus: quidam vero quod est mutatione. Sed hoc non placet beato Hieronymo in epistola ad marcellam. Sed dicit quod vbi greci habent dia psalmata literis rubetis. Iudei habent sela quod significat semper. **E**t sic aquila vbi canticum reporte se la si scriptum tipicè traduxerit semper. lxx. vero et simachus et thiodon traduxerunt dia psalmata. **S**icut beatus Hieronymus sequens aquilam translusit semper in latinum in sua traductione. **S**ed in veritate nullam videtur importare ratione. Nam quasi in infinitis verbibus psalmorum reperiuntur hoc aduerbius semper: vel non scribunt dia psalmata rati modo litigiosi: qui soli repertuntur. viii. dia psalmata sic in rubro scripta in medio psalmorum. **E**t quicunque dicitur in eodem psalmo. **I**deo Augusti alter dicit unde dicit: sic symphalma di continuatio psalmi apud grecos: ita dia psalmata dicit diffusio psalmi sive manifeste sive. Nam manifeste videtur quod vobis ponitur dia psalmata est distinctio seu mutatio senti-

Christopolitani Epi. Expositio

tie in eodem psalmo. Et sic cassiodous sequendo
sententiam augustini: vbiq[ue] reperit diapsalmam
sem fecit diuisionem in litera fui cōmēti et in sen-
tentia. Sed h[ic] hoc sit bene et vere dicti: q[uod] diapsalma
realiter significat diuisione psalmi. Tamen ad
huc politio augustini non euacuat rotā cām hūtus
mysteriū quare hoc nomen diapsalma p̄eponatur
sive interponatur litteris rubetis sive alteris colo-
ris. Et ideo est aduertendum q[uod] si bene inspore
rimus titulos psalmi p[ro]pterea potius p[er] matr[em] parte de
notā modis cantādi q[uod] materia. Nā dāuid qui or-
dinavit diuinū cultūz in tabernacula distribuit
psalmos in p[ro]pria festiuitatebus: sive intitulauis
eos: sicut eccl[esi]a nunc intitulat hymnos appropria-
tos singulis festiuitatibus: p[re]cepit dāuid vīcā
tarentiū illi psalmū cum ceteris instrumentis signifi-
cātibus mysteria p[er]tinentia in illis psalmis. Et sic in
titulo psalmi memorabat inīfia determinata cum
quibus psalmi cantabātur. Et etiā explicabat mo-
dū cantandi ut supra dictum est: vñq[ue] q[uod] chro-
rus fecit fin' vices suas quem psalmū debet cā-
tare in qualibet festiuitate et per quem modū: ta-
lis modus q[uod] exp[lic]at in titulo. Et sic dō inti-
lauit psalmos sicut L[evi]ter[em] intitulati suas co-
medias: exp[lic]ando modū cantādi et p[er]fonas ī instru-
menta cū quibus cantabantur. Cum dicta acta lu-
dis megalestibus duabus iubis zc. Item dāuid
q[uod] diuidebat psalmū quem cantabat chōsus in
sua festiuitate et accipiebat vñnā particulam psalmi
absclam alteri festiuitati cōmodatā et appropia-
ta q[uod] vocabat diapsalma. Et cantores ī medio
psalmi ubi fiebat talis diuisione scribebant diapsalma
in rubore cognosceretur diuisione et disiincio il-
lus particule. Et sic reperiſſit xri. diapsalmata. id
est diuisiones ī foto platerio fin' ritū cātādi qui
fiebat tāc ī templo salomonis. Quē modū erā
nos seruamus in aliquid psalmis q[uod] de toto psal-
mo accipimus quandoq[ue] līquā particula cātā-
mus illā ī aliq[ue] hora. Nā de psalmo xxx. excepti
mus sex primos versus. f. Domine sp[irit]u. Et sic re-
litera. p[er] se p[ar]tē cantamus p[ri]mā particulā ī
pletorio. Et sic p[ar]tē particula p[ro]pria diapsalma.
l. partitio sive diuisionis psalmi. Et sic etiam ex-
cerpimus et absclimus duos ultimos versus de
psalmo. xxix. f. Domine refugūz: dicitur eos cu[m]
gloriū patet post. Preciola in cōsperciū domini ad
p[ri]mā et sic illa particula et absclissio psalmi sive dia-
psalma zc etiā psalmū. cxvi. Beati immacula-
ti in via qui h[ic]. xxii. octonarios dūdimus i. xi. par-
tes ponendo duos octonarios ī qualibet parte
et pontimus eos ī p[ri]mā et tercia et sexta et non ho-
ra. Q[uod]que p[ri]fones dicunt diapsalmata. Et
sic patet quid est diapsalma. Item per oppositum
etiam ecclesia latina facit aliqua symphalmaria. id
est cōtinuationes multorum psalmorum. Nā quādo
q[uod] dicit duos psalmos sub uno. Gl[ori]a patr[is] et i[de]o
dicas dicimur. Deus de meus. et deus misericordia
nōs[tri]. sub uno. Gl[ori]a patr[is]. Et postea ī fine dicim[us]
tres psalmos. f. Laudate dominum de celis. Et
lātate domino. et laudate dūsum ī sc̄tia eius. sub

Prologi in psalterium

vno Gloria p̄t. Et ista talia dicuntur *sympsalma* tria siue *apopalmata*, continuitates siue *apositiones* diuersorum psalmorum. Itaq; sicut diapsalma est diuisius siue partitio psalmi. Ita per oppositum *sympsalma* siue *apopalmata* est continuatio siue *appositio* psalmorum quā adū vñ^m psalmorum apponunt alteri et continuant eam. Et sic p̄z est aut quid significat diapsalma: quare lites rubeis scribat q̄ significabat diuisionē seu partitionem psalmi sacrā in ille partes psalmi, pot̄ casā dicas. S; qd dicitur ad hīm hieronymū virū tētae autoritatis: q̄ dicit q̄ sela significat temp. Ad hoc respōdes q̄ hoc nomine sal in hebreo erat sic equitociū ad semp z ad patetionē. Et iox. cū syphonach & theodoctio eperit vñ significacionē tēverā. Aduā autē q̄ ignorauit banc equivoicationē cepit tñ vñ significacionē sibi notam, z hīc securus est beatus hieronymus. Cāndē est aduentū q̄ multa fuerint in primo rēplo quanti ad diuini cultū: q̄ postea fuerunt ignorata in scđo rēplo vi atq; Iosephus: quia in secundū de templo nō fuit seruatus totaliter idem ritus cāndātū psalmos: immo multa fuerunt omisiti et ignorata propter destructionem primi templi et curiatur: q̄ cū magno labore renouauit eſdras sacerdotēs z illūm populi ad cultū diuinū in secūdū de rēplo: z si non poruerit omnia recuperare que fieberat in p̄to rēplo immo dicit Iosephus q̄ nō so lo p̄diderit inde exp̄ses in babyloniam cultūm diuinā, z oblitū sunt ritus colēdi deū. Sed etiā ob luti sunt līas z līguā hebreā, z tō edras alios characteres literariū reperit quibus restaurauit et scriptū legē vt inq̄i hieronymus in p̄logo libri regi. Nō ergo elī mīti si tūdē moderni post destruciōne scđi fecit a finibus eoz electi per torū obē ad dispersi p̄diderit oēs ritū colēdi deū antiques z līngua hebreā z ignoranti multas significacionēs et equivoocationēs vocabulūz: z tō inter eos sunt multe contradictiones z discordie in itali expositione scripture veteris testi. Et iox nulla fides est eis ad hībēda: q̄ nesciunt quid dicunt ppter longam obliuionem. Et iox ēt magis credēdū. Itx. iterp̄terius in iox Iosepho qui fuerunt multo tempore ante destructionē scđi tēp̄lū qui melius nouerunt ritus colēdi deū z significacionēs vocabulūm hebraicūm q̄s aquila et thalamudiste quos sequitur beatus hieronymus in hac parte quia iudei moderni multis significacionēs vocabulūm ignorant et latius dicunt in sequenti tractatu. Et ideo iudei tam nesciunt quid dicāt in titulis psalmorū nec in ceteris ritibus antiquis.

orūm lingua hebreia z in quo differt a caldeā z ab arabica z fr̄ia. Scđo qui fuerint interpretes maioris autoritatis. Et q̄ntū causa diuersitatis eorum Tertio q̄ eoz interpretatio in libro psalmorum ad exp̄ponendā nobis sit magis intelligenda. Et Q̄ntū ad p̄tīm est notandū fin q̄ dicit albumafarī suo introductorī. q̄ Noe post diluvium descendit a montibus a r̄mte et venit in caldeā z quia vi pabuit terram aptā ad scientiam q̄s sita in quartō orū climate. Ideo deinceps in ea manere cū filiis suis et neptibus: quos docuit astronomiā et artes mathematicae: naturales philosophiā. Postea caldei docuerunt arabes z phoenices. Sed arabes docuerunt egyptios z ethyopes: phoenices autem do- cuerunt grecos: z greci latinos z sarmatios. Et sic semper manet aliquid que diuerstibates in litteris et linguis: z aliqui sīlitudines in sonis litterarū. Et q̄n̄ bus patet qđ in prima etate iam erat littere ut dicit lisander. Nā enos incepit invocare nomine domini. Bone, ergo tā habebat līas quibus comen- dabat mēoīe orōnes quas conficiebat. Et sic noe nutritus in prima etate iam scīt litteras: que lī- tere z lingua dicebatur naturalis et q̄ in lege na- ture fuerunt tradite quas litteras z linguan. Noe docuit filios et nepotes in scđa etate post diluvium. Et scīlla lingua naturalis cum litteris durauit vñq̄ ad heber et salch. In cutis tempore facta est confusio z diuersio linguarum in babyloniam. Unde dicit Augustinus. xvi. de clut. capitul. xi. quod illa lingua naturalis manet in heber z in filiis suis, idē dicitur hebreia ab heber. Sed hebet dicunt quod illa lingua naturalis totaliter fuit extincta in illa confusione babylonica. Sed in veritate hoc nō est necesse quod illa lingua naturalis totaliter extingueret: sed sufficit quod fuerit facta confusio et mutatio ex illa lingua in multis alias per muta- tionē et aliquid in litterarum in principio dictiōnū aut in fine. Et manus alii quā similitudo et dissimili- litudo inter linguas maxime vicinas vi patet in a- nūfesse. Sed cum hoc stat secundum Aug. o. man- sit illa lingua naturalis integra z perfecta apud fi- lios heber z suos successores: ita fuit lingua cal- daica ut manus esse patet. B. Ad cuius intelli- gentiam est aduentū diuinū: q̄ scīt lingua gallica et hispana puenūtū cum italia: q̄s latīna: qđ de- scēdunt ab illa. Nam romani cogebat hispanos z gallos: quibus dominabant̄ loqui modo Roma- no: eo etiā q̄ Romani habebant plures colonias in hispania z gallia rc. Et sic tazt galli z hispani loquuntur romanum quāli in quibdā littera z

Tractatus. vi.

३०. एवं

The image shows the title page of a medieval manuscript. The title 'Tractatus sextus.' is at the top in a large, decorative script. Below it is the subtitle 'Sicut ad sextum tractatum' in a smaller script. A large, ornate initial letter 'O' begins the main text, which discusses the Old Testament in Greek and Latin. The text is written in two columns.

quam caldatcam: ut manifeste patet intuentibus
Nam p[ro]p[ter]a maiori parte vocabula hebreica non differ-
unt ab arabicis z caldati nisi mutatis quib[us]d[em]
literis aliquando in principio aut in fine. Et[em] uel
faciliter adiscit arabici p[ro]ptervicinitate ligue. Sz
causa quare lingua hebreia deretur a caldea fuit
q[ui]d abiam v[er]e caldeis exha[bi]ta caldes z metropolita-
mia: que ead est et venit in terrā chanaā q[ui] est in sy-
ria citra eufratē z ibi loquebat caldae cum filiis
z familiis sua. Sed per logia t[er]ris mora illa lingua
fuit obliquata cōuertere dū chananeis. Sed q[ui]d
chananei z omnes sibi vocabant hebreos omnes
venientes ultra flumen euphratē: ideo omnes de
familia abiae loquentes illa lingua appellabāt he-
breos z illam linguam appellabant hebreiam. Nam
hebreus interperatur transiens p[er]grinus venies
ultra. Sed quia abiam cum sive tenerat ultra de
caldea ideo appellabant ipsum hebreum cum om-
nibus suis. Ideo dicitur Beni. xxiiij. q[ui] venit abiaā
hebreus q[ui]li domi p[er]egrinus veniens ultra cu-
phaten. Et sic erindō mes sunt dicti hebrei qua-
si p[er]egrini z ultra fluuiani z caldet. Ex quib[us] pat-
et q[ui]d abiam fuit caldeus z lingua sua que dicitur
hebreia fuit caldea. Et sic lingua hebreia est lingua
caldea obliquata z aliquip[er]ter alterata propter co-
versationem aliarum nationum. Item quia rima-
el filius abiae et esau filius rsaac populauerunt
arabiā. Ideo lingua arabica est ipsi hebreia vi-
cina z similis. Et sic lingua syriaca z arabica dic-
tur lingua caldea alterata z obliquata: inter quas
est tanta vicinitas vt at[em] Ieronymus in prologo
galeato quod se admicem intellegunt. Nam tota
terra que est ultra iordanem pertinet ad arabiā.
Sed ab hierusalem ip[s]e ad iordanem vix sunt vix
militaria. Inde est ergo q[ui]d beatus Ieronymus:
ita in bieut tempore didicit ita perfecte literas et
linguam hebream. eo q[ui] habituit in terra promis-
sione ferme per xl annos in qua terra omnes vul-
gares loquebantur indifferenter arabice z syriace
Et sic Ieronymus iam p[er]acticus in linguis ara-
bica z syriaca faciliter transiuit in linguam hebreā
z caldatam propter vicinitatem linguarum. Nam
ipse plus nouit arabicum. nam immediate ex ar-
abico in latinum trahit librum Job: vt ipse ait in
prologo eiusdem libri. Et si p[ro]p[ter] q[ui] lingua hebreia
nil aliud est nisi lingua caldaea quam abiam du-
xit in terram chanaā iuste palestinanum. Que postea
fuit obliquata propter conversationem chananeo-
rum. Et si tam magis obliquata est ipso populus
debet ultra centi annos in terra egypti. Et sic in
hac lingua scripsit moyses legē dominū: sicut p[re]ta-
bentur. z in eadem lingua fuit scripti rehiduum
vite. test. z in eadem lingua fuit tota scriptura per
esdram scripta post capitulitatem babylonis. sed for-
san non eisdem characteribus litterari. vt at[em] Iber-
onymus in prologo galeato z sic illa lingua z lite-
ra durauit z perseverauit usq[ue] ad xpm z destruc-
tionem secundi templi. Sed postea uelut expulsa a si-
nibus suis z mixta inter alias nationes oblitus sum-
illa linguam et multas significaciones vocabu-

Christopolitan Episcopi Expositio

lum: nec scitis alia vocabula hebraica nisi tantum illa que ponuntur in scriptura. Et erat ignorantia nra quam partem significacionis illorum. Sed quod post expulsionem inde eorum Syria et arabes inhabitavit illam terram, ideo ocs vulgares loquebantur arabit et syriacem indiferenter. Et sic pater vnde habuit omnis lingua hebraica et cetera. Quod quoniam ergo ad secundum est dicendum quod est modus: quare ista sacra scriptura pertinet ad grecos et latinos. Fuit ista Nam enim Antistitium et custodium de preparacione evangelicarum illi, vii, viii, xii, xxi, xxii, de clauitate celi, xl, xlii, xliii, xliii, xliii, xliii, Appio pinquitate et reponere ad euentus messe spiritus sanctus cui est pudore de ecclesia sua regenda: perinde futuram certitudinem et confirmationem iudeorum et querentem genitilium, ex omnibus linguis et nationibus in viam ecclesie et fidelis congregatio, et sic per clannos annos ad euentum Christi inlecat cupiditatem animo pholo met philadelphie regis egypti habendis scripturarum, si uerum legem iudeorum in sua biblioteca inter certos codices et facultates. Et sic misit nuncios ad hebreos azaram sacerdotem qui misit et iusti, viros peritis famos in lingua hebreia et caldaica et grecia, qui interpretati sunt tota scriptura veteri testamento ex hebreo in grecis nomine in aliquo discrepante: immo omnes in eandem sententiam fuerint sicut omnes et conuenientes, quam interpretationem per holomeus reportuit in sua bibliotheca et coluit cum maxima reuerentia, et hanc primam interpretationem ut et Busebius peccatum spiritus sanctus ante ad euentum Christi propter quinque. Primo ne iudei post aduenientem Christi in sua prouterioritate et cecitate manentes scripturam vere, delta christians occurrerent. Secundo ne ipsi sam falsam et corruptam ipsam comunicarent, et Tertio ne dicerent quod ipsam ad suum libitum falsam transaluisserint. Quarto ne greci in quibus vigebat scientia ipsam haberent et quod prius erant ad fidem conseruendi. Quinto quia latini qui omnibus nationibus dominabantur erant magime sedez Christi amplexuri. Et sic erat necessaria transcriptio et cura in grecis sam interpretatum haberent et facilius ex grecis in latinum possent traducere.

A. **Sed** quia ex consequenti peruidit spiritus sanctus quod omnes caldet et perse, et medit, et parbit, et arabes, et armeni et ceteri adiacentes populi et nationes erant ad fidem Christi per venturi: ideo in principio imperii cesaris augusti quisque, sibi, anno ante nativitatem Christi suscitauit Jonathā abenuziel babylonensis in lege et prophetis pertinissimum, et sic transitum totum testamentum veteris ex hebreo in caldaicum. Sed scriptis illam translationem litteris hebreis, que non multum distinante a caldeis sic dictum est, quam traductiones iudei appellat targum, que translato magis exprimit sensum, quia magis sibi sollicitus traducere sensu ex sensu est verbum exponere, eo quod illi lingue sunt valde vicine, immo ponit talia vocabula que magis explicant et declarant sensum sicut facti magister hystrionum apud nos in recendo hystrionum veteris testamenti. Unde Simeon Jonathā, nos habebamus

Prologi in psalterium

folij

cripta per Esdras sine voca-
tio non lecebant legere scri-
tarum ante adventum Christi
um ex longo studio et consue-
ta posita erant multum equa-
ta ad diuersos sonos et signi-
ficiunt diuersari vocalis aut
interpretis supradicto inspi-
ritus peritissimi elegerunt pio-
nes vocabulorum hebreicorum
interpratesque sunt totu[m]z
tulerunt ex hebreo in greciam
et cetera sensibus sensu. Et
non mutariunt vocabula zali-
ant ad sensum explicata dicitur:
z aci auctoritate quia fuerunt
sanctorum ut Augustinus
dicit. Et Hieronymus feci
lippomenon. Et sic dicit Eu-
phete fuit habendus. Et id est
enim est adprehensa tanta si-
tu temp[or]e conati sunt au-
tem. Dicitur ad hunc in tel-
estendit q[uod] post conversionem ma-
tutis Rabini indecum omnes
vocatione ad fidem Christi concur-
serunt tanto ratiore propria
multitudine teudorum viden-
tiam per experientiam et mi-
sebantur. Et sic deinceps
tributa rabinorum. Hac ergo
magna multitudine rabinorum
babyloniam egypti qui di-
omagis causa posuerunt co-
vertere scripturas a vero
Unde confiterantur sapientia. v.
calium. Nam loco ipsius a.
transfusam quam pacata ap-
tam vocant et posuerunt pro-
sonante. Et pro a. preposuisse
sapientia quod holem vocat. Et
ub[er]a cofideamus: quod hiy appa-
re, ponuntudo puncta sicut
fracta sicut facit quod degol ap-
ponit fratre sicut facit sicut
puncta apponunt vel sup-
paribus loco vocali. Et sic
tunc vocabula sacre scriptura
ad sonos et significaciones
intentum suum vbi erant ma-
tio et ecclesia pertinendo ad
tertiis et translato ipsius lex.
Quo p[ro]pter inuictores fuit
duo doctores cor. Et quibus
sunt eo quo scriptis Esdras
tunc apud hebreos sicut ap[osto]l
pro p[ro]p[ter]a tota scriptura quam
sic p[ro]p[ter]a estiam interpretari
et in entrum eorum per illa
fides est adprehensa scrip-

re hebreice sicut hodie habet sic interpretata est p̄tū
ctuā immo ipsime confitens q̄ potuit esse error
in tali punctuāz & interpretatione. Et ideo scri-
bunt oīno fine punctis illā legē moysi quā cum ve-
neratione tenetē repositā in synagogis eorum quā
Iudaicū appellant. Illa enim scripta oīno
sine punctis sicut moyse & esdras scripsit eam. Et
hoc faciunt ut ipsi dicunt ne posse misceri aliquis
error. ppter illa p̄scita po sito loco vocalium: q̄ pos-
sunt puerere & sonūz & sensūz & significatiōnēz vo-
cabulorū. Itē isti Rabini non solū peruerterat scri-
pturas modo supradicto sed etiam confiserunt li-
bios palmud in quibus scribuntur multa & falsa
& digna iurisōne & contra totā veritātē non solum
sacre scripture: sed etiā phibophoz & contra oīm
rationē humanā. Et ideo quando iudei negāt
ibili interpretationē. lxx. vel Hieronymi. eo q̄ non cō-
uenit cum sua litera die q̄ metuntur: immo ipsi ha-
bent interpretationā literā r̄salmo p̄ illa puncta de-
ductā. Sed dic eis q̄ remouēt p̄scita & repētent
veritātē. Et versi⁹ yam ignorāt p̄o maior partē
significationes vocabulorū & etiā ipsa antiqua vo-
cabula hebreia: vt dicti est: immo manet p̄ oīa ceci-
gnari & confusi. A. Quādā ad tertiarū articulū
serp̄tūm est aduentūm q̄ tota ecclēsia tam grecā &
latīna vīspā dēpōna theodōsiū semper vīa tēr-
tiationē ipsoz. lxx. & illā celebat & venerabatur. Sz
nobis quia vī dicit hieronymus illa quā tētū venerat in
magis coruptionēm ex vīcīa scriptorū q̄d vī vnu
intellī cōder cōcidat cī altero. Et ideo in quibusdāz ec-
gēda. cōfēc̄tūs grecorū legebat traductio origīnēs: et in
alio traductio luciani. Et sicerat magna cōfūsio
in ecclēsia grecorū. Sed maior cōfūsio erat in
ecclēsia latīna p̄o p̄ter diversitatem translationū
latīnōz. Nam vnuquisq̄s docto: latīnōz traduce-
bat vetus testamentū ex grecō in latīnum. eo q̄d
omnes nouerant literas grecas infantum quod
quot erant ecclēsiae tot erat traductōnes apud la-
tinōs vī inquit hieronymus. Et ideo paula & eu-
fōchium videntes tantam cōfūsionem inter ecclē-
sias latīnas rogauit beatum hieronymū hebrai-
carū & grecarū & latīnarū literarū virtū
peritissimū: vt a dīvīdātē tālēm cōfūsionēm vē-
tūs testamentū immediatē ex hebreo interpre-
tetur & vēteret in latīnum. Et sicut rogauit carūm
translātē pentateūcum & iōue & libūm iudicūz &
libōs regūm. Sed rogauit chōromacī trāslātē libōs
paralipomenō p̄out p̄tū in prologo biblē
in qua traductōē beatus hieronymus renuit illā
modum: quia noluit sequi literām tam per iudeos
punctuātam: sed voluit videre translationēm ipso-
rum. lxx. & genit̄ & omnīum aliorū: & sic elegit
significatiōnēz sensūz p̄out sibi melius & ratio-
nabilitē vīsum fuit. Et in quādā non trāslātē ver-
bum ex verbo: sed sensū ex sensū scīp̄us fe-
cerunt. lxx. vt ipse dicit in epīsola ad pamimachis
de optimā genere interpretandi. Unde hieronymus
non intendebat in tali interpretatione repie-
hendere. lxx. Sed vīta scriptorū et defectus eo
quod vīto scriptorū et imperitiā et negligētia

Christopolitan Ep̄l. Expositio.

illa translātē in multis locis era vītātē. et que-
dam etiam erant omīsa que allegantur in
scriptura nouī testamenti. vt ipsiētē inquit. L
Et ideo papa damasus & etiam univerſalis ecclē-
sia Romana bene acceptauit translationēm Hiero-
nymi tānq̄ verā & catholicā. Sed noluit ec-
clesia vt traductōē Hieronymi nec aliqua alla pre-
ferretur nec anteponeretur interpretationē ipsoz
lx. immo voluit vt habeantur tānq̄ prop̄hetē in
omnībus que interpretatiōnē sunt. et in his que addi-
derunt: eo q̄ sp̄itūfancō plenī locuti sunt vī at
Augustinus decimoctauit de ciuitate dei capi-
tuolo. xlvi. & xlviij. Ueritātēm pauī latīnō consti-
tuit in ecclēsia: vt vnuquisq̄s p̄o maior partē
scriberet ex exemplariū Hieronymi advītāndā
confūsionēm altāriū editionū. Et sic in tantum
celebātā fuit editio Hieronymi: q̄d imp̄fētāriā
aut vī aut paīcīs bibliothēcī latīnō repētent
traductio ipsōrum. lxx. immo per omnes ecclēsias
latīnas celebātā traductio Hieronymi. De psal-
terio autē fuit maior difficultas. Nam damasus
papa p̄o p̄ter confūsionē & corruptionē diuerso-
rum exemplariū latinōrum rogauit beatum hie-
ronymū vī ex grecā editionē ipsōrum. lxx. tra-
ducēt psalterium: z sic correctū redēt latīnō
Et sic hoc psalterium: z sic correctū redēt latīnō
translationē ante oculos habere intendo. Et
ideo vī video aliquid contradictionē aut sa-
cramētū occūlūtationē in literā Hieronymi aut
concordābō translationēs adīnūcētū aut differē-
tiam assignabō. Sed si fūrtē sola differētā in re-
bus abīs contradictionē sententiē nullū inten-
do facere casū aut mentionē.

Prologi in psalterium

p̄at q̄ beatus Hieronymus licet totū residuum
veteris testamenti fuerit interpretatus ex hebreo
non punctuātō in latīnō ramē nullā interpre-
tationē fecit de psalterio: sed solū fecit translā-
tōnes scilicet duas ex grecō interpretato per. lxx. et

triplex
psalte-
riūz p̄
hiero-
nymi
trā-
tum.

trāslātē
psalte-
riūz p̄
hiero-
nymi
trā-
tum.

Tractatus.vj.

Fo. xliii.

ad inīcētē verificātē. Et ne omnia simul ista in
quolibet psalmo querērēt & iterarentur ad vi-
tandā p̄o p̄teritatem & fastidium: fuit necesse ex
singulis in hoc prologo particularem & specialem
p̄metterēt etatūm.

Protestatio auctoris.

Cerūtāmen ante h̄ deuentā ad expositionē
hūs libū duō intendo cum protestationē p̄met-
tere. Primum q̄d non intendo aliquid dicere nec
asserere quod sit contra determinationēm roma-
ne ecclēsiae nec sacrorū doctōrum ab ea approba-
tōrum: sed omnia mea in hoc opere et dicta et di-
cenda faciōtātē romane marī ecclēsiae submittō
corrigēdā: sub cuīs fide & obedientia vivere et
morī intendo.

Intentio auctoris.

Secundūm est q̄ cum ego non suscepīt hoc
opus aggredēdā ad ostētationē mētē: sed ad satiſfācēdā dēfētōnē & p̄tētōnē simplicē
um sacerdotū & chōristōrum. Ideo in hoc ope
rētē vī video aliquid contradictionē aut sa-
cramētū occūlūtationē in literā Hieronymi aut
concordābō translationēs adīnūcētē aut differē-
tiam assignabō. Sed si fūrtē sola differētā in re-
bus abīs contradictionē sententiē nullū inten-
do facere casū aut mentionē.

Prologi tam pro p̄tēl cause.

Non ergo quis mīretur si ante h̄ veniret ad ex-
positionēm psalmodūm ita p̄tēlū p̄mētī p̄o
mētū et tractātū: quia hoc vīsum est mihi necē
sarium: non solū d̄ intelligētā libū psalmo-
rum & aliorū libōrum sacri canonis: sed etiā ad
p̄cipiēdā mentēm beati Augustini: aliorū
sacrorū doctōrum qui in virtute supradictōrum
principiorū nobis sacras scripturas exposuerūt.
Unde necētē s̄t p̄udentē & catholicām lectōrē
p̄stētē in quolibet psalmo nō solum auctorē p̄sal-
mī sed que p̄opōstōlē vētērētē in illo psal-
mo p̄ponatē: z que conclusiō sine quod myſte-
rium nouī testamenti nobis ex illā p̄positiōne aper-
tūtū: z virtute cultū principiū talēs p̄tētē ex-
quiratē. Et per quam regulā illē psalmū expo-
natur. Et quid per nomina significatē spirītūlē.
Et que sacramētū p̄ titulos importūtētē &
quomodo diuersē translationēs concordētētē

Inuocatio auctoris.

Ergo in nomine sancte trinitatis ad exposi-
tōnē accēdātē.

Finis prologi.

Sequitur expositio psalterij. Per eum qui su-
pia per venerabilem videlicet dominum Jacobū
de Galentia Christopolitanū episcopūm.

Etatis vrl
q non abijt
in pñlio im
piorz i via
pctorñ non
stetit: i ca
thedra pe
stilente nõ
sedir.

Iste liber vulgaris appellat liber psalmo-
ri David in genere oes gisalr appellans psalmi
q; per seintorata sacra scriptura veteris testi p;
ludus lauds ut censit in plogo. Scdo d; lib
ber hymnor; ut z h; ron; fuit o; fuit oim
psalmorum est letitiae z gizay acio p; bincio re
depietis vt parere. **Hymn;** em d; canus leti
tio. **L**terio d; liber soliloquiorum; z h; rone
modi loquendio: et p; solus d; loqui deo i
p; u; z teplatiue; v; l; introduce p; s; loquens fo
luis ad prez y; l; introduce chor; mystice loquens
ad parte vel ad filium mensa in lege promissus

Expositio beatus vir.

psalmum tanque plogum tortus lib*u*: psalmorum
vt induceret o*es* si fideles ad studiū diuinę huc
En beatus augustin*u* & origenes & basil*u* & cassio-
dous dicit quod daniel fecit hunc psalmum conibas
al*ii*, unde dicit basil*u* in omelie primi versu-
hi*u*: psalm*u* daniel sive hebras qui collegit o*es*
psalmos in hoc volumine preposito istu*u* psalmum
in principio huius libri tanque bauit*u*: et promis o*ib*
obseruatoribus diuinam legem, vt inducat o*es* ad
amo*re* sapientiam diuinę legis, quemaxime ihoc vo-
lumne cōtinerit, eo quod in psalmi explicatiz posse
mittit vera felicitas et beatitudi*n* conte*p*latior
diuinę legis & obseruatoribus. Itē ipsem hiero-
ny*m*, in epistola ad paulin*u* de o*ib* libris sacre scri-
pture at tribuit hunc psalmum ipsi dauid con dictio-
nē descriptione virtut*u*. Istu*u* dauid in arbor*u* vita, quod
est in paradiso coparet: hoc intulit in lege dñi vo-
luntas eius, et in lege dñi meditab*u* die ac nocte.
Et quo patet quod fecit hunc psalm*u*. Nec velit
eius quod quo dant dicentes quod licet dauid non fecer-
it o*es* psalmos: tanq totus liber psalmorum deno-
minatura dauid tanque a matou parte. Sed hec re-
spōsio videt fru*u*la. Nam hieronimus in maio-
ri*u* plogi psalmos verē dicitur doct*o*ri hebreo*u*, dicit quod
dauid non fecit nisi noue psalmos. ergo sim finum
modi loquendi: dauid minorem partē fecit. Et sic
totus liber non denotaret ab eo. Et quo patet quod
hiero*u* ibi soli locut*u* est in opinione magistrorum, ful-
laborbam*u* & quo dāuid licet hebreo*u* illius repō-
rit. Sed potest hiero*u* locutus est sed in veritate, contra
duier*u* ep̄stes & tractat*u* o*es* psalmos diuinum
allegat proprio dauid ut parbet. Et dictis ergo
aug*u*, & basil*u* patet quod dauid hinc psalmum in
quo pmittitur vera beatitudi*n* cōtemplatio*u*, et
obseruatoribus legis. B Ad cuius eidēt*u* est illo
tertius notād*u* quod eos sapientes in hoc cōueniunt quod
vera beatitudi*n* est finis o*rum* actuum humana*rum*
v*er* prot*o*, consecut*o*, & quod boni per se sufficiunt
lectans habent*u*, & proprio quod est statu*u* o*rum* bo-
norū aggregatione perfectus, quo adepto nihil
et amplius quod desiderari queat ne cocludit boe-
ti*u* de consolatione. Sed illo stato precto & beatu-
tudine in sustāt*u*: sapientes duier*u* simo de loqui
ter quod modū: licet quo ad obiectum o*es* cōueniat
in dei*u*. Non patiperat*u* dicunt quod es*ist*it in specu-
latione sumi intelligibili*u* & ceterarū substāt*u*,
separat*o* ut proprio, et lebico*u*, & xii, metaphysice
Sed auctor*u* & algazel*u* dicunt, ix, meta*u*, quod vltimi-
tate beatitudi*n* & perfectio anime rōmali*u* est ut sit spe-
ci*u* cui*l* intelligibil*u* & delibratur*u* in ea forma totius
universitatis. Sic recipiat formis o*rum* intelligibilium v*er*que
ingang*u* proprio intelligibili*u* quod est deus & fiat v*er*u-
cum eo*u*. Tunc est in vltimā professione & beatitudi-
ni*u*: quod tac*o* proprio intellectus lucet in eo. Sed in ver-
itate illo bene dicit*u*: non explicat totam es-
tentia beatitudi*n* nisi homini*u*. Non intelligibilitas in
soli*u* beatificatur*u* in apprehensione & cōtemplatione
ne summi intelligibili*u*: sed in quātū mouet propri
ipsum amar*u* & desiderari*u* ut proprio, meta*u*. Et sic
beatitudi*n* non cōsistit in contemplatione & conten-
tatione & delectatiōe explet*o* totum desideri*u* hu-
manum & appetiti*u*, ergo non sibi pertinet ad appre-
hensionem intus. Sed vltimā cōpletur perfici-
tur per voluntati*u* & amore*u*: nec sufficit quod alia inqua-
litatē proprio intelligibili*u* per intellectus*u* necesse ē
et amo*re* inherere sibi per voluntatem, ad hoc quod
appetitus & desideri*u* non hin*at* & seruat*u* & explica-
tur. Non licet de*u* in qua*l* etiam proprium & propria veritas
sit proprium & summum intelligibile*u*: tanq in qua*l* ē sum-
mum & sufficiens per se bonum*u*: est summum appe-
tibiles amabil*u*: et sic satia*u* appetiti*u*. Et si felicitatē
& beatificat*o* bonimes & angelos & esse eſt suum
deum, id est Augustus, proprium de doctrina xp̄iana
quod frui*u* est amore inherere alicui*u* propriter se. Et sic so-
lita diuinus personis est fructu*u* que nos deatos fa-
ciant in qua*l* etiam eis veris verum bonitas & tanq
fruimur cognitis quibus voluntate delectata con-
tinq*u*scit*u*. L Ex quo patet quod tria sunt de rōne be-
atitudin*u*: proprimo cognitioni sumi boni, & sciat propri
joh*u*, xviii, hec est vita eterna: vt cognoscant*u* te soli
deit verum & que misericordia vestra xp̄iana. Scđo fructu*u*
& possesso illius, summum boni cogniti*u* & apprehen-
dit*u*, & hoc per inhesionem voluntatis. Tertio dele-
ctatio*u* & quies & proprietatio*u* in illo sumo bono posse*u*
so. Et in hoc cōsistit essentiali*u* beatitudi*n*. Et sic
nullus aliud essentiale proprio sibi addi nec desiderari
illo alio*u* accidēt*u* posse addi & appeti*u*. vi istra pa-
tit*u*. Et his patet quod illacuita nemo pote*re* bea-
tus in re, sed folum in specie in qua*l* propri bona opa-
quod hic facta expectat proprium beatitudin*u*. B Sed
de modo inherendi & accidēt*u* quod alia beatitudin*u*: in
fuerunt multe opiniones. Non vero philosophi di-
serunt quod per operationes fini morales v*er*utes.
Cerdotes aut*u* gentilium dicēb*u*, quod nemo poterat pot
venire ad illa beatitudinem: nisi per cultū plurimū
deo*u*: sic fixerunt coplures sup*er*fluitates trit*u* nefas
dos & fallas doctrinas ad decipiendos & atrah*u* de
dos pprolos ad cultū plurimū deo*u*: vt ostēd*u* eusebi
us in quīng sumis libris de preparatione euāg*ic*ē.
Et lactant*u* in libris diuinariis institutionis
Et aug*u*, in primus decem libris de ciuitate dei*u*. Sed
sola ciuitas & populus dei diuino nutu & esperatio*u*
instructus a principio dicit*u*: quod via acquirend*u*
propriat*u* beatitudinem non est nisi studium & obserua-
tia diuinę legis. Et ratio est: nam sicut propriia quod
datur pena & miseria eterna nihil aliud est nisi pie-
uaricatio diuinu*rum* precepto*u* & omne dictu*u* vel sc̄m
illud quod lex phibet ut inquit aug*u*, et ambo*u*, ergo
metris*u* qui acquirit*u* beatitudi*n* nihil aliud est nisi
cōtemplatio & obseruator*u* diuinę legis. Et quod toru*z*
hoc fuit renelat*u* in sp*iritu* ipsi dauid: illo fecit hunc
psalmum, & xxvii, illo hebras propriuit ipsum tanque
bauit*u* in principio libri psalmos: vt lupia dicti*u* est
notād*u* fm Aug*u*, lib*u*, sessiōn*u* quod deus creare ho-
minē: vt ipsum cognoscet*u*, & cognoscēdo amaret
zamādo fruer*u* zxc*u* sic beatificaret*u* illal fructu*u*
Sed fuit deus quod non attingeret*u* tanq beatitudo
dominus & summa nisi prius operando meraret*u*. Et illo
in para*diso* terrefact*u* dedit sibi legem in principio

Psalmi. j. **50. cccv.**
tatione & delectatiōe expletum totum desideriū hu-
manū & appetitiū. ergo sed nō nulli pertinet ac app-
bensionem intus. Sed vltimate copletur & perfici-
tur per voluntatem & amore: nec sufficit q̄ alia iugā-
tur primo intelligibili per intellectus sed necesse ē
vt amore inheret sibi per voluntatem, ad hoc q̄
appetitus & desiderium nisi sumit & suscitat exple-
tus. Nā licet de⁹ in quantum eius p̄sumū & p̄la veritas
sit primum & summum intelligibile: et inquantū ē sum-
mum & sufficiens per se bonum, est summum appre-
hensibilis amabilis: vt sic satiat appetitum. Et sic felici-
citat & beatificat homines & angelos & t̄ eō fruien-
dum, id eō ait Augustinus, primo de doctrina xp̄iana
q̄ frui est amore inherere aliqui ppter se. Et sic so-
lo diuini personis est fruēndū nos que deatōs fa-
clunt inquantū in eis est summa bonitatis & tri-
nū fruēndū cognitio quibus voluntas delectata con-
quiescit. Et quo patet q̄ tria sunt de rōne bē-
atitudinis, primo cognitio summi boni, t̄ sic ait xp̄
Job, xviiij, h̄ec est vita eterna: vi cognoscant te soli
dilecti verum & quem misisti xp̄im. Secundo fruēto
& possesso illius summi boni cogniti & apprehendi-
ti, sic hoc per inhesionem voluntatis. Tertio dele-
ctio & quietes & gratitudo in illo summo bono posseſ-
so. Et in hoc colligit essentia beatitudinis. Et sic
nulli aliud efficiens le p̄sib⁹ sibi addi nec desiderari
is allego accidētale posita ad di appeti, vt ira pa-
tebit. Ex his patet q̄ in hac vita nemo p̄t esse bra-
tus in re, sed solū in līp̄: in quantum per bona opa
q̄ hic facit experientia p̄missū beatitudinis. **¶** Sed
de modo inherendi & accidēndi hāc beatitudinē
fuerunt multe opiniones. Nā veri philosophi di-
serunt q̄ per operationes finis morales p̄tutes. Sa-
cerdotess aut gentilium dicebāt q̄ nemo poterat
venire ad illā beatitudinem nisi per cultū plurimum
deoꝝ, & sic sinefuerit cōplures suppositioꝝ erit
dos & falsas doctrinas ad decipiendoz & attrahendoz
dos pp̄s ad cultū plurimum deoꝝ: vt ostendit usib⁹
us in quinque primis libris de preparatione euāge-
lica. Et lactant⁹ in libris diuinarum institutioneꝝ
et aug. in primis decem libris de ciuitate dei. S̄
sola ciuitas & populus dei diuino nutu et sp̄scro
instructus a principio dicit: q̄ via accidēndi p̄-
dictam beatitudinem non est nisi studium & obserua-
tia diuine legis. Et ratio est: nam sicut p̄sumū p̄ ob-
datur pena & miseria eterna nihil aliud est nisi pie
uaricatio diuinox p̄ceptoꝝ, & omne dictū vel sc̄m
q̄ illud q̄b̄ phibet ut inquit aug. et ambo, ergo
meritū quo acquirit beatitudi nihil aliud est nisi
cōrēplatio & obseruatio diuine legis. Et q̄ totuꝝ
hoc fuit remelata in sp̄i ipsi dauid: id fecit hunc
psalmum & canticū io hebreas p̄solutus ipsuꝝ tač-
biuꝝ in principio libri psalmorum, ut supra dictū est
p̄ basiliū. **¶** Ad cui⁹ maiore evidēntiam est forte Aug.
notādū fin. Aug. lib. sessionis q̄ deus creauit ho-
mine: vt ipsum cognoscet, & cognoscet amaret
& amando frueretur, & sic beatificaret itali fructuō
Sed voluit deus q̄ hō nō attingeret tale beatitu-
dine & p̄missū nisi pius operando mereretur. Et id
in paradiſo terrestre dedit sibi legem in principio

valde leue. ut operaretur custodiret lignum vite et coleret. et de ligno ederet. ad vitam suetandam sed de ligno vite ederet ad vitam pueritiam. et de ligno ederet. pterea de ligno scienti doni et malit. et hoc sub cōmitione duplicitis mortis ut p̄ḡf̄. Et sic p̄z q̄ in illa lege erat duplex p̄ceptū: t̄c In le- vnum affirmatiū et aliud negatiū. unde erat p̄ ge da- possum p̄nitū si obseruaret et obēperaret. et pe- ta ade n̄ si trās gredere. Sed quia piearicari sunt p̄nitū fuitū parētes p̄ceptū et legē dñi. ideo perdiditū p̄mitū p̄lē h̄ et beatitudinē. p̄missam. et inciderit ī penā mortis. Et sic a paradise terrestri in qua ad pie- fēlicitabatur lūn expulsi. in hanc vallem lacrimarum defuncti. Et sic cū estēt felices ci- ues illi cūiatibus per obedientiam et obseruatiū illi? legis. faci sunt exiles et miseri peregrini. ppter et obediēt. Sed q̄ de eū summe bonus et misericors miserit̄ est hominī ventani et misericordia p̄tent. Et ut recuperaret felicitatem. p̄missam in celo: quā peccādo amiserat. voluit de' v̄ et eā in hoc mūndo peregrinādo nō alit̄ et p̄ lege fidic̄ ambū lādō ipam legem de obseruādo ad celestē felici- citatem perueniādo. Et loco originaliū iustitiae de- dit et iustitā et legē quā n̄ sic habemus et per quam ambulat h̄ misericordia in h̄ mādo. Et sic per bāc legē sive in hac ambulauit ad cū tota sua posteritate fidelit̄ v̄p̄z et cū ambulat in p̄ntis v̄p̄z ad iu- dicū ut dictū est in p̄lo tractatu. Et quo p̄z q̄ tot̄: ler dñi tā i v̄te. et q̄ in nouo dā n̄ nobis a deo ad cōlēdū et obseruādo loco illius origina- lis iustitie h̄ debet seruire in paradise.

Ler Et isti b̄ler dñi v̄ia perueniādo ad verā beatitudinē que sc̄dm diueras eratēt accepit maius- obser- perfectionē v̄p̄z ad xp̄m in q̄ accepit gratiā et re- uāda dēptionē. nunc aut̄ tam nō expectat nisi ultimum loco o terminū et beatitudinē. Et sic de via dñi q̄ p̄a- regina rigrinatur ad ultimā et v̄ta beatitudinē. Hoc q̄ us in- iūstis p̄ciūdēt et cōtēplāt̄ dñi. p̄m̄lū: fecit hunc p̄fālmū in quo cōparat legē dñi et cultorem eius ipsi arborē vite plantatēt para diso deliciaz. Hā sicut si dā seruāto p̄ceptū dñr coluisse illā arborē. virū set in p̄st̄ felicitate et eternit. Et post longā vitā in p̄st̄ fūsset abso morte trālatū in meliorē et felicitate et v̄ta eternā in celo: nos cole- do legē dei et obēperando eius p̄ceptū que qui dēt̄ legē nobis loco illi arboris ad colendū dāra et obtinebim̄ v̄ta grātia in p̄st̄ et v̄tā gloriā et eternā in futuro. Et sicut adā cōtēnēdo diuinaz legē et arborē v̄te. gustando de cibō vēto perdi- dōt v̄tās felicitate et incidit in v̄tās penā mor- tis. Ita parētes piearicato hūus legis nō foluz p̄lūt p̄fālā p̄missam felicitate. Et etiā incurrit dānationē eternā. Hā hoc iūstis et hanc p̄posi- tione aperit nobis dñi in hō psalmo. Et ergo dēcē dñi q̄ dō ex mysterio ligni vite plantati in pa- radiso accepit p̄abolā et p̄positionē ad faciendū h̄c psalma in quo duo p̄cipaliter facit. Hā p̄i- mo ostendit q̄ ler dñi et v̄ta p̄ quā puenit ad verā beatitudinē et quā dā felicitas eterna. Hō cōm- na p̄nē et p̄uariādo et docēdo. aut̄slit̄ diceret

implūt aut in iustiū aut p̄filiēt et hereticis. hoc aut p̄nēt dōt̄ in sp̄u dicit in principio h̄u? hoc dicit et. T̄tis est ille vir q̄ nō abit̄ in cōsilio impious. ut vias p̄tias twita. ita ascēdit in mōte et sedēs docuit et declarauit legē. in ar. v. Ḡste ēt v̄ta p̄t̄ extōt̄ moralis d̄libet fideliz iusto. B̄ Nā p̄cm̄ hab- tres grad̄. p̄posita opationē. robitutatis. v̄i pecca- q̄ q̄ p̄pōt̄ peccare. V̄t̄ abit̄ in cōsilio ipso? p̄ tu sunt p̄filiēt̄. la. h̄ hieronymi h̄z l̄om̄ hebāla inter- p̄tationē in cathēdra irrisio nō sedēt. q̄ idem fidelis nō stetit cōtra legē agēdo imo opādo sc̄dm̄ legēz in cathēdra p̄filiēt̄ nō sedēt falso docēdo et iūtel- ligēdo. Un nota q̄ vbi trālatū tra h̄z i catbedra p̄filiēt̄ z. la. h̄ hieronymi h̄z l̄om̄ hebāla inter- p̄tationē in cathēdra irrisio nō sedēt. q̄ idem fidelis nō stetit cōtra legē agēdo imo opādo sc̄dm̄ legēz in cathēdra p̄filiēt̄ cū diabolo. L̄ Duo ergo iūtel- ligūt̄ p̄filiēt̄ et hereticis. sive iūfōt̄ et pariter ponit̄ tria nota localia. s. in p̄tō. z. in via. z. in cathēdra. Et ponit̄ et tria v̄ba. s. abit̄. Rota. S. Sed nō supflue ponit̄. Nā unīt̄ sunt infideles q̄ pietas primet ad fidē p̄tōt̄ sunt in iustiā et iūfōt̄ declinatēt et erratēt. p̄filiēt̄ et hereticis. sive iūfōt̄ et obſtinatōt̄. ita sunt tres grad̄. bonor. s. incipit̄ et p̄filiēt̄ et p̄fectoy. et tō iste p̄s̄ d̄s̄ legi et iūfōt̄ hypothetice sic. B̄tis vir q̄ nō abit̄ in cōsilio ipso? sed māt̄ in cōsilio fidei tūt̄ et iūfōt̄ et in via p̄tōt̄ nō stetit. sed in via iū- fōt̄ p̄manat b̄s̄ operādo et in cathēdra p̄filiēt̄ nō sedēt. Sed i. b̄a doctrina legis p̄severauit. Itē tā aliquā abiēt̄ in cōsilio ipso? cōtentendo et stetit in via p̄tōt̄ male operando. tā nō sedēt i cat- hēdra p̄filiēt̄. q̄ finali p̄nāt̄ egit de peccatis. Sed in lege domini voluntas ei⁹. d. s.c. z i lege eius meditabit̄ dñe ac nocte. cēl. z. xiiii. q. quis. v̄i. **S**ed nā sc̄dm̄ castiō domī totus iste h̄s p̄co- dit per filogimōs sive p̄positōt̄ et hypotheticas et duplices. Hā ex negatiā iſerit̄ affirmatiū et eccl̄atō. Un in p̄mo v̄tu dicit negatiā. B̄tis vir q̄ nō abit̄ z. Ideo ilico affirmatiū subdit̄. Sed in lege dñi fuit voluntas ei⁹. Quālī dicat q̄ b̄tis ē vir qui nō recessit a deo nec a lege sua. s. ope et fide semp manet in lege dñi per contemplationē et opera- tionē. Un q̄ nō sufficit folī no agere malit̄ nisi q̄ agat bonū et operet̄ finē legē. Ader post̄ dī- recte. B̄tis vir q̄ nō abit̄ z. id est q̄ nō decūtāt̄ a le- ge in p̄posito nec in factō z. p̄tinus ad dīt̄. s. in lege domini. id est semp ille et beatus supple cui⁹ q̄d̄ le- voluntas est in lege domini: et in ea meditabit̄ die diuina. Unde notandū q̄ sic superstitio et iūfōt̄ facit delitas redit̄ hoīm̄ infidele et p̄tōt̄ et p̄filiēt̄ holez̄. Ita lex diuina et ei⁹ assidua cōtēplatio reddit̄ ipsum p̄filiēt̄ et fidelē et cultōe vniuersit̄ dēt̄ iūfōt̄ et p̄salum et digna v̄ta eterna. Ader subdit̄. s. in le- gē domini voluntas eius z. Iterū adiuerit̄ dñi ē q̄ duo dicit de viro iusto. p̄lo p̄ voluntas eius sit in condi- lege dñi. sedō q̄ in ea meditabit̄ z. Unde p̄ p̄tōt̄ mūt̄ intelligit̄ opatio finē legē. Itē v̄o andua p̄t̄ viriū platio. Nam primo quis credit per assiduum con- templationē. quod pertinet ad intellectum. Se- cundo diligit dñm̄ et p̄orūt̄ in affectu et in effe- ctu q̄d̄ pertinet ad voluntatē. Hā ex amīda conte-

D. Jacobi de valentia.

platōne generat̄ fides: et ex fide gnat̄ charitas.
et viras nascit̄ spes: q̄d credimus domū diligē-
mus et bonū fructū creditum et amarū speramus.
Quā ergo ep̄ianus baptizat̄ et q̄n nō plenit̄ via bo-
lo: nūc nō abit̄ in cōsilio implorat̄ sed fidelit̄.
q̄n voluntas eius manet in lege dñi: tunc opera-
t̄i precepta: monit̄ stat in via pccator̄: sed iulio
et cī templat̄ aſſidue in lege dñi cī humiliat̄ et
charitate: tīc nō ſequit̄ falso doct̄rinas: nec ma-
nus habet̄ pccatum: facilius ſed c̄t̄i: mact̄ ne
mact̄.

Dies
tr nor
triplic
cif su
mum
in scri
ptura.

nebōt bonūtus. Et nō recidit i capitula pē
scleſed veritatis & salutis. Et sic etiā et bea
tus in sp̄r tr dicit s̄. B. Secundo est notandum
q̄ dies nō tripliciter sumitur in sacra scriptura
primo traliter. Et sic dies est p̄ntia solis sup̄ ter
ram nō absentia eiusde. Iob ad sumitur mōtū
Et sic p̄spertus dicitur dies: et ad sumitur noctis
Tertio sumitur allegorice. Et sic lex vet̄ dictavit
nor̄ z lex non dicitur dies. Et sic dicit apostolus
ad romanos. xiiii. nō p̄cessit: dies aut̄ appropi
quabit te. quomodo cungo ergo sumat semper
ficiatur hoc dictum: q̄c necesse est bonū virūz med
tari i lege dñi die ac nocte. Nā bñis vir̄ q̄ meditatur
in lege dñi die ac nocte traliti. t̄ per ton̄ t̄p̄ vi
te fuc. Nā sic cognoscet deum. Et exēplo bonorum
caebuit ē maliz: facier omne bonum. Et sic non
abicit in cōſilio impior̄. nec stabit in via peccator̄.
nec sedebit in cathēdra pestilētient. sed salutis z
Iē deatus q̄ meditatur i lege dñi die ac nocte.
est in prosperitate et aduerteretur. Hā cōſiderand
ista mīdāns eis transitoria z oia celestia ē etern
ia: que nō acquirunt nisi p̄ bona opa et p̄ p̄missi
in aduersis. Et sic exēplo sancto patrum patie
ter tolerabit aduersa z paudenter disponit p̄sp
ra. Et sic ex extolletur in p̄spersis nec desperabit
in aduersis. Sed equanimitet ferat viraq̄. Item
beatus q̄ meditatur i lege dñi die ac nocte. i. in te
stamento veteri z nouo. Nam in testamento veteri
intelliget omnī mysteriū r̄pi z ecclēsie fusile signifi
cata z p̄phetata. z in testo. nō ē cōpleta. Et sic co
templo tā alta z p̄fundā mysteria: totali eleua
bit a mīdānis ad amore celestis int̄m̄ nō ab
in cōſilio impior̄ nec stabit i via peccator̄. C.
de ait augustinus ad voluntiam: q̄ tanta est auto
ritas z profunditas sacre scripture q̄ si dicebus a
noctib̄ q̄s vellet i ea p̄sp̄lari: adhuc nō suffic
ret parus pl̄e elius atttingere ppter p̄fundā z
finita mysteria latere i lege veteri z reuelata
r̄pm̄ in lege noua. Ideo ait salvator: marbel. z patr
familias qui p̄fert de theſauro suo noua z vetera
idei qui de vtrōq̄ testo h̄z intelligēt. Tota ergo
intelligēt istay duoy volūptuosa quoas disculpa
musstat in hoc: q̄s z b̄ futura beatitudinē qua
perdidit adā nō recuperat nec acquirit i hac vi
ta nisi per contemplationē z oblationē diuin
legis z non per solas virtutes moiales sicut dice
bāt phlosophi neq̄ p̄ cultū plurim̄ dec̄p̄. q̄s dice
bāt poete: nec per vitā volūptuosa: sicut dicebāt
epicuri hereticus q̄ nō credit alia vitā futuram
nec beatitudinem bonoz y neq̄ p̄futurā maloz

Christopolitani Epitropis Expositio

Et sicut soli fideles sunt beati rc.
Et erit tanque lignum quod platatum est
secus decursus aquarum, quod fru
ctum suum dabit in tempore suo.

In hac scriptula explicitat p̄missa beatitudinē p̄missum obseruatoris diuinæ legis copiarō dī vñna legē sicut in ipsū p̄m fui vñna iusti ligno p̄lato iudicio. **B.** Unde sicut adā custodiē dī colēdo illud ligni viri collegit duplēcē m̄scrum. P̄mō ēt continuasset vitam felicem in p̄fensi absq; aliqua miseria. Sc̄do fuisse trāstatis in celū ad vitā meliore t̄ ceterā p̄ visionē fructuō diuinæ efficiēt: vt s̄ agnitus⁹ sup Ben. Ita ergo partē hōis oēs fidēles obseruatoris diuinæ legis receperit fructū redēptiōis in p̄mo adiūtu xpi. Et nos cōtinue recipimus fructū gratiae in p̄piti: recipimus fructū glorie et futurō post hanc vitā trāstatis celū. Et in sedi adiūtu recipimus⁹ vi timū p̄fectionē recuperādo corpora glorioſa per resurrectionē. Et hoc est p̄mū qd̄ Daudi p̄mitit cultoribus diuinæ legis in hac sc̄da particula. **C.** Ad cui⁹ intellect̄ est p̄mū notandum⁹ qd̄ illud in qñia vite plātati in padō s̄o quatuor figurabat. I. p̄pm̄ t̄ legē diuinā: t̄ quilibet viri iusti s̄ crucē xpi p̄misent⁹ s̄ agnitus⁹ p̄liū libo libo ad auferariā leḡ p̄phetar̄ figurabat xp̄. Ha qd̄ adī p̄mitit illud qñia vite plātati i padō a s̄tumebat fructū vite idē⁹ t̄ p̄suplementū h̄bi⁹ ligni plātati autem illud ligni xp̄. H̄bi p̄dī oēt nobis fructū redēptiōis t̄ grege i p̄tī. Sc̄do dat fructū glie i futuro. Et sic sc̄it xp̄ s̄ ligni vite: ita p̄ter qñia maria: b̄i padūs deliciaz⁹ in qñ ligni p̄te vite fut̄ plātati⁹ et ex puris sanguinib⁹ formatū p̄ quā currunt qñttus fluminis gratia ab insūti sue creatiōis: vt vī cāt̄ coḡ dīto. **H**ortus cōclūsus foec̄ mea. Illo sur̄tū cōclusus et fons signat⁹. Itē fæx. Et grediet virga de radice leſce t̄c. Itē ca. litī. Et erit sicut vurgulat̄ corā oēt sicut radix de terra st̄tē t̄c. Et qd̄ p̄git sc̄it chuf⁹ b̄i ligni vite. Ita h̄go maria dī: p̄radūs deliciaz⁹ in qua fuit plātati illud lignus: de quo ligno vite z padō si apoca. si. vincenti da bō edere de ligno vite qd̄ ēt i padō t̄c. Sc̄do illud ligno padūs figurabat diuinā legē. Nam sic utr̄ plātati illud lignum in padō: vt adā colēdo il lud sumerit fructū a dīcōmūdā t̄ p̄tūvā dī vñta felicē colligēdo fructū i tpe suo: ita pot p̄cm̄ i suplementū illius ligni deus plātati legem diuinā in ecclia ab adā vñt̄ ad indicū quā colucrent patres antiqui in vete. test. et collegerunt ex ea fructū redēptiōis in tpe suo. s̄ in primo adiūtu xpi. **N**ā sicut arbor germinat fructum in tpe suo. s̄ reat in estate: ita lex diuinæ vetus germinat et fecit p̄peritus fructum. s̄ p̄m̄ in tpe suo qñ venit plenitudo tpeis ad galā. tñf. lex euagelica fecit s̄i due fruct⁹: qd̄ facit fruct⁹ glorie in tpe suo post h̄c vñt̄ his oēt seruat̄ dī: quā lege dicit salomon puerior. Ita lignum vite est h̄bi⁹ qui apprehendēr̄t eam: qui tenuerint eam beat⁹. Et cito illud

Beatus vir.

lignū vite paradisi figurabat: quēlibet fidelem
hoz nūia qui est plantar^r sec^r decūrſus aqua
baptismalium & aliorū ſacrō ecclie q̄ quidē ligat
ſecūrū meritoꝝ & bonorū operū in tpe ſuo
ſit facit fructū meritoꝝ & meretū. In hac vita
dū eft tps operatiꝝ ad meretū. infus facient fructus meritorios colligunt fru-
tū in hac vita & fructus glorie in futuro de lug-
vite qui eft tps. Ex quibus p^r q̄ de quib[us] illis
trium pot̄ verificari illis p[ro]p[ri]is: ex q̄ p[ro]p[ri]o veredicto
lege & de h[ab]itu iusto. Et primo verificat s̄ p[ro]p[ri]o, &
dicat d[omi]n[u]s Beatus vir p[ro]p[ri]o qui folius nō ab h[ab]itu
ſilio impioꝝ. Sed in lege dñi fuit volitans
qui lo[qu]i pleuent voluntate p[ro]pt[er] tc. Et t[em]p[or]e ligat
plantari: deſt q̄ plantabitur in vtero p[er]ginali
in medio ecclie fecus decūrſus aquaꝝ grārī &
nopꝝ & ſūm virtutā & dabitur loco illius lumen
radix q̄ ad dā p[ro]p[ri]itatem p[ro]pter p[er]t[em] p[er] q̄ quidē ligat
dabit fructum in tempore ſuo fecy p[ro]m̄ aducere
dabit fructum redemptioꝝ & g[ra]tia & in h[ab]itu dabit
fructum resurrectionis & glorie.

Sed solitus eius non desuet: et oia quicunque faciet prosperabuntur.
Cad eum, inrelectus est notandum illa arborea ligni vita qui est ipsius primo prouult folia: sed tunc folia eius fuerunt fiducatio et racula. Sed fructus fuerunt nra redemptio et glorificatio. Item folia eius fuerunt ecclastica facie. Sed fructus fuerunt res effectus sacramentis res remisito culpe et collario gratiae: qui sacramenta noue leges sunt viabilis forma: inutilibilis gratus. Hā illa viabilis forma sicut ē foliū. Sed res facti in ente et effectus quos facit dicunt fructus ei. hec lunt foliū fructus hui⁹ arbore vita qđ est in qua arbore videt Johā apocalyp̄. vltimo plārato in medio paradisi ecclē cū dicit. Et osedit me angel⁄ flumē a que viue sp̄lēdū tanq̄ crystallo pcedente de se de ragni in medio platea citat. Et ex vitris parte ligni vite asserens fructus per singulos mēses reddēs fructū suū. Et foliū ligni ad salutē gentium. Et oī maledictus non amplius tec⁣. Unde dicit aug. qđ illud flumen quod dit iohannes in gra spirituālē cū irrigans totā clesia qđ quidē flumē spirituālē facti procedit a ragnō id est a patre et filio: et illud lignum quod plantatur in media ecclē faciens fructus fatrum per singulos mēses t̄ dies i hac ecclēsia folia hui⁹ ligni sunt sacramenta ecclastica ad lute nostram et ad sanādō nostrō languorem constituta que h̄bit virtutem et languine agni. xii. item fructus quos facit hoc ligni vite sunt. Chritas. Gaudium. Patientia. Benignitas. Bonitate. quos enumerat apostolus ad galā. v. quib⁄ respondent alibi. in gl. L. Et Ideo vorare de bō heretismo: qui in expositiōne hui⁹ pmi negat per ligni vite plāratum fecus decurri aquaz. Et posse inrelegi ipm: dicit enim qđ magis nobile non pōt̄ coparari minus nobiliter ergo ipm non pōt̄ coparari illi arbore propter magnam di- tiam nobilitatis. Sed parcat ubi reuerēratur.

50. ccvij

Psalmi. i. **50. xxvii.**

viri. Nam ipse et p̄s se appellat ligni vite in locis preallegatis: scz apocalipſis h. r. 7. Itē appella tur idē p̄s leo de tribu iuda z lapis angularis et vita vero zc. Et quo patet q̄ ratione p̄cipiat erit dicitur p̄s arbor sine ligni vite plantatus in utero virginali z in ecclesia loco illius zc. dicit ergo dō q̄ p̄s erit tanq̄ ligni vite quod plantatur secus decursus aquarū spiritus sancti ecclesia q̄ dabit frutum redēptionis z glorificationis ī tempore suo. Et folium eius nō defluet ī vānū supple. Sed quecumq; faciet temp̄ piperabunt. Nam p̄satio eius z lacrameta ecclesiastica quartus ad se temp̄ sunt sufficiētia ad faciēndū fructū z effectum. sed si aliquādō nō faciūt: h̄ nō est ex defectu sacramēti. Sed ex defectu recipiētis: a cedētisfructū ad ab p̄tissimavel ad cōfessionem zc. Et ita ēd de predicatione p̄pi qui fecit fructū p̄m q̄ cedūt in terra boñā mārbel. xii. q̄ actus actiuos sunt in patiente disposito. ii. de gā. Et sic est dicendus q̄ folia p̄pi nunq̄ defluerūt in vacuū rōne sui. Et q̄ p̄m glōria pars hui⁹ psalmi verificari de p̄pi qui ē re rū ligni vite. A Scō p̄to verificari de ipsa l. o. diuinā. Nam quia dixit supra beatus vir qui tñ in lege domini meditabitur die ac nocte: ideo sequitū la lex supple erit sibi. vi. viri uito facit lignū quod plārat secus decursus a quāz paradisi. Nam sicur adā colēdo illud lignū collegiēt fructū vite zc. ita vir iustus colēdo legē diuinā roborēdā ēl il la crat sibi tanq̄ illud lignū q̄ dabit ibi fructus grē z glōrie in tpe suo: q̄l letus vītū pūmo adētū te peperit z germinauit rōm et nām redemptiōnē: z in scō germinauit resurrectionē gnātē z continue p̄fert nobis lex euāgelica. fructus ḡfē in p̄fētū: z fructus glōrie in futūro. Et foliū ei⁹ nunq̄ defluet q̄ virtus sacramentūnum nūnq̄ deficiet in hac ecclesia q̄ cōtinue fluit ex latere p̄pi. Et ecclesia cōtinue irrigat ex flumine passionis christi q̄a fluumne quartuor flumina irrigantia quattro partes terre. Et ideo folia huīus arbōris nunq̄ defluet sed semp̄ p̄pōrabit quo ad effectū. L. Itē. iiii. ista pūma p̄pō hui⁹ psalmi p̄t̄ verificari de quolibet iusto. Nā beatus vir iustus qui meditabitur die domini die ac nocte zc. q̄ ratiōnis erit tanq̄ lignū zc. Nā sicut illi ligni vite plātūtū secus decursus aquaz illoꝝ quartuor flumini num paradisi terrestris nunq̄ p̄dēbat folia ls p̄fētū faciebat fructū zc. Ita pariter vītūtūs z fidelis qui plārat in ecclesia secus decursus aquaz baptis malūi. z alioꝝ fac̄tō dabit fructus meritōs z bonōp̄ operū in tpe suo i. h̄p̄ vīte. Et colliget fructū ḡfē in p̄fētū z fructū glōrie in futūro de ligno vite quē est p̄ps. Nā h̄o iustus faciebat fructū meritōs colligit fructus ḡfē z ḡfē ex lignovite q̄ ēpsa vt vī apocalipſi. qui vicent dabo ad ecclēse de ligno vite q̄ est in paradiso dei mei zc. Et quo p̄z q̄tā h̄o iustus q̄s bī lignī vite sed aliter et aliter. Nā h̄o iustus facit fructus meritōs z bonōp̄ operū. Sed p̄ps facit fructus premioꝝ: z ideo subdit de viro iusto z foliū eius nō defluet: q̄ opa iusti vitūtū in charitate facta nunq̄ defluent in vacuū in

11

quecumque faciet prosperabunt et facient fructus meritorios; quod diligenter deus ois cooperantur bonis. **L** Item quanto illis lignis vite paradisi figurabat erat crux domini; que data est nobis loco huic ligni que quidem crux fecit pumum fructum nostrum redemptum; put fuit plantata in morte calvarie. Sed postea planata in medio ecclesie facit fructum exaltatum cum factorum per singulos dies et menses. folia vero huic arboris sunt ecclesiastica sacra. fructus autem eius sicut effector sacramentorum. collaris gratiae et remissio culpe. **L** Unde sacramenta et eorum effectus dicuntur solia et fructus regni per duo. primo qd ex virtute pcedit ex passione christi. Secundo qd ex misericordia facit sacramenta sine signo crucis. Et iudicium ac condate isti duo versiculos possunt verificari dico qd ex ligno crucis. qd ex crux domini et cultu. dicitur deinde legis tanquam lignum quod est loco illius ligni quod plantatum est fecit decursus aquarum in illa paradi so. qd dabit eis in tpe suo fructum redemptorum. Et hoc est illud lignivite quod videtur iohannes apostoli de quo supia dictum est. **L** Est viterus notandum sicut aug. qd bene merito christi coparatur illi gno sive arbor vite. et etiam ipse vir inustus coparatur cultori ligni vite. qd ultimum quod expectabat ab arbo re dicitur fructus et ultimus sive frumentum. Nam non agricultura colit agrum et arborum; et finaliter inde colligat fructus et fruantur eo. et sic quiescat in eo. Ita assumili non fidelicem colim us legem diuinam et ipsi obseruando legem hinc colli gamus fructus grecorum in fine fructus grecorum et clytum quod expectabat ex cultu christi et obseruantia diuina legis et ultima felicitas et beatitudine. et vi fruantur toro christi scilicet eius diuinitate et humilitate. Et sic ipsi est vera lignum vite et quod expectamus et colligimus fructus vite. et nos sumus veteri cultores qui fruimur fructibus christi. Sed etiam vnuquis tuus tuus sive lignum vite ut dicitur est in quantitate facit opera vina et non mortua sed fructus bonorum operum dignos vita eterna. Et sic si non eligimus a christo fructus grecorum glorie. Ita. ipsi erigit a nobis fructus bonorum operum. Et in die ecclesia fidelium sive arboris vite dictum est. Ex qua ipsi continue exigit et colligit fructus fidei et charitatis et bonorum operum. **L** Ex quo prout synagoga indecorum non fuit tanquam lignum plantatum secus decursum aquarum qui venit ipsi qui non fecit fructum in tpe suo. et qd ipsi exegit fructum ab eis non resulit nisi fructus fidei qui non recepit ipsum. Sed fuit tanquam sculinea sterilia in qua ipsi non receperit fructum. Id maledixit ea ipsi in figura. Matth. xxi. Et non continuo aruit. Et sic sicut leprosy fecit fructum per christum in apostolis et ceteris recipientibus regnum. **S**ed non fecit fructum in iudeis obstinatus. qd sine christo leprosy non poterat facere fructus. Et sic manet synagoga iudeorum sterilia. et arida in semperturnum maledictionem per christum. id est iudei non colligunt et eam maledictionem et damnacionem. qd oratio eorum vertitur in peccatum. ps. viii. Ideo sequitur. Non sic ipsi et. Et omnibus supra dicitur paret et toro beatus tuto et premium quod pmititur cultoribus diuinae legis. et fructus lignum vite qui est christus.

Christopolitani Epistoli Expositio. **N**on sic tempore non sic sed tanquam puluis quem pascit virtus a facie terre. **C**hristopolitani superius propheta promisit beatitudinem sicut coloribus diuinae legis. Quae quidem beatitudine est. capitulo sis in fruione ligni vite qui est ipsa. sicut ante capitulo in hac secunda parte communatur penitentia et priuatus vulnus ne beatitudinis in fidelibus et transgressoribus diuini negligit. Ideo propter comitatu punita eternae felicitatis ibi. ad latitudinem comitatu punita eternae felicitatis ibi. Ideo non resurgit impudens. **B**eatitudine punita quod superius dixit qd vir fidelis iustus coleat legem crucis. Et quod lignum ferens fructum. Et quod folium. et bona oppositio eius non defluet. Et dico dicitur hic qd oppositum erit de virtute impudens. et iniustus. qd virtus impudens non erunt sic tanquam lignum facientes fructum meritum in tpe suo. nec folia eorum erunt fixa. immo fluent et pascient a facie dei tanquam puluis quem pascit virtus a facie terre. Et sic opera eorum erunt vacua et vana absque meritum. immo digna pena eterna. et ratio est. Nam ideo iusti sequentur beatitudinem celestem. eo qd contempnerunt ista terrena et vanam. et dilexerunt celestia que sunt. firma et eterna. Et sic operati sunt opera firma et iusta. Et sic meruerit pietatum eternum. Sed qd iniusti et impudens a beantes a deo regne diuinum et ceterentes celestia dilecerunt terrenas corripitibilia et vanas et abiurant post supbiam et aurantia. et sic opera corpore fixa et casia. **S**ed in iusti occidetur et fluoratur opera corpore absque fructu meritum. **L** Ad iustos intellecti est non tantum finis artis. ita. methexosq; et humilitas et caritatis et coperationis et cotinuitatis et tenacitatis in rebus materialibus. Et sic que sunt arida sine humiditate faciliter re solvant et effluit in puluerem. Nam calor naturalis decoquit partes humefactas et concitet et copacat eas ad adiumentum. et docvi demus in arbore. Nam in estate exit calor natura lis ad exterioria et concitet partes humidas. Et sic retinuntur folia in arbore fixa. Sed adiumenta autem tunc et recedente calore continentur. tunc calor naturalis retrahitur ad interioria et rite refusat humiditas in partibus exterioribus. Et sic cadunt folia et venit agitatio illa et pascit a facie terre. Ita pariter accedit in corpore mystico ecclesie. Nam mebus ipsi et penetrat per se et viridifacit per charitatem. Et sic ignis sine calore charitatis concitet mebus sua corpora. Et ipso et inter se tanquam solita arbore. et sicut palmites in vite. ut ipso Ioh. xvi. Et sic folia eorum id est opera radicantis et solidantis per fidem et charitatem formata et sic non defluit immo faciunt fructum et meritos et pascuntur in pietate. Sed si deficit eis talis fides aut charitas. tunc decidunt a corpore christi mystico licet folia ab arbore. Et sic etia opera corpora effluit in vanis. et sic etiam sacra ecclesia et bona opera que facit ecclesia non pasciunt eis. Et sic etiam ipsi impudens vani et iniusti pasciunt a facie domini in iudicio et dicunt eis. Ita et discedite a me malediciti. Igne eternum. math. xxv. Et sic prout inde obstinati et os iniusti et spesentes non erunt tanquam lignum vite et. Sed tanquam sculinea arida et maledicta

Ex qd occidetur folia et pascit eos ventus diuinus vir ex dicitur ventus pascit puluerem a facie terre. Ideo non resurgit ipius in iudicio: ne

peccatores in consilio iustorum.

Chic communis est punctione future beatitudinis. **A** Et cui intellectus est notandum qd illud lignum vite pascit in paradiso duo principali confabent cultorum suo ade simile pium parentis. **N**az pio pascit ab viritate pietatis sive aliis misericordiis pietatis pietatis ab oculis. **A** Et confabebat immortalitatem qd poterat non mori edocere ei fructum. **S**ed post longioratione fuisse traslati in vita meliore in celum eternam ubi eternali fruerentur deo viso et amato et. **H**abebat et postea datus fuit christus in supplemento huic ligni pietatis. oportuit ut per amplius et perfectius conservet suis cultoribus oia bona que polderunt prius parentes amittentes illud lignum. **E**t sic etiam opus ut recuperemus immortalitatem et libertatem ab oculis et visione diuina essefient. et pascit beatitudinem et felicitatem per fruitionem ligni vite qd est ipsi nec vero. **E**t ideo ipsi tanquam ver repator et redemptor. habent nature oia sapientia nobis recuperavit. nam pio pia morte et passione nos a culpa et pena eterna liberauit et transauit confero vobis purgatorium et satisfactionem. **S**ed recuperauit nos immortalitatem et nos liberauit ab oculis misericordia corporis pietatis per suam resurrectioem. **T**ertius nobis est adeps summam beatitudinem et diuinam visionem et fruitionem in celo per suam ascensionem. **E**t sic voluit christus illico liberarem us ab oculis per suam passionem et ecclasiistica facias et illico post hac vita facias oia pietatis et fruitionis et beatitudinis. **S**ed dicit quidam appetit naturalem incisum cultibet et separe administrat et recuperabit corporis quo retardatur quodammodo ne rotula tenuis perget in illud summum celum. donec ille appetitus queat. **E**t tunc alia non desiderat recuperare corporis mortale et gravis quale dimisit. **S**ed immortale et impossibile et gloriosum vir secum fruatur et sit ei ad gloriam qd fuit ad sarcinam. **H**anc ergo questionem partim relinquit auctor. indeciam. qd affirmat tales appetitus inesse ate ut illud corpus sit fibi ad maiorem gloriam ppter confortis et confortationis. **S**ed non videt solvere alia. illud desiderat tollat aliquid de eius beatitudine aut impediat. **S**ed ad hoc ridet doctores scolasticis et moderni scimus eundem aug. qd sunt duo consideranda i ipsa beatitudine. s. viii qd est pietatis et essentialis. et illud est visus et fructus summi boni secundum penitentias sunt bonis eorum malis male. **S**ed in die iudicii oes tunc resurgent et corporibus gloriosis et mortalibus et tunc erunt pfecte belli. et tunc habebut sui pietatis perfecti. et erunt beati in corpore et aia. Et hoc pietatis dabis iustis in retributionem obseruantem diuinam legem. qd tanta est virtus et perfectio illi ligni vite qd est ipsi. qd etiam corpora mortalia sucebunt in nouissima die et sic simili corporis glorifica tunc fructus cui anima qd pietatis munime habebit ipsi infideles et iniusti qui non resurgent ad gloriam cum iustis in iudicio. **I**deo subdit dauid qd non resurgent impudens in consilio et societate iustorum. **E**t ratio est. **C**onstat. Quoniam nouit dominus viam iustorum et iter impudorum persolvit. **D**ominus nouit et acceptauit viam et bona opera iustorum qd tecum legem dei fuerunt facta. Et iudicium

Et est eius perfectus pietatis et felicitatem quoad corporis beatitudinem pascit puluerem a facie terre. **S**ed iuste impiorum peribit eo qd vita ipsorum non fuit secundum legem dei. immo contra legem eo qd abiit et recesserunt a lege christi dei. steterunt in via perditionis et diabolos et finaliter federunt in cathedra pestilentier obstinatis. **S**ed certes absque finali punia. et deales mortui sunt in sua infidelitate. **E**t sic via legis diuinae et pietatis dicit fideles et iustos ad illam summam beatitudinem. Ita via perditionis dicit impios et infideles in infernum. **A** **S**ed hic etiam tria dubia. primus qd cum summa beatitudine sit non sufficiens quo a deo nibil est amplius qd desiderari querat. ut inquit boethius. ergo aie sanctorum non dicit recuperauerunt corpore immortali et gloriosa sequitur qd non sunt pietate beatitudine. qd adhuc restat aliquid qd desiderari querat. qd adhuc desiderari recuperare corpora gloriosia. **S**ecundus dubius est de eo qd hic dicit non resurgent impudens in iudicio. cum apostolus dicas qd et resurgent iusti et iustus ante tribunal christi. Et datus. qd in infernum et mare et terra dabit mortuos suos. **T**ertius dubius est de eo qd dicit. qd nouit omnis via iustorum. cu deus que nouit non bonus et malos quia oia apia sunt oculis eius. **C**ridetur ad pietatis qd haec questionem mouet aug. xij. sup gen. circa finem et adducit a magistro. iii. sen. atre de deo. **T**unc dicit aug. hanc esse difficultatem questione. **R**atior. Ut in die iustorum. hanc esse difficultatem questione. **C**ultibet et separe administrabit et recuperabit corporis quo retardatur quodammodo ne rotula tenuis perget in illud summum celum. donec ille appetitus queat. **E**t tunc alia non desiderat recuperare corporis mortale et gravis quale dimisit. **S**ed immortale et impossibile et gloriosum vir secum fruatur et sit ei ad gloriam qd fuit ad sarcinam. **H**anc ergo questionem partim relinquit auctor. indeciam. qd affirmat tales appetitus inesse ate ut illud corpus sit fibi ad maiorem gloriam ppter confortis et confortationis. **S**ed non videt solvere alia. illud desiderat tollat aliquid de eius beatitudine aut impediat. **S**ed ad hoc ridet doctores scolasticis et moderni scimus eundem aug. qd sunt duo consideranda i ipsa beatitudine. s. viii qd est pietatis et essentialis. et illud est visus et fructus summi boni secundum penitentias sunt bonis eorum malis male. **S**ed in die iudicii oes tunc resurgent et corporibus gloriosis et mortalibus et tunc erunt pfecte belli. et tunc habebut sui pietatis perfecti. et erunt beati in corpore et aia. Et hoc pietatis dabis iustis in retributionem obseruantem diuinam legem. qd tanta est virtus et perfectio illi ligni vite qd est ipsi. qd etiam corpora mortalia sucebunt in nouissima die et sic simili corporis glorifica tunc fructus cui anima qd pietatis munime habebit ipsi infideles et iniusti qui non resurgent ad gloriam cum iustis in iudicio. **I**deo subdit dauid qd non resurgent impudens in consilio et societate iustorum. **E**t ratio est. **C**onstat. Quoniam nouit dominus viam iustorum et iter impudorum persolvit. **D**ominus nouit et acceptauit viam et bona opera iustorum qd tecum legem dei fuerunt facta. Et iudicium

qstio

Qndo
at be
ate de
rare cor
posa.

qstio

qstio

qstio

qstio

qstio

qstio

D. Jacobi de valentia Christopolitani Episcopi Expositio.

cabunt ut inquit Aug. xij. de ciuitate caplo penit. et ultimo. Et si p[ro]p[ter]o ad difficultatem. na oes alie beatos sunt p[ro]p[ter]e beate. Et si ad beatitudines essentiale: q[ui] nihil est essentiale q[ui]d amplius desiderari queat q[ui] oes fruuntur vna essentia diuina i tribus p[ro]p[ter]is exco[ur]so et uno summo bono. Et possit de siderari aliud q[ui] accidentale q[ui] auger beatitudines eorum accidentale q[ui] quotidianum desideratur per nos. q[ui] gaudiu[m] coia angelis dei est in celo super uno p[ro]p[ter]e p[ro]p[ter]is agentem. Et sic p[ro]p[ter]e desiderant recuperare corporis gloria. et simul fruatur cui copere et alia. Ut si sicut hoc esset in carni laborum et passus est p[ro]p[ter] xps in carne. Ita martires desiderant recuperare illa corporis gloria ut sint eis in mortis sue fructuosa. Et hoc desiderium non tollit eorum beatitudinem essentiale nec aliquo impedire. q[ui] boni finitimi et accidentale non potest impeditre boni finitimi essentia le sed scilicet dubius est p[ro]p[ter] q[ui] saluator i[st]a hoc solutus Johannis. v. c[on]dit q[ui] oes q[ui] monumentis sunt resurgent. Sed non equiter nam qui bona egerint resurgent in resurrectione vite. q[ui] resurgent in corpore gloriosum et immortalem vitam eternam. Sed qui mala egerint in resurrectione iudicij damnacionis. Non corpora eorum erunt passibilia. Et tunc dicit ap[osto]lus ad cor[in]thios. q[ui] oes resurgent? q[ui] dicit ad resurrectionem patrum. Sed non inmutabitur quod ad secundam et gloriosas resurrectionem. Et soli iusti suppone. Item oes h[ab]ent a boni et malo resurgent in iudicio. Et non oes resurgent in iustitia et societate iustorum q[ui] oes mali resurgent in consilio et societate impiorum dia- bolorum. Et hoc est q[ui] ita dicit dicens hic p[ro]p[ter]a q[ui] ideo p[ro]pter casus quod dictas ipsi non resurgent neque petentes in illico et societate iustorum ad gloriam et vitam eternam. Sed ad mortem et penitentiam q[ui] illi non erit resurgere. sed cadere et mori. Ad tertium est dicendum q[ui] duplex est noticia dei. Una q[ui] noticia di- stretiolum qua ois nouit a bona q[ui] mala. de q[ui] noticia dicit prophetam. xciij. d[omi]n[u]s nouit cogitationes homini q[ui] vane sunt tunc et altera q[ui] noticia acceptationis et approbationis qua acceptata et approbat sola bona. Et nescit mala. de qua dicit futuris agnibus. nescio eos. Abra. xxiij. Et de hac noticia dicit hic prophetam q[ui] non dicit. q[ui] acceptavit et approbavit via et opera iustorum. Et obiis his p[ro]p[ter]a tota sua et in- telligentia huius primi psalmi stat in hoc q[ui] solus cultor et obseruator diuinae legis est beatus q[ui] p[ro]p[ter] q[ui] sola letitia diuina est via acquirendi veras beatitudinem q[ui] p[ro]p[ter] q[ui] vera beatitudine consistit in fructuone ligni vite q[ui] est xps. qui datus est nobis i supplementum huini ligni vite quod perdidit adam in paradise. Sed sola letitia diuina nos docet p[ro]p[ter] re ad xps q[ui] est finis legis. q[ui] solis cultor diuinae legis erit beatus et faciet fructus meritorum. et colligit fructus primorum in tunc suo. i. post hanc vi- ta: hoc de ligno vite q[ui] est xps. Et hoc sequitur q[ui] imp[er]i et iustitiae et iniusti non erit beat[us] nec col- liget huius fructus. Et hoc non resurgent a d[omi]ni gloriosam in iudicio: q[ui] xps solis cultoribus suis col- ligit beneficium gloriæ et resurrectio q[ui] sola viam in stoum nouit et approbat. Et scilicet et via ipsius.

peribit ut dictum est. Et hec est propositio quia aperi- rit d[omi]n[u]s nobis in hoc psalmo. Ex toto ergo Nota isto psalmo possunt colligi. et conclusiones.

C[on]clusio. q[ui] solus cultor diuinae legis est i[n]t[er]cessio. beatus probatur quia sola diuina letitia perue- niens ad beatitudinem.

Secunda. coclusio q[ui] nullus impius sine insidie i[st]is aut peccator aut hereticus potest esse beatus. p[ro]ba- tur quia q[ui]libet late agit contra legem.

Tertia coclusio. q[ui] nullus obfutatus et finalis in impietate potest esse beatus. probatur q[ui] talis se det in cathedra pestilente.

Quarta coclusio. q[ui] solus obfutator diuinae le- gis erit tanquam ligna vite facies fructus merititorios.

Quinta coclusio. q[ui] solus ip[s]i est vere ligna vite et a quo sumunt fructus fruibile. quoq[ue] est vere frue da a quo obiecto fruibile non excluditur p[er] et spiss sanctus. It[em] est ipsa crux dicitur ligna vite.

Sexta coclusio. q[ui] quilibet iustus non solus est tanquam ligni vite in quaitate agit opere vite. Sed et de cultor ligni vite in quantum fruatur ipso.

Septima coclusio. q[ui] synagoga iudeorum non est tam usq[ue] ligni vite. sed fisculena arida et maledicta iquaria in ea xps non reperit fructum.

Octava coclusio. q[ui] soli iusti resurgent i[st]i iudicio usq[ue] ad vitam gloriosam.

Nona conclusio. q[ui] licet deus nouerit osa noti- cae creationis tamen sola opera iustorum nouit noticie approbationis.

Decima conclusio. q[ui] iter impiorum semper per- dit eo q[ui] deuicta a lege diuina.

Vale fremuerunt getes: et populi meditati sunt inania. Astiterunt reges terre. et principes conue- nerunt in ynum: aduersus chil- sum eius.

Item psalmus apud hebreos est omnino sine titulo. Et video q[ui]d eorum dixerunt esse enim psalmus cum primo. Et si extitulo non appetat materia nec actor hiunus psalmi. Sed ha[bit]a in principio gloriæ huius psalmi contatur assignare materiam et autem cum dicit q[ui] magistri antiqui exposuerunt hic psalmum de rego messia. s. de xpo in lege et prophetis p[ro]p[ter]a. Sed ad intellectum planum. et litterales et p[ro]p[ter]er responsiones ad hereticos expoundens est de iohanne daniel. Et vocat hereticos conuersos de iudaismo ad fidem xpi q[ui] cum sua huius psalmi co- uicebant iudeos. Et sic. Ba. sa. mutando. vere sinuauit antiquorum gloriæ hic psalmus de d[omi]ne et de victoria quam habuit de philisteis scrip[ta]. reg. v. c. Et verbi huius rabini manifestetur tria. primo q[ui] ipse confitevit q[ui]d daniel fecit hic psalmus. Secundo q[ui] oes antiti[us] ad litteras expouerunt ipsum de xpo in messia. Tertio q[ui] facta et in quinque gloriæ p[ro]p[ter]a de daniel.

Quare tremuerunt.

50. p. 13

Jos p̄ exaltravit illū zc ad phili. n. Tē p̄ h̄c q̄ cōfilius iniquū fratris ſc̄ h̄loph fuit caſas evanū q̄ putates fugere eius dñmū: incidentur in ſeruūtum ſub ditione z p̄tate eius q̄ vitare cupiebāt zc p̄ h̄c p̄uidit dauid quāl cōurātoz z cōſpiro uideow facta 5 p̄m debet eſte caſa z va- na: nā poſt morte erat reuſteretur uiz in celī aſce- furus z vniuerſali p̄oreſtare accepturns: z ſc̄ ſcri- b̄t z pharisei z oes in uidec debet manere deluſi z conſuli in cōſilio ſuo. q̄ xp̄ regnauit ſup eosz diſ- ſipauit z diſpergit eos in p̄tate per vniuerſum mihiā. Et ſic incidentur in ſeruūtum q̄ vitare p̄u- tabat z cupiebat ino ipſimē diſpoſuerunt viā ad ſeruūtum ſuā ſicut fecerunt ſyoneū z leui z ceteri fratreſ cōſpirantes corā eis. D̄ C̄ in nō ſolū dauid ſed etiā patriarcha ſacob ſuident in ſp̄ ſuā ſia ſupadiacta futura miferia de xp̄ ſigura in p̄- fectione z vediōne ipſius iofeph. Et id ante obi- tum ſuū vocauit oes filios ut p̄diceret eis oia que erant futura i gnatōibus ſuis in nouiſimis die- buſ. i.e. p̄tore ſmeſſe ſicut glōſat Babi moysēſerū deniſis. gen. xlii. Et ſic q̄i deuenit ad ſymeon z leui videor in ſp̄ ſi ſcribe z p̄tatec de cēdētes de ſymeon: z ſacerdoteſ du liu debet cōſpirare: in morte ſp̄i z cōcītare populuſ ū ſū: ſicut ſymeon le ui principaſ cōſpirauit corā iofeph z cōcītare alioſ: ideo dixit Jacob Symeon z leui vala in qua- tioz: in confiliu oꝝ noventia alia mea. Et in ceto- coꝝ non ſit glōſa mea q̄ in furio ſue occidentur viri z in voluntate ſua fuſo derunt murum; quasi dicat ſicut ſymeon z leui fuerūt fres rava inqua- tioz ad cōurāndi z cōſpirāndi in morte nō ſolum ſȳchē: ſi etiā corā iofeph eſte ſommito- venit: uenite occidamus cui z. Ita pariter ſcriber pharisei z ſacerdoteſ de cēdētes de ſymeon z leui cōſpirabunt in morte ſp̄i mesſe ſeruti vētū ſeruti expedit ut vnu moriatur z populoſ ſc̄ tra- gregabuntur z faciēt conſiliū contra eū ut eum morti trādat z. Et id eo ſubdit Jacob, in cōſiliū eoꝝ noventia alia mea: q̄ maledictus furoz eoz: q̄i p̄tinaz z indignatio coꝝ q̄i duraz z crudelis z iniquis erit z h̄m̄diuia ſuā in iacob z. Et ſic etiā patriarcha ſacob poſtq̄ ſuiderit iniquū ſp̄ilz z cō- ſurationē phariseorū z ſcribaꝝ ſup ſymeon z leui al locutus est iudāa z ſp̄o p̄dices morte z paſtionez extalitione regni p̄t lupy ſerib⁹ p̄p̄lū: put p̄uidit per mysterium ipſius ſp̄ib⁹ vñp̄. A. Juda. te lau- dabunt fres tuū: man̄tue ſi cērūcib⁹ inimicoꝝ tuo tri- bu ſuā doabunt te ſi patris tri- ſuā ſp̄o. oꝝ ſp̄e of tri- bu iuda fres ſuā apli z ceteri cōuerſi ſuā iudaſmo ſlaubadunt te z doabunt te ſicut adouauerunt z laudabunt te iofeph ſres ſuā: q̄i widerit ipſum re- gnantez z manuſ ſua erit ſug ceruiceſ inimicoꝝ tuo. ram geſtūm ſc̄ iudeorū: qui po- certi ſunt te ſicut iofeph ſuit diri coꝝ quivindide- rent euz z ſpecuti ſunt eis. Et tu p̄e ſe tribu iuda- eris catulus ſuā in vinciō drafobolā ſuā q̄i ad pe- dam reperendaz aſcēdisti in cruce z ibi accubuſti ut loo z qual leena paratus ad piedem q̄i quado ſueris exaltatus in cruce omnia tristes ad teipſum

Et subdit quis suscitabit eum. q. d. nullus nisi p̄f̄ q̄ post resurrectiōē erat xp̄s regnaturus sicut p̄f̄ p̄t extum de carcere ideo sequit nō aufe-
retur sceptriū de iuda zc. sed qui erat regnaturus
sup virtutis populū: id subdit: erit expectatio ge-
tūm ligans ad vineas pullū fūti. i. populū gētēlēm
ad vitē astm̄ suam. i. p̄plū iudicēt si d̄ q̄ ho-
re grīm erat xp̄s acceptiū p̄ morte z resurrectio-
nē. Iudeo subdit lanabit i vino stolā. i. humanita-
tem suā i sanguine vīe palliū. i. carne suā: sicut
vitēs iosephus fuerat intincta i sanguine hēdū.
Ex supradictis ergo p̄z qualiter iacob p̄dixit totū my-
sterium cōspirationis xp̄i sup symeonis l. cui. Et p̄-
dixit totū mysterium resurrectiōē christi z exalta-
tionis regni eius i persona ipsius iuda p̄t p̄e-
uderat figuratiōne i mysterio vēditiōnis ioseph
z exaltatiōne regni eius. Quō ait symeon z leui fue-
runt principales cōjuratores z cōcitoatores contra
ioseph. Et quō p̄betur q̄ scriberit pharisei descen-
derint de symone dicetur in fine expositionis hu-
bius psalmi. **C**onsid̄ ergo qui post̄ dicit̄ q̄ a bel-
lis die ac nocte cōspelabat i legē dñi ut dñi est
in plogo tractata. i. cōtemplando totū mysterium
z discursu vēditiōnis ioseph z exaltatiōnis pri-
cipiatis eius: z cōtemplanda varia tūcū patricie
iacob qui dixerat sup symone leui: z sup iuda de
xp̄o p̄uidit in sp̄a qualiter sicut symeon z leui ini-
que et ex iniūdā conturauerant i mortem ioseph
ita scribe et pharisei de tribu symeo. z principes sa-
cerdotum de leui debebant cōspirare i morte co-
tra xp̄m mēsiā suūz tradere i p̄sum in manus p̄la-
ti viri gētēs ad crucifigēdūm: sed sicut fratres iose-
phus fuit frustrati i suo cōsilio: q̄ polyvēdū-
nem z extum carceris fuit exaltatiōne i p̄ncipē
totius egypti: z exinde fuit dñs fratrib⁹ suorum re-
ita p̄uidit dñdū q̄ scriberit et pharisei debebat deli-
z frustari i consilio suo. Hā cōdūstus post mo-
rem erat resurrectiōis de sepulchro acceptiū
vēdūm nō soli sup iudeos sed etiam sup p̄p̄lm
gentilez i celo z i terra: z i inferno z debebat
esse vnuersalē iudeo iūm. sūlo ergo supradicta p̄-
cipiatiōne p̄cedens dñdū in spiritu de aliūstūpī
parabolā z positionē ad faciēdūm istūz psalmūm.
In quo tria principaliiter facta. nā primo p̄dicit
iniqui cōsiliū z cōspirationē scribari et phariseoz
z sacerdotiū z xp̄m qualiter manerunt delūci et
frustrati i suo cōsilio p̄ resurrectionē xp̄i. Sc̄do
p̄dicit exaltatiōne regni xp̄i z iudiciariā eius p̄t
tēm quā maxime ostendit i finali iudicio. Tertio
exhortatur oēs reges z p̄ncipēs z populos vt reci-
piat xp̄m i eius adiutori et scrutari eius legē euāge
līcum z timet iūcā tanq̄ dñm i iūsū iudice. Sēcunda
tbl. Tūc loquunt̄ ad eos. Terra ibi. Et nūc reges i
tēlligite. **C**uantū gā p̄mī ad auerterēdū
q̄ā quare p̄ncipēs z pharisei moti sunt ad xp̄i
randū in necē sp̄i fuit iniūda z tunox ne p̄dererēt sp̄i
gnūm z sacerdotiū z loci z gētē. Et ne p̄dererēt redi-
tūm z p̄bēdaez oblationes. Et ideo dixerunt i
cōsilio. hi hūc dimittimūt: venient romani z tollent
loci nostri z genitē. Ad x. Et respondebit caribyus

Quare tremuerunt

12 Psalms. ii.

haberet potestate super eos. Sed ipse surrexit ad altiorum vitam: et accepit potestatem a patre in celo in terra et in inferno. Tertio qm per mortem et iurabant euadere supradicta perticula traxia et in ceterum in maiora et spiritualia. Nam non solum perdiderunt sacerdotium et ciuitatem terrenam; sed etiam celestem: non solum modo perdiderunt vitam temporalem; sed etiam eternam: et non solummodo incidunt in perpetua captiuitate corporale sed etiam spiritualem. Et sic p[ro]p[ter] q[ui]o meditari sunt inaniam.

Distrinparemus vincula eorum: et pro-
uinciamus a nobis lugum ipsorum.
Qui habitat in celis irridet eos: et
dominus subsannabit eos.

Iste versus oino continet superiorib[us] tñ diuer-
simod[us] et adaptat p[ro]p[ter] qm p[ro]p[ter] esse vor[us] diuer[us]. Nam
vno mō f[ac]tus a[nt]q[ue] Lassio. p[ro]p[ter] e[st]e[re]r indeo[rum]: Nam
est sensus qualiter p[ro]p[ter] in deo[rum] meditari sunt inani-
mia et vana confusa consilia: si hunc dimittimus[us] ve-
nient romani et collentes loci nostrar[um] et gentem. ergo
ne ista perdamus: occidamus xp[istu]m ut distinparemus
vincula et subiectio[n]e eoy[us]. Romanorum et picti[us] a
nobis lugum ipsorum. ne veniamus sub dignatio[n]e
ne et incurramus in captiuitate et in iugulo ipsorum. Itē
dixerit etiā occidamus xp[istu]m et distinparemus vincu-
la eorum: scz xp[istu]m et apostolor[um] qui volunt imponere no-
bis vincula noua et lege noua euangelica phib[er] edo-
ne vendamus in templo oves colibas et cetera p[ro]p[ter]
tinentia ad sacrificia et oblationes: et improperiatis
nobis peccata legis volendo nos subicie[re] f[ac]t[ur] a[nt]q[ue]
gl[ori]a iugo euangelico: ergo proficiamus a nobis
lugum ipsorum xp[istu]m occidendo et a apostolos exterminando.
Id e[st]e subdit[us] pp[ro]p[ter] q[ui] licet talia cossida medita-
tati fuerint ip[si] populi indecori: tñ dñs deus qui
habitat in celis irridet e[st]o[rum] post res resurrectio[n]is
no[rum] adimplendo vorū et desiderium eorum: et etiā sub-
sannabit eos multiplicitate puntando. **E**t alio mō
iste vericulus p[ro]p[ter] eorū vor[us] apostolou[rum] et tor-
us eccl[esi]e vt sit sensus vt populi indecori meditari
sunt inania voletes occidere p[ro]p[ter] q[ui] no[n] solentes reci-
pere legem euangelicam vt retinerent nos subvincu-
lis ceremoniarum et sub iugis legi: importabili. Et
distinparemus ergo vincula et onera importabilitatis sa-
cristianorum et ceremoniarum eorum. Et proficiamus a no-
bis lugum ipsorum et recipiamus legem euange-
lica libertatis et gratie q[ui] absolut[us] est liberat ab omni
iugo et scribalis legis et graui seruitute et tribu-
tio[n]e zibachis et phariseorum q[ui] imponit nosis onera i-
portabilitia: q[ui] tam dominus qui ha[bit]at in celis te-
ritidebit et sublanabit eorum confutando et
supradicta vincula dirumpendo. **B** Unde nota q[ui] tria vincula dirupit chrysitus et triplices lugum abieci a nobis per passione[m] et resurrectio[n]em
ne suā. Primo vincula ceremoniarum veteris legis.
Scdo vincula tyrannica et lugum sacerdotum. Ter-
tiu vincula malitipoli et coarctatio[n]is et inspirationis
eorum facte contra ipsum: q[ui] malerunt delusi et sublan-
tibus. T[er]zis tamen et ultimis

D. Jacobi de valentia

Depe Apprehedite disciplinam. neq; tra-
n. vi. scatur dñs: et pereatis de vla iusta.
a. ca. **C**um exarserit in bzeul tra eius. bea-
tis gl. **t**i omnes qui confidunt in eo.

Capprehendite disciplinā legis euagelice. vel apiebreditate disciplinā quā dedit vobis ut intellegatis & discernatis cās iudiciale s & sermonis do-
mino. Et hoc facite nequī...ne aliquis dñis tēsus xps
trascat vobis in iudicio finali cū erarferit ira eius
in breui tēz ne dicit vobis. Ite & maledicti si ignē
eternū. Et sic perearat de via iusta regnū celorum: et
mittantur per viā infernum ad ppterū penā & ignē
eternū. **D** Sed est auctorēdūz q̄ in predictis
tribus verbiis ponuntur octo corollaria que sunt
valde discutēda. Primo q̄ dicit. Et nūc reges in-
telligite. Secō erit imitati. Tertio. Seruūdo in
timore. Quarto eritate el eum tremore. Quinto.
Apprehendite disciplinā. Sexto. Nequī trascat dñs
cū erarferit iheu tra. Septimo. ne perearat
de via iusta. tō de via quo cōsiderat est differēdū. s.
qd̄ est reges intelligere. qd̄ iudices erudit. qd̄ ser-
uire dñs in timore. qd̄ exaltrare eum cum tremore quō
intelligat ly app̄hēdāre disciplinā bñm diuerſas in-
terpretationes: tō quo cū q̄ traſcat dñs in breui ira. Et
qd̄ est pire de via iusta. vñq̄ grif̄lē ē necessariū.

Quid in pte de vita iusta, vñ, qnti qnt e necessariu in
dicti gnat cniuimq; sntudice particulariter post
fit stel more sua. Quia ad mnt dñm e omni uite ligere id est
est qd ira eligere. vñ iter duo vñ mltas vñ eligere.
Es si intelligere pñ supposito discernere. z h marle co-
petit regubz & pncipibz & platis vñ rbitibus iudicibz
ad qd ptinet discernere inter cam & cam. & usq;
z inuictu lepaz & lepaz domi & maluz. Et pñ post hoc
nouerint & olficerentur. tñc elagat & tribuit vnicu
qd qñ fuit ell. Et ad hoc opz qd sciat iura diuina et
huius. Nl iudet qd quasi ius aijat qd quasi ius invi-

*Quid si lumen sit quia vis atque quia vis vni-
cups dás, v. ethic. Dicit enim dóm v. eruditus id
est q̄d extra ruditatem agere eruditum extra rudita-
tē agi. Sorditatis & ignorantia p̄d duplī aliqui in
esse vno mō negantur: alto mō p̄ dñā dispositiōne
vt ait Iust. lib. elencophor. v. idem licet utrumque noue-
rit tuta diuina vel huiusm. fūti odiū aut amō p̄d si-*

Tior ticus qd suu est. **A**derit dicendi qd duplex est
mult timus filialis alter seruilio. alter enim timeret
plex filius offendere patremq; familias alter seruus. Nam
filius timeret offendere patrem ne cu cōstat et ne p-
dar hereditate seruus aut qd nō amore operat non
curat de hereditate cuiusq; cōstat qd nō odi-
git ea. Sed timeret offendere timore pene et ne senak
aut multe a liqua pena. Et ita multe casta time-
dispicere viro nō timore pene. sed virtutis amore

Christopolitanus episcopi Expositio.

Sed mulier adulteria timet offendere viri formidi ne pene. **N**isi dicitur. **O**derit peccare boni iustitiae amore? **I**psius timor dicitur timor filialis et castus. **S**ed hoc dicitur adulteria serulosis. **E**t ut primo timore dicit ppbera ferute dico in timore non serulii nec adulto ro sed casto et filiali. **N**az solus timor castus et filialis est meritior. alter autem excusat penam, sed non me teret gloria. **E**sperbi et timor serulii et aliquatenus laudabilis. **N**am temerarius et presumptuus diceretur si quis non timeret futurum iudicium nostrum. **A**d quartum est dicendum quod operatio est virtutem semper delectat virtutum. **E**t ideo **D**omi nus seruendo deo semper delectantur et exultant per patrem. **A**ccl. vi. ibant apostoli gaudentes a conspectu consilii quoniam digni habiti sunt pro non nominati in teſu contumeliam pati etc. **S**ed talis exultatio non erat sine tremore. **N**am iustus et sanctus semper tremit: non per perditam gratiam in qua stat et ne cadatur ait Apolostolus. **S**ecundum de tremit an seruum sit sui deo acceptum? si inter bona quae facit aliquid sit quod oculos diuinae misericordiae offendat. **N**on enim facit an sit dignus odio vel amorem. **E**ccl. viii. 7 ideo dicit propheta seruite domino in timore non serulili: sed casto et filiali ut opera vestra et seruitus sit meritorum. **E**xultate et non presumptum et temerari confidetis de vestris viribus: putantes ex vestra virtute bene regere populum. **S**ed exultate cum tremore trementes ne in aliquo deo offendatis ne cadatis a gratia vel dubitantes an fitis in odio an in gratia dei. **A**d quintum est norandum quod nascetur sunt due dictiones in hebreo. **N**am nascetur eis verbum et bar est nomine. **S**eruitus est equum ad tria. **N**am nascetur est secunda persona imperati in uno modo significat apprehendere alio modo adorare: alio modo osculari. **B**ar vero est nomine et uno modo significat vici pliniam alio modo pure aeternum. **L**ittero significat filium ut patet ibi. **B**eatus es symon barion. **A**. filius Iohanniss. **E**t ideo interpres diversi modo tra ducentur apprehendere disciplinam. **H**abent rationem vero adorare pure aquila aut osculum nisi filium. **S**ed hoc idem est non adorare filium eius disciplina apprehendere et eius pectora osculari est subiecti. **E**t si nemo turbetur in diuersitate translationum in hoc versiculo: quod eadem est sententia: quod ad omnia ista tria exhibortatur nos scriptura apprehendamus legem euangelicam: ut adoramus dominum et ut osculem pedes eius. **A**d sextum est vice dicens iudei dicit dies tristis signatur eo quod tota repus a primo autem iudeo saeculo ad iudicium dei dies et tempus misericordie venire. **N**am in primo adventu Christi fluenter cum benignitate et humilitate et locutus est cum benignitate exhortando: a deo gratiam omnium vocando sed in secundo adventu venturam cypri testate magna et maiestate: et cum ira contra damnatos et obstinatos et cum ira et furore profert sententiam contra eos. **T**emus totus tempus procedens dicitur tempus ventus. **S**ed in illa die non erit anima vestra malitia. **S**ed iras fures. **I**deo et fureos

Quare tremuerunt.

dicit dominus. **Iste** maledicti in ignem eternum
Et ideo dicit propheta. Seruite deo tunc, ne quis ira faciat
tibi in iudicio super cuius erga te fecerit diei na-
tus. I finalis sententia contra obstinatos. **E**t dicit
tua illa iuris bieuis*i.* non remissibilis.
Sed quia non erit patientia nec veniam apud eum, nam nunc
longa patientia dei ad penitentiam inuitat pecca-
torem ad eum. **N**on tunc autem non erit amplius talis
patientia; nec deus expectabit virtutem pecca-
tores ad penitentiam. **E**t licet de eis erit bieuis*cuius*
sententia. Ad septimum dicendum quod cum lez dñi
sit via que ducit ad vitam eternam ut dicitur est in
pologo tractatu quarto et psalmo primo. Ideo
per viam nihil aliud est nisi tendere in vita etern-
aria; nisi per oppositum perire de via sua a via iusta
a via iustitia deuovere nihil aliud est nisi in interitu
et morte eternam tendere. **S**ed quia tripliciter co-
tingit a te in lege dñi deuovere scilicet non credere aut
contra legem operando aut in pto obstatim; aut
falsa docere ut dicitur et pto psalmio. **I**de o hic
propheta exhortatur ne per amissum et ne demissum*a*
via iusta. **E**t si alios deuotauerimus legem traxigredi-
do qd reuertantur ad viam iustitiae penitentia agen-
tia. **N**isi si dñs manet obstinatus in peccato tunc ra-
talis totaliter perit de via iusta: qd tendit in ier-
usalim. **E**x quibz p reges et pincipes et plaros ecclie-
se intelligenter nihil aliud est nisi casus tanta ecclesiastis-
cas qd seculares iuste dicemur etiam examinare: et
qd iusti est eligere. **E**t erudire nihil aliud est qd ri-
ditatem depone*r*. i. passionem animos vel odii ab
scire: et pionas in timore diu non accipere. **S**ed vni-
cuius qd uita est tribuere. **E**t feruendo in timore
nihil aliud est nisi non folli fonsimine penitentia etia
virtutis amore et casto et filiali timore dñs fure.
qd tale seruitum est meritorium. **E**t exultare dño
tali tremore nihil aliud est nisi in tali seruito non
glostari nec gloria fibi p. sed tali tribu-
re*r*. qd alter perderetur meritum et pto de fatus virgi-
nibus. **E**t sic in talibz semper deo gratias agere
semper ne cadat timore: et an sit dignus odio an amo-
re dubitare. **H**ec apparet deinde dictum pto iphi aliud
est nisi sibi obedire et subiici et ipsum latrie
adoceatur ad odo. **Iste** pto traxit et in tra bieui ex-
ad odo nihil aliud est qd in finali iudicio absolu-
tur enim cõtra dñatos et obstatos futuram fulmina-
re. **Iste** perire de via iusta nihil aliud est nisi ad iuris
eterni mortis destinatio*r*: et nisi ad via vite
reueri. **S**ed tanqz legis traxigere solet aduenari. **Iste**
cocludit. **B**eari oes qd confidunt in eo. **A**d octauam est
dicendum qd ibz dñi in psalmis isto intentant exhortari
oest gemitis et natibz ad cultu xpi cui fit vesti filius
deus et deus et hoc iustissimas melius suis p. p. cõ-
puliter intendit exhortari pincipes et reges terre
et plaros ecclie ad timendum qd futurum iudicium
cum cui sum rediutur ratione de populo et gregi
comiso. **N**isi qd in p. imo adiuuare fuit iudicari
a regibus. **P**erdeceret p. plato et p. principibus sacer-
doti*r* et p. indeo et genit. et p. ipmet pto est ventu-
rus ad iudicandis oes p. p. et reges et pincipes in
iustissimis die*r*. **A**ndi in viuissim p. isti iudicantes

Foreword

uersele indicium
imo ad manifes ta
us psplos eligiis Judic
et ipsum recipere cium
ptate magna et viii
eugelica fuit pto uersa
haliter examina le ne
do venter xps ad cessa
omicidia e adul
ndo nō fuerunt t qti
festata; ibi ppa or.
dicadū male fudi
t reges et pudi
judices. Quarto
cata. Nō q reges
nō habuerunt tu
serit ipsu ita. Id
est ab eis do po
ut cognoscāt se su
iudice hre. Nō
morti maris atq ter
eponit istatos
mo extimefecit;
ub regno grauo
ter has quattuor No
t generale iudici has
tore. Et tō cœlū
tis oēs q cœf nes
ceperit et q legē
ua in pto po
q dñe beatitudi
xps. vt dñi e su
tibz. via iusta
sis g in toto isto
puma coclusio
talem cōspirato
ioseph; ita scri
con et facer dores
itaerunt ppsm
tis oī accidit
xps. xpi si ē fa
ces ioseph fuerit
one: eo q vendē
tū vitare pura
pī incidentur i
in dispersionē et
fisi in pssilio suo
reditario adepr
Quarta cœclu
vurga ferrea eo
utlio q nō soluz
e debent ferire
indicādū oīa
ili illū erūt bī
feruerat le
a frēs uiderūt
os et cōfusū
egauerunt et cō
mactauerunt.

Sex dictis in pia 2 dūsōe in fundamēto et positiōis hui⁹ psalmi occurrit duobus: quorū p̄ mā est. q̄ p̄bat q̄ sȳmōz leui fuerit p̄ncipales cōsp̄atores & cōtātores in morte & vēdētione ip̄sius Ioseph. Sc̄do quā p̄bat q̄ cōf̄rēt & pharisei fuerit de tribu sȳmōne. **A**d p̄mūlē dīcedit q̄ maiō p̄s magistrōz hebreoꝝ tenet q̄ sȳmōleui fuit p̄ncipales cōtātores & cōtātores q̄ Joseph & mouent ratiōne. Hā illi fratres q̄ p̄sebat ḡrege ad quos mis̄is fuit Ioseph erat tñm decē. Nam beniamin p̄uulus dom̄ manebat: tñm decē: q̄ tuos erāt filii ancillarū q̄ reputabāt s̄i serui inter eos: t̄ deo nō el̄ verisimile q̄ isti dedidist cōf̄iliū cōtra Ioseph. p̄ vitāda seruitore c̄i ipsi iam ec̄m q̄ onz le si seruit. sic eoy cōf̄iliū nō fuit estimata. Rētaui veniā ergo serū legitimi filii lye. i. ruben. sȳmōne. leui. iudas. yaphar. & sabul. **S**u manifessi q̄ rūrūt̄: bñ q̄ erāt p̄mōgen⁹ nō dedit tale cōf̄iliū: q̄ ip̄e conat⁹ eip̄us ioseph liberare de manib⁹: fratrib⁹ vt p̄z littera. Itē nec iudas q̄ erāt ip̄ in ordine de dat̄ tale q̄ illici q̄ liberauit ipsi a morte dices. q̄ p̄dest nob̄ s̄i occiderim⁹ fratrib⁹ nostr⁹ et celauerim⁹. laguine c̄r̄. Ergo sȳmōz leui fuerit p̄ncipales dīcēt̄: eccō lōmōlāt̄: vētēn̄. venite apud popūlū p̄pter inscr̄ptiōnē vite & doctrinē. oes c̄lues quādo moriebant̄: os executores testamētōrū r̄tōtōs relinquebant pupillouz & vi- diariū: sed ipsi intantū abusū sum offō: q̄ comedēbant & dissipabant domos vi- diariū: r̄ pupillouz & impinguabāt & agebant domos suas. Et sic ēt̄ glosoabat om̄ēs scripturas trahentes ad lucrum sui. Et sic p̄pter lucrū suū faciebant nouas traditōnes q̄ charitātē dei & p̄orim⁹. q̄ vidēs r̄ps icepit exprobare p̄tānos moes eōum. Ideo dixit saluator: abat⁹. xix. Super cathedrā mōysi sede r̄nt̄ scribe & pharisei q̄ c̄ sacerdotib⁹ cōlaurunt in pharisei & cōtātores de tribu sȳmōne affirmat̄: m̄ḡ se fuit in histōris zimult̄ alij nō soluz catholici h̄z ēt̄ cōrunt̄. **A**nde sup̄ illud q̄ dixit Jacob de sȳmōne et leui tribu. vli. diuina eos in Jacob et disp̄gerāt̄ eos in israel. dicit̄ hebit̄ q̄ due tribus discurrebat p̄ toā terra israel t̄ secundū tēpli. i. tribus sȳmōne leui. Unde trib⁹ leui discurrebat̄ per eos sȳmōne gas co q̄ erāt dīcēt̄ ad diuinū cultū & ideō nō habuit certam sōtē. Ioseph. xiiii. Et t̄to illi de sȳmōz nō habuerit certā sōtē. eo q̄ erāt pauci sed habitarunt p̄o major p̄te intra tribu iuda vt p̄t̄. Ioh̄. xiv. Et t̄o maior p̄o cōp̄discurrebat per oēs ciuitates & loca terre p̄mis̄ionē docendo pueros & scribendo libros legis & p̄phetari: r̄ sc̄lubātur vīct̄i evēstīt̄: sicut ciuitati pauperes clerici et studentes noſtri. Et iō surerit puerib⁹ de eis in ter ceteras tribus dices. q̄ nō est pauper scriptor nec pedagogus nisi de sȳmōne. Et ideo factum est q̄ de illis facit̄ sunt multi litterati & periti in lege & p̄phetis: co q̄ cōtinue dabāt̄ op̄era litteris. In tantū q̄ a summo sacerdote accipiebāt potestates glosoandi & determinandi q̄ones legis & legendi in cathedrā & iudicāt̄ in iudicia. Et si habebant p̄o- tationē decimarii & oblationi simul cum sacerdoti-

Scri- leui fuerint p̄ncipales cōtātores q̄ Ioseph. S̄i p̄scr̄ibe & p̄t̄ scribe & pharisei q̄ c̄ sacerdotib⁹ cōlaurunt in pharisei & cōtātores de tribu sȳmōne affirmat̄: m̄ḡ se fuit in histōris zimult̄ alij nō soluz catholici h̄z ēt̄ cōrunt̄. **A**nde sup̄ illud q̄ dixit Jacob de sȳmōne et leui tribu. vli. diuina eos in Jacob et disp̄gerāt̄ eos in israel. dicit̄ hebit̄ q̄ due tribus discurrebant p̄ toā terra israel t̄ secundū tēpli. i. tribus sȳmōne leui. Unde trib⁹ leui discurrebat̄ per eos sȳmōne gas co q̄ erāt dīcēt̄ ad diuinū cultū & ideō nō habuit certam sōtē. Ioseph. xiiii. Et t̄to illi de sȳmōz nō habuerit certā sōtē. eo q̄ erāt pauci sed habitarunt p̄o major p̄te intra tribu iuda vt p̄t̄. Ioh̄. xiv. Et t̄o maior p̄o cōp̄discurrebat per oēs ciuitates & loca terre p̄mis̄ionē docendo pueros & scribendo libros legis & p̄phetari: r̄ sc̄lubātur vīct̄i evēstīt̄: sicut ciuitati pauperes clerici et studentes noſtri. Et iō surerit puerib⁹ de eis in ter ceteras tribus dices. q̄ nō est pauper scriptor nec pedagogus nisi de sȳmōne. Et ideo factum est q̄ de illis facit̄ sunt multi litterati & periti in lege & p̄phetis: co q̄ cōtinue dabāt̄ op̄era litteris. In tantū q̄ a summo sacerdote accipiebāt potestates glosoandi & determinandi q̄ones legis & legendi in cathedrā & iudicāt̄ in iudicia. Et si habebant p̄o- tationē decimarii & oblationi simul cum sacerdoti-

Dñe quid multiplicasti.

dus cantandi. aut instrumētū. aut tēp̄to. aut tēp̄to & lo- cus in quo cantabāt. In hoc autem titulo tantū p̄nōtantur tria. s. nōmen psalmi: cum d̄. p̄. sc̄ri- do per sona autoris cum dicitur dāuid. Tertio ma- teria psalmi cum dicitur cum fugeret a facie ab- salon. d̄s autē dicitur in quantum ei fact⁹ ad lau- dāndū deum: c̄cantabatur indifferenter cum al- quo instrumento. Per hoc autem q̄ dicitur dāuid p̄enorat̄ q̄ dāuid fecit hunc psalmū. Et sic appa- reat causa efficiens: sed per hoc quod subdit̄ cu- fugeret a facie absalon: p̄enorat̄ causa materia lis: sicut mat̄ erat huius psalmi: sed quia dicitur in diffinītione tituli aliquod sacramentū continen- tium p̄norat̄: q̄ talia vocabula p̄norat̄ & pos- sita in titulo: p̄norat̄ & cōtēnit̄ aliquod faci- latens s. psalmis q̄ aliter tituli non pertineret ad sacra scripturā. nec ad p̄phetā: vt dēm est sup̄a. Ideo evidēt̄ est de mystico sacramentū: cōten- to in hoc psalmo p̄norat̄ per titulū vt sit p̄s̄t̄ doct̄rīna omnib⁹. **D** Ad cuius inteligen- tia est notādū: vt legil. h. Regi. xv. q̄ post̄ dāuid remiserat filio ab salōn̄ frāt̄icidū q̄d perpe- trauerat contra fratrib⁹ sui amō & reuocauerat ipsi- at exilio & redūterat iustū p̄sonā honoris: c̄ absa- lon in memori: & ingratuit̄ de tot beneficis acceptis: inscr̄ptiōnē cōrā patrem & cōsūrmat̄ cū achitofel & ceteris malignis: & anhēlauit ad regnum p̄. Tēcīt̄ re- gē cōstītūt̄ cōp̄ellarī a suis sequacib⁹. Et sic cā manu armata attēntauit ventre in hēlēm. 22d audiens dāuid op̄ero capite et nudis pedib⁹: fū- git a facie filii sui ab salōn̄ cū quibusdā paucis: qui ipsum per lugum montis sequerantur. Unde fe- mey de domo Saul improp̄erabat ipsi dāuid dī- cēt̄. Egredere vir sanguinī. Sed dāuid in hac p̄secutionē humilit̄ s̄i: q̄ sc̄bar hoc cōuenientē iusto dei iudicio propter p̄t̄m̄ ber- bee & vīt̄. Ideo patienter tūlt̄ p̄secutionē. S̄i do- minus vīta humiliat̄ dāuid: destruit̄ cōf̄iliū achitofel. Et Iob vīct̄i ab salōn̄. Et sic dōz̄ refi- turus est in regnum suū. In quo mīst̄ro dō p̄nī- dir in sp̄i cōf̄iliū p̄secutionē p̄. Nā per hoc q̄ ab salōn̄ fili⁹ eius cui tot beneficīa cōlerat̄ suū rexit̄ cōrā patrem: nōt̄ & p̄nīt̄ in spiritu qualiter populus iudaicus qui tot beneficīa quādā rece- perat̄ a xp̄o: qui quādā sp̄i egūerat̄ de capti- vitate egypti. Et permāre rubri & deserti tradu- verat̄ in manu p̄t̄ti & bāchū cōtēto. Et in terra p̄mis̄am introducerat̄: et rotis de tribulationib⁹ et necessitatib⁹ eum liberauerat̄ et peccata- remiserat̄. vt p̄t̄ per totū discursum libri iudicū & regum z. Et tēt̄dā venit̄ in carnē: vt ei a mis- erabilib⁹ viabib⁹ feruit̄ liberaret̄: et tot boz̄ eis cō- tulit filios eōi sañādo: za morte refūct̄erat̄. Et tū ille populus iudaicus in surrexit aduersorib⁹ & xp̄i eius & sp̄i p̄secutiōnē sunt: & flagellauerunt̄. Et p̄t̄ hoc q̄ dāuid fugient̄ facie ab salōn̄: ascēdit̄ in clinu olīuarū nudis pedib⁹. Et p̄- uidit̄ dō in sp̄i: quālter sp̄s nudis pedibus erat̄ in cruce acesfūrūz ibi p̄ nobis mortuus. Itē per h̄ q̄ dō in tali p̄secutionē intēdit̄: & p̄cessit̄

Psalmi. iij.

Ho. xxvij.

cōtēpt̄us a sensib⁹ factus in cōtēpt̄o dormiuit̄. Sed postea recuperatis viribus a talib⁹ rectione surrexit̄ & fuit restitut̄ in regnum sublimis q̄ ante p̄nōt̄ dō in spiritu qualib⁹ p̄s̄t̄ erat mortu- rū in sepulchro: sepelēt̄us exinde ad gloriam re- surrectorū & vīle dominiū & p̄t̄ē acceptū⁹. Et super inimicos regnatur. Itē per hoc q̄ achito fel qui dederat̄ cōf̄iliū cōtra dāuid: sp̄i p̄s̄t̄ dīcēt̄ vīdes s̄iliū suū sp̄sum & fūtūrā. p̄nōt̄ dō in spiritu q̄līter iudas: p̄t̄ōs vīdēs xp̄i resurre- ctionē erat sp̄psum laqueo suspēnūt̄. Item quod Iob a armigerz ouerūt̄ exercitus dō interfecit ab salōn̄: & dīcēp̄auit̄ cōuentūlā & fautores eius p̄uidit̄ dāuid in sp̄i: q̄līter titūs & exercitus romā- noz: itēs p̄rmissiōne diuina erat destruktur̄ po- pulū iudeoꝝ & dissipatur. Et sic iudēt̄ erant per mundi dispersi. & regnum & sacerdotis amissi- fū. Et sic dō per hāc suā fugā p̄secutionē p̄uidit̄ in spiritu p̄secutionē xp̄i & resurrectionē: & futu- rum regnum p̄. Et per candē nō p̄uidit̄ per se- cutionē ecclie futura per tyranos & resurrec- tōne. Et sp̄erat̄ ecclie futura p̄t̄p̄ cōstantī. Et h̄ est cā quare dāuid motus est ad faciēdū hīc p̄sal- lū. Et quib⁹ p̄t̄ p̄ duplex materia cōsiderat̄ in hoc psalmo: sc̄it̄ dāuid in p̄logo tractatu. i. & c. s. sc̄is materia ex qua et hystorialis materia p̄n- cipalib⁹ ex qua et mystica. Nā materia ex qua da- uid aūsumpt̄ parabolam et p̄positionē: est fuga dāuid a facie filii sui ab salōn̄: que se h̄z tangit̄ para- bola: et p̄positio ex qua sp̄iritū aliquod myste- riū intelligit̄. Sed materia de qua mystica & p̄n- cipalib⁹ est mysteriū passionis & resurrectionis xp̄i. Per hoc q̄ p̄t̄ exposito hu⁹ titulū oīum: alioz si- milis. Egredere vir sanguinī. Sed dāuid in hac p̄secutionē humilit̄ s̄i: q̄ sc̄bar hoc cōuenientē iusto dei iudicio propter p̄t̄m̄ ber- bee & vīt̄. Ideo patienter tūlt̄ p̄secutionē. S̄i do- minus vīta humiliat̄ dāuid: destruit̄ cōf̄iliū achitofel. Et Iob vīct̄i ab salōn̄. Et sic dōz̄ refi- turus est in regnum suū. In quo mīst̄ro dō p̄nī- dir in sp̄i cōf̄iliū p̄secutionē p̄. Nā per hoc q̄ ab salōn̄ fili⁹ eius cui tot beneficīa cōlerat̄ suū rexit̄ cōrā patrem: nōt̄ & p̄nīt̄ in spiritu qualiter populus iudaicus qui tot beneficīa quādā rece- perat̄ a xp̄o: qui quādā sp̄i egūerat̄ de capti- vitate egypti. Et permāre rubri & deserti tradu- verat̄ in manu p̄t̄ti & bāchū cōtēto. Et in terra p̄mis̄am introducerat̄: et rotis de tribulationib⁹ et necessitatib⁹ eum liberauerat̄ et peccata- remiserat̄. vt p̄t̄ per totū discursum libri iudicū & regum z. Et tēt̄dā venit̄ in carnē: vt ei a mis- erabilib⁹ viabib⁹ feruit̄ liberaret̄: et tot boz̄ eis cō- tulit filios eōi sañādo: za morte refūct̄erat̄. Et tū ille populus iudaicus in surrexit aduersorib⁹ & xp̄i eius & sp̄i p̄secutiōnē sunt: & flagellauerunt̄. Et p̄t̄ hoc q̄ dāuid fugient̄ facie ab salōn̄: ascēdit̄ in clinu olīuarū nudis pedibus erat̄ in cruce acesfūrūz ibi p̄ nobis mortuus. Itē per h̄ q̄ dō in tali p̄secutionē intēdit̄: & p̄cessit̄

Christopolitani Ep̄i Expositio.

Dñe qd multiplicasti

Psalmt.iiij

50.xxxv

p maiori parte vbi regiebat verbum de futuro tran-
s verba tulerit p verba de pterio . et hoc diuina pulchritudo
de sua factum est. pto p certitudine ppheticæ. Scđo
turo q ppheta post visionem facta p psal. q
ad vijōne de pterio sicut supia dicti est tractatu-
lerunt i.c.i. Pterio q. lxx. Guido in spū qualis isti psal.
q yda dū erat a fideli⁹ frequētādī i ecclia post adiutio
q pte & passionē xp̄i p post implerā ppheticā. Et sic pñi
ritore ciamus oia de pterio q iā sum completa p pñm
Scđo est notādū q differtēt utrū in domine et
soporato. Hā domine dicit indifferētēt oēm som-
nij. S̄z soporato d̄. q somn⁹ pñm⁹ post magni la-
rentia & augustinia. q de q dñscit euigilat. Et iō
mois pti de domino: oē p vigiliam soluta est z
dom⁹ p resurrectio. S̄z dicta fuit soporato oē p g.p.l.
re & so-
horas durant̄ zfacta fuit post longa temēta. que
quid soporato erat difficultis ad soluēdū imo timo-
possibilitis respectu cuiuscumq; creature. h̄ fuerit si
cūlī apud dei. id v. xps. nō soli dominū simplici
dominatio. a qua surrexit. S̄z et soporato sus somno
pñndo a quo nūl⁹ potuist̄ surgere. nisi diuina
potētia. Ut mōis magis similat̄ sopor qz domi-
nati. Hā dominū simpliciter aliqualiter mouet.
Sed soporatus nullo modo mouetur ppter pñm
ditate somni. Jo. d̄ soporato dicim⁹ qz domit̄ rāq;
mortuus. vñ Virgil. Lū cōsanguinei tēt̄ sopor.
Itē. n̄ enēt̄. Inuidat̄ bēt̄ somno vincit̄ sepul-
tam. Et loquit̄ de somno soporatiōis q est similitus
morti. et contraria. vñ art̄ faulatos. Jo. v. Lazarus
amicus nost̄r̄ domit̄. S̄z camus rāt̄ a somno exci-
tē cum. Q Sed ē aduentum qz qdam autumāt
ipsum dauid illa pfectio domit̄. z p labore
zāgustia soporato fuisse in quo sopore & estasi p
udit in somno totum mysterium passionis z refur-
rectionis xp̄i finem ad insuefactions & refur-
mortuū tc. Et ideo dicit xp̄ps: licet fuero soporatus
in sepulchro. no timebo milia. l.milites populi ci-
ciāt̄ me. nec si milia milia populi esent ibi. tu
dī exiges me suscitando. z saluum me facies
tc. Sed si posit̄ exponi continuo de hanc parti-
cula precedēti in altera potest intelligi. felic⁹ si sta-
ter. h̄ pars huius plasmū in qua xp̄s pte vijōne
de suis crucifixis & plectro orbis. qz est nō
rāndū q positi⁹ iudas audiuit xp̄s. r. surrexisse iudas
ad phariseos & redditis eis pecunia dices peccata
ui tradēs sanguinei iulfit tc. Sed qz ui del repēcto
des dixerint. quid ad nos tri videris. tunc laqueo
se fulspendit. Et ex tunc fuit maxima confusio in
ter iudeos. z incepserunt inter eos scismata & sedi-
tioes & strages & mutue cedeḡ. z atque tribulatioes
qz durarunt & puerarunt p. xl. annos utrā Joseph
de bellū iudeaco. qz dñcēvit̄ tit̄ exercitus romani
nōz & destruxit ciuitate rēgnum z eos partē truci-
davit pti captiuatis p mūdi vñsp̄t. Et hoc dñs
qz dicit h̄ xp̄s. vñ pte a parte punitione iudeoem
z vltione dices. O dñe exurge. l̄b q illo triduo v
dearis dormire: me obliuisciōez in manib⁹ iudeo-
mū dimittite: tamē exurge tuā porfata ostendā-
do z salutis mea resuscitando. Et sic no timebo
milia populi. ita toram illa multitudine populi in
deorum circumdat̄ me. et pfectus. qui mul-
tioris circundēdū me. in templo meū alterca-
do z in horo ma capiēdo z ligando z ante amā
cappham me percutiendo: ante pylariū accusan-
do: z in cruce ipso pādo: z in sepulchro me custo-
diendo. z tñ no timebo nec timui omnia ista milita
& multitudines iudeos: qz no potuerit me vince-
re. imo vici os resurgendo z eos destruendo.

Erectio[n]is epi[scop]i nra[re]nt illar[um] sive p[ro]fessio[n]is, et
qualiter sive p[er]fectorio erat figura passionis et re-
surrectionis et s[ecundu]m corporacionis: exaltationis epi[scop]i r[es]o-
fecte hunc psalmum in p[ro]p[ter]ia d[omi]ni xpo. Et dicit
hic in persona b[ea]stie domini n[ost]ri. Et subdit do-
minus suscepit me, in littera Hieron[im]i habet. Domi-
nus suscepit me, et sic est littera clara. Et est illi-
sus q[uod] deitas semper suscepit carnem cui erat
vita, ne corrumperet uret patebit psalmu[m]. v. nec
dabis sanctum tuum videre corruptionem: q[uia]m a
destru[er]is est mihi ne commoueas.

Mon timebo milia populi et rcdas
tis me exurge domine saluus me fac
deus meus.
Nota q̄ hec p̄tula pot esse cōfessuūta: et p̄ti-
nere ad rōmūm p̄cedēt. Hā p̄s dormiuit et sopor-
ari fuit in sepulchro. S̄d nō fuit ibi tūdei petrūt
ap̄plato vt iudeeret sepulchrum custodiri. Hā p̄r
oēs. xl. hoas nullites pylati custodierit et circūde
derit ne discipuli furarent corpus. aut aliud q̄ tolleret. S̄d p̄s nō rūnuit milites pylati nec mul-
ta milia populi circūdarūt. immo in despectu cor-
reserunt: ecce terremotus fac̄t est magnus: et
p̄ timore exterriti sunt custodes: facti sunt velut
trucidari. Et corrūnti dantes eoz. nā p̄s sacer bu-
dotalis et p̄s indicūt di sc̄ribari et phariseoz ab dono
ua p̄tala trā dantes eoz quibz rodebat et moide for-
baniz deuorabat pauperes et pupilos et viduas.
Vit̄ est salus: et tuper populi tuūz
benedic̄to tua.

passione in salutē ppli et oīm membroī meoꝝ. itē
lyz p̄t colungere limiles fatus sub vno verbo et
vna oratione extit sc̄us o patre salutis tuū dñi et
tua benedictio est. si tū sup̄ pl̄um tuū. Uel p̄t ēt
iste vericulus construi per synecdem q̄ sit muta-
tio p̄sonae ut q̄ filius dicatur oīs salutis et virtus salu-
tis est dñi. Et dño. postea querueris ad p̄z dicat
o patre sit b̄ficitio tua sup̄ pl̄m: meam passione
in eius redēptione acceptando. et eos tibi recōci-
liādo. et eis peccata remittendo. que n̄dē figura se-
pe frequenter in psalmis. Et quo p̄t q̄ t̄p̄s in s̄tū
tū hō passus fuerit: s̄t̄ virtus passionis et salutis at-
tribuitur p̄f. Nam sicut filius in quantum de q̄ dī
quod h̄bz̄ a p̄f. Ita a fortiori fortum suppositum
quodq̄ virtutibz̄ h̄bz̄ a p̄f. Et ip̄s totū virtute
passionis et redēptionis et salutis dicit esse ip̄s
patris: vel a patre: q̄ virtus salutis et p̄as erat in
diuinitate. S̄z merita ppter que daf salutis et remi-
sionis erant in humanitate. Alterius est adiutorius
q̄ ex coequente totus iste psalmus p̄t exponi de
xpo mystico. s. de capite et mēbus p̄ tertia regulas
veritatis est in p̄logo tractatu. iii. t̄n̄c xps non fo-
lum loquit p̄ se et p̄secutio sua et resurrectio.
Itēta dicit p̄secutio ecclie. Nā q̄d̄ p̄s parfus
est in capite; parfus est sicut es ecclia postea
in mēbris. Et ita post longas p̄secutioēs et sopora-
tioēs surrexit p̄t costitutū et contruit dētes tyran-
noz cr. P̄t etiā torus iste p̄falm? sicut voro
corporis mystici suū sublibet mēbi ecclie ad xps
caput suū cōquerēdo de p̄secutoriū ecclie; ḡra-
tias agēdo p̄ liberatioē ecclie; de punitioē ges-
tutor; sicut iste p̄s duo p̄cedentes et subliequentes
p̄t cui libet martyri cōuenire: inquantu p̄ xpo et
inquantu mēbu xpi p̄s est. Et cōuenientibz̄ oībus
coſſessibz̄ inquantu sunt mēdia xpi et p̄ xpo
laboratio. Et sic p̄s loquor in eis et p̄ eis et p̄ sp̄ in
xpo p̄ xpo. Nā sicut p̄s parfus est p̄ mēbris:
loquor et oīat p̄ mēbris et. Et hec est c̄ quā can-
tamus h̄c p̄falmā: p̄cedentes et subliequentes iē
stributū martyri coſſello. Et iō piudēs lecto-
r et ſacerdos ſic recipiat ſalutis adiutoriū intellēc-
tioē ecclie. Adiutoriet et lector. Nā mo dū exponēdū
h̄c p̄falmū p̄t eſe noīma ad exponēdū et intellē-
cēdū oīs p̄falmos ſequētes. Et ſic p̄z q̄ h̄yſto-
ria de perfecutione abſalon facta contra dñiū p̄no-
tata in titulo n̄ adducit in hoc p̄falmō: q̄ p̄cipi-
tialis materia: ſed tāq̄ p̄prioſtate figuratiua: ex q̄
dī p̄prioſtate infert cōclūtiōne enāgēlica oīpaliſe
xpi. Et hec eſt materia principaliū h̄uī p̄falmi. Et h̄
ſit regula p̄ oīibus alioī p̄falmis.

Am inuocarem exaudi,
uit me deus iustifie mee;
in tribulatione dilata misericordia
mea; miserere mei; exaudi orationem meam.

Eum inuocarem

culos explicantes has personas et materias et inscriptis
et modis certas et loca et rata ut patet. Sed si ista
non fecit datus sine mystico et peribito sacramen-
to ut dictum est: ola photata in titulis continet sa-
cramenta: idea querendus est de strumento huius
tituli ut sit doctrina et norma per oibus cōsūmibiles
titulus sequitur: ne licet iterare. ¶ Ideo est val-
de notandum: sicut dictum est in plogo tractatu: v. qd
hymoi instruuntur musicalia in titulis prenotata signifi-
cant mysteria Christi et ecclesie. Sed inter cetera oge-
num significat corpus ecclesiasticum et mysticum
Nam sicut in organis sunt diversae voces et tunc eis
sunt subordinantur sub quādā proportione ab unum.
Et ex eis generatur dulcis armonia. Ita pariter i
coupoles ecclesiastico et mystico sunt diversa mem-
bia et officia et dignitates fini apostoli tunc etiam con-
uenient et compaginantur sub una fide: charitate for-
mara et hīt attributione ad unum caput qd est ipsius
a quo recipimus sensum et mortis spiritualis regnum et dona
gratias: vnuus sp̄ificans insufflans docē organū. Et sic
reditur vnam dulcem spirituale armonia proportiona-
ta ad ipsum seruandū lege euangelicā. Et tunc p doc
et psonat in titulo ps̄ caritatis in organis intelligit
qd iste ps̄. Loquens de Christo et ecclasi: armonia et pro-
portione et similitudine et consonitate corporis mystici ad
caput suū sicut ecclasi ad ipsum ut patet in psalmo
per hoc autem qd: in fine sicut ad victoriam et cataloga-
tur: qd in conatu vocū: photata qualiter let et ppe
ciū in cōiectū desiderio. et conatu vocabat ipsum: qui
est finis legis: ut veniret in carnem ad saluandū ḡns
humanū et ad ferendū legē euangelicā: iustificantē
ad vitā et ad felicitatem etate. Et hīt patet in exp-
positione psalmi: et est materia principali intenta
de qua iste ps̄: et pro qua est apud catholicos expo-
nendum. Sed de materia mystica et figurativa est
multiplex mod̄: dicēdū solum sp̄ificū apud catholicos
Sed et apud hebreos modernos. Hā quidam dicunt
qd dō fecit hunc psalmū in persecutione sicut: quādā
sicut currit ad adūm diu conone in deserto Iuda-
eo. Sed si iniciari est ipsi faul qd philistines venerant
et implenerant terrā iudei et Israel: tum copulūs ē
dimittente dāuid: tunc et occurrere obūia philistines
Et sic dō gl̄as agēdo fecit hunc psalmū. Alij aut
dicunt qd dāuid fecit hunc psalmū et cōfiliatores ab
salon. Sed m̄bi ut magis cōsonante litteretur: psal-
mi: qd fecerit ipsius qd faul congregauit cor ser-
uos in gabaa renens h̄astiam in manū et dixit:
Aude me in filii gemini: nū qd ob̄ eob̄ vobis dabit fili
us Ias̄ agros aut vineas: tunc uerteret vos facti
tribunos et centuriones: qd̄ cōuulsus es adūdū
sum me: nō est qui m̄bi renunciē: nec est qui vi-
ce uēa doleat ex vobis tunc. Unde tunc: poch idu-
me annunciat quādā videtur audire i nobis: qd
mō recipiat ipsius achimelch̄ sacerdos et qd̄ pōz-
tūp̄ subpanes pōpositūs et gl̄adiū tunc. Et tunc
faul p̄cepit trucidari a: achimelch̄ cuz omni domo
sua cūciuitatem incendi: tunc se serui faul p̄cepit
lūnto ut p̄z p̄z Regis xvi. Qd̄ oportet p̄z do-
ech et ceteri serui faul p̄spofita oī iustitia et verita-
te cōuerient a hominī trahit et relatae fōndimunt et le-
gē ut placet ipsi faul: p̄banarunt tēplū bñ et zg
fecuti sunt dāuid iniustus volerat displicere deo
et cōplacere regi: ppter lucrā tpalet in qd̄ coniura-
tionē et persecutionē dō p̄pud in sp̄ū iniquā cōju-
rationē iudeorum contra cōp̄m episcopū et dāuid p̄secu-
tionē eccle futurā per triānos: qua fuit libera-
ta p̄ ḡm a tpe Lōkātū. Et hoc ergo portu dō
sumere occāsionē parabolā cōdēdū hūc psalmū
Et sī principali intentio dō est tēcōp̄re iudeos ne
p̄m p̄secuātur et triānos ne vēcent p̄pūlū ip̄ia-
m. Sed relata spe bonor̄ tēpōzalū: cōuertant ad
xim̄ et lēge eius obseruent̄: in quo qd̄ psalmō ip̄e
dō introductū xp̄m loquēt̄ p̄ se et membris eius
increpātō iudeos crucifixos suis et triānos p̄se
cutores eccle. Et sic fīs p̄s p̄st̄ eō vor xp̄i: p̄ se
et ecclesia: vel potest̄ eō vor ecclesia p̄ se ipsa. Et
sic materia ex qua est iste ps̄. l.cx qua sumptū dō
occasione faciēt hunc psalmū p̄t̄ eō cōuārū
p̄dicta facta qd̄ dāuid. Et hīt p̄positio quam apit
nobis dō l.p̄ psalmō. Sed materia de qua: principali
ter est iste ps̄: est cōuārū sacerdotium et phariseo-
rum sacra cōtra xp̄m et eccliam que fuit figura-
ta et p̄pusa a dāuid in coniurationē facta qd̄ ip̄ū
Et hīt est cōclusio euāgelicā quādā elicit ex illa
positione. Et tunc litera huīus psalmi requiri ut
p̄imo expōntur de xp̄o capite. Sc̄do de ecclia que
est corpus xp̄i p̄ se et coupoles suo ecclesiastico.
¶ Quārū gād̄ iste intellexit p̄s iste bz̄t̄s par-
tes. Nā l.p̄ma p̄s oartpetti liberari. In sedā ex
hortat iudeos et triānos ut defūst̄ a coniura-
tionē et executione eius. In tertia agit grās de sua libe-
ratio a morte per resurrectionē. Sc̄do ibi filii ho-
minū. Tertia ibi dediſt̄ leticiā. ¶ Quārū gād̄ p̄
mā: est non dāuid: qd̄ ip̄s orauit patrē l.mēsa p̄ sua re-
surrectionē: cōdīc̄ clarificā me p̄t̄ et orauit p̄ suis
mēbris cōdīc̄ salua quod dēfūst̄ m̄bi rnō p̄ his
oī tñ: sed p̄ oībus qui creditur sunt ut Joba.
xviii. Idoī de iudeis l̄pōto et i cruce. Et sic fīt ex
audītūs p̄ sua reuerterē: iō p̄ps at. Deus iusti-
tiae. Lōq̄ iustificat̄ me ḡlificat̄ et p̄bēt̄ testimoniū
iun ip̄e audītū mei qd̄ iuocāre: cōm̄ in mēsa et in
horō et in cruce. sc̄o orando dēcerē misere mei et in
exaudiō ofōne mēa. In līra hālo: h̄r̄: iuocāt̄ exau-
dit̄ me: qd̄ idē eīt̄. Et līra et mēl̄: qd̄ ordinet̄
littera. Lōq̄ ego iuocāre patrē mei in mēsa et in horō
et in cruce et iuocādō dēcerē misere mei: me resu-
scitando et exaudiō ofōne mēa adiplēdo ca qd̄ p̄to
p̄me: t̄ p̄ mēbris meis: t̄cū p̄ dō: iuocāt̄ me et
exaudiō me: qui resuscitauit̄ me et ḡlificauit̄ me et de-
di m̄bi p̄fātē in celo et in terra fī iuocāt̄ meam.
Et sic dāuid deus iustitiae mei: respicēt̄ ad iusti-
tia mēa. Et postea p̄ps iuerius ad patrē dīct̄. Qd̄
p̄re recte possim dicere qd̄ tu eō iustitiae me: et
exaudiō ofōne mēa. Nā in tribulationē mea di-
lataſt̄ m̄bi cor et p̄tēz mēa qd̄ abūde adi-
p̄st̄: pur p̄tēz et sperabā. Et causāt̄ figura grāma-
tīcī qd̄ synepēt̄: qui p̄s p̄sana et accidēt̄ ve-
bi in locūtō: fīs: eīt̄ murato p̄sone a tercia ad se-
cūdā. Et iāvalde adiuctūrū. Nā sic dāub̄ et nō mod̄
mō: manūtēt̄ p̄p̄t̄a: iusta: līra: fīs: līra: fīs: līra:

Psalmi. 119

ge ut placet ipsi sauli; p[ro]p[ter]banarunt t[em]p[or]e d[omi]ni zg
secuti sunt dauid iniunctor voluerunt dispergere deo
ut coplaceret regi, p[ro]pter lucrat[io]nem q[ui] coniura-
tione et persecutione d[omi]ni p[ro]p[ter]d[omi]nem in sp[iritu] iniquitatis coiu-
ratione uide o[mn]is c[on]tra xpm p[re]cipiunt et d[omi]ni p[re]dic-
tionem ecclie futuram per tyranos; qua fuit libera-
ta p[er] xpm tpe L[ord]ostatini. Et hoc ergo potuit d[omi]nus
sumere occasione parabolam c[on]dehiditcum psalmum
Et sic principaliis infestis d[omi]ni et forepatre iudeos
xpm persequatur et tyranos ne verent p[er]spicere xpm
Sed relata spe bonorum temporium; inveniunt ad
xpm et legem eius obseruent in quo q[ui]d est psalmo ipse
d[omi]nus introductus xpm loquetur p[er] se et membris eius
increpando iudeos crucifixos suos per tyranos p[re]se
cutores ecclie. Et sic habet ha[ec] p[er] d[omi]num vor xpi, p[er]
et ecclesiæ; vel potest esse vor ecclie, p[er] se ipsa.
Et sic materia ex qua est iste ps. l, ex qua sumpsit d[omi]nus
occasione facti hunc psalmum p[er] eum cōiurato-
rū p[re]dicta facta 5 dauid. Et hec p[ro]positio quam ap[osto]l
nobis d[omi]nus p[er] xpm. Et materia de qua p[ri]ncipali
ter est iste ha[ec] p[er] d[omi]nus cōiuratio sacerdotium et pharisae
rum facta contra xpm et ecclesiæm que fuit figura
et p[ro]feta a dauid in coniuratione facta p[er] ipsum
Et hec est conclusio euangelica quā d[omi]nus elicit ex illa
p[ro]positione. Et i[st]o littera huic psalmi requiri ut
primo exponatur de xpi capite. Sc[ri]bo de ecclia que
est corpus xpi p[er] se et copore sue ecclasticum.
Quātū g[ra]du ad illū intellectu p[er] iste h[ab]entes par-
tes. Nā i[st]a p[ro]p[ter] orarepetit liberant. In sedâ ex
hortat indeos et tyranos ut desistant a coniura-
tione et execratione eius. In tertia agit gr[ati]as de sua libe-
ratio[n]e a morte per resurrectionem. Sc[ri]bo ibi filii ho-
minū. Tertia ibi dedicit leticiam. Quātū g[ra]du ad p[ro]p[ter]
mū est notandum q[ui] xps orauit patrē i[m]m̄ela p[er] sua re-
surrectionem dicit clarificare me p[er] q[ui] orauit p[er] suis
mēbus c[on]dit salu[us] quos dedidit m[er]iti p[ro]p[ter] his
o[mn]i t[em]p[or]i p[ro]p[ter] oibus qui credituri sunt ex Joba.
xvi. Hoc d[omi]nus orauit i[nt]erto et i[nt]o cruce. Et sic fuit ex-
auditus p[er] sua reuocatio[n]e. i[st]o p[ro]p[ter] ad. Dic[imus] iusti-
tiae. q[ui] iustificat mez gl[ori]ficat p[er] phibet testimoni-
um ipse exaudiuit me c[on]iuvocare ēiū in mēla et in
horzo et in cruce. sc[i]o quando dicere misere mei et
exaudi ofone meā. In l[et]ra h[ab]ero. h[ab]eo: iuocatē exau-
dit me de q[ui] id est. Et i[st]o ē meli[us] q[ui] sic ordine
littera. Et si quis iuocaret patrē i[m]m̄ela et in horzo
et in cruce et iuocatō dicere misere mei me resu-
scitando et exaudi ofone meā ad diplod[omi]no ca[pi]to p[er] q[ui] peto
p[ro]p[ter] me mēbus meis; t[em]p[or]is p[er] d[omi]nū iustificare mee et
diat mēb[us] p[er] patrē ē celo et in terra fini iustitia meam.
Et sic dicit deus iustitiae mei, i[st]i respiciens ad iusti-
tiam meā. Et postea p[ro]p[ter] querulus ad patrē dicit. D[omi]nū
pre recte possum dicere q[ui] tu es d[omi]nū iustitiae mee et
exaudi ofone meā. Nā ē in tribulatio[n]e mea di-
latasti mēb[us] cor et p[er]titione mea q[ui] abide adi-
sti, put p[er]petua c[on]siderab[us]. Et causa figura grāma-
tical[us] q[ui] synaptelis; quā mutata p[er]sana et accidens ver-
bi in locutione ē; it ē mutato p[er]sona a tertia ad se-
cunda. Et i[st]o evālde adiudicatur. Nec sic dicit Rabbi
mos r[ab]bius nobis p[er] h[ab]emus h[ab]emus ē ū[er]ū modi

D. Jacobi de valentia

et perpetuam vitā et felicitatem in corde meo.

de pe. A fructu frumenti vini et olei sui mul-
dis. iiii.
ca. dd tiplicati sunt.

ergo **C**onaz ipsi iudei et oes mundani multiplicati sunt turba i.admirantia fructu frumenti vini et olei et ceterorum. rum bonorum temporalium.i.lacet ipsi sunt multiplicati in huiusmodi abundantia et copia bonorum. q.rum tamen.

**In pace in id ipsum dormiam et re-
quiescam. Quoniam tu domine si-
bunare fecisti gulariter in spe constituisti me.**

Ecce domini simul et regnabilem in pace et quiete bonorum spiritualium hic per gratiam ut in tuto per gloriam. Nam sicut in hac vita passus fui in persecutions et mortes tamen resurrexi ad gloriam sempiternam ipsi autem ad mortem eternam destinabuntur. Et non hoc quod tu dixis constitutum meum est sed singulariter in ipse resurrectione et glorie nam si specis mea fuit bona et sit effectus eius. Non semper mihi correspondet spes unde est aduentus tuus. Sed si fuit bona et sit effectus eius non semper

Nota. p. 108. q. 1. l. 1. id ipsum star aduerbiūtūr et id est q. 10. simili-
q. 1. id ipsum star aduerbiūtūr et id est q. 10. simili-
vel sit. Et idem littera Hieronymi habet sic in pa-
ce domini simul et requiescam. Et sic est aduerbiūtūr
gregaci. Unū septies reperit hoc aduerbiūtūr in id
ipsum in hoc libro psalmorum. Sed vbi. lxx. posu-
Dura- runt in idipsum Hieronymus traduxit et posuit hoc
aduerbiūtūr simul. Sed viribus cōtinet magnius fa-
cilius. **T** **U**nū est non rādū fī aug. a. Boe-
tius. q. 1. hec est differentia inter durat ionē tepratōlem

Dur- ipsum in hoc libro placitum. Sed vbi lex poli-
tus- runt in ipsius b[ea]t[er]o[rum] traduxit a post hoc
po[er]al aduerbiū simul. Sed utrobius cōtinet magnū sa-
etina cruentū. A C[on]tra et non ratiū d[icit] aug[ustinus] Bo[n]o
diffe- q[ui] h[ab]et cōsideratio[n]em. Inter durat[io]nē tēp[or]ale
runt. et cetera. Nā duratio tēp[or]alis est terminabilit[er] ē
successiva nec poterit hora simul. sed eternitatis

Christopolitani Episcopi Expositio

poni. B Ad cuius intelligentia est nota quod sicut tota ecclesia in viii corp^o mysticis organizatione mensurati et proportionati ex ordine multorum membrorum ad viii caput q^{uod} est ipsa. Ita pariter as viii cuius sunt organata et mensurata ex amoenitate et ordine corporum multorum cuius ad viii principem q^{uod} est ipso sensu viii legi viii^o non fideliter scilicet cuius est otium et p^{ro}gressus et p^{re}prietates describit Aug^{ustini} de ciel^o. vlti. 2. xv. de cuius deliciae videntur q^{uod} a primordio mundi genit^{us} humani fuit in duo gressus distributus. viii q^{uod} hoc item alterius q^{uod} fuit vii. quas est mystice duas ciuitates appellam^{us}. Aduas hoys societates, q^{uod} triuina est in eternitate p^{re}destinata regnare q^{uod} deo. altera cuius diabolo eternum subire supplicium q^{uod} triuina. s. ciuitas dei incipit ab altera. s. ciuitas diaboli incipit a caym. Lues prima ciuitatis ibi fuit deo. altera autem fuit hoym. Inter duas ciuitates assignantur aug^{ustini} vii. differentes. quia differunt fuit diversorum filiorum. Sic dicit Aug^{ustini} q^{uod} fecerit has duas ciuitates duo amores: terrena. Lamas sibi vias ad corrumptum et diabolos. celestes q^{uod} amarobivis ad cõtempnum sui. Scibat de ferentia q^{uod} illa se fecerit in dico gloria. Tertius q^{uod} illa q^{uod} ab hoib^{us} gloriam. h^{oc} dicit dno fuit in eis gloria et erales caput meum. Ita in illa hoies h^{oc} carne vesti ueteris vesti non honorari. In hac autem est vera sapientia q^{uod} pietas in qua recte rex deo cultur excep^{ta} pietatis in societate fratrum angelorum. Et quibus verbis Augustini p^{ro} q^{uod} istae duas ciuitates principia differunt. Primo romanus affectus et amores. Secundo ratione cultus. Tertio rono fine sp^{iritus} q^{uod} ciuitas terrena toto affectu diligite ista sp^{iritus} talia non recte colit deum. ciuitas autem dei colitur viii regni dei et ultimam super ola diligat q^{uod} electri deo et h^{oc} in eo tota sua sp^{iritus} ponit. Et isto habet initio mundi fuit veritas et afflictio a ciuitate terrena eo q^{uod} in mordibus et cultu sp^{iritus} ipsi contraria et aduersa. q^{uod} illuc a principio mundi cary interficiunt ab^{us}: q^{uod} postea calderi p^{ro}sentiunt sunt abiecti et esau iacob. et ismael zebulon et sic de ceteris iustis. In hunc tamen non illico scribe q^{uod} pharisei p^{ro}ficiunt fuit ipso qui est caput et p^{rin}cipes huius ciuitatis. postea iudei et tyranni p^{ro}ficiunt fuit eis in apostolis et martyribus postea heretici periarunt et p^{ro}sequuntur est per sectam malaboniacum. et affligunt in fine p^{ro}pter ipso. Tota ergo ista ciuitas cuius principes suo ipso introducunt ad loquendum i psalmo. Et queritur apud patrem petrus vultone de suis iniunctis affigentibus ea^m. Et ita pariter tanta ista ciuitas q^{uod} est ecclesia introducit ad loquendum in hoc psalmo. agens deo gratias p^{ro} eo q^{uod} abstrahit et liberauit eam a sollicitudine multitudinis et respiro autem et p^{ro}stitutum cam i bonis spiritu ritualibus q^{uod} et i p^{ro}fecti bonorum glorie. In quo psalmo quartuor facti. Nam paucum petri bona sp^{iritus} lita. Secundo incepit ciuitas terrenos ut desistat a p^{ro}fecti curione infor^{mati}. et exhortat ut sequatur bona sp^{iritus} lita. Tertio remouunt quādam cauillatissima. Quarta agit misericordias q^{uod} relectus sp^{iritus} constituit et in boīs sp^{iritus} acq^{ui} alibus 3. Scibat ibi filii hoys. Tertia ibi: multi dicitur tunc. Quarta ibi: dedisti leticiam. B. Quādam ad p^{ro}gnitionem tuam et rotunditatem hotiis quae acquiruntur et cū celorum cōsiderit triduum suu medicina condit et opera

Cum inuocarem.

tione bonorum et patientia in aduersis pp deus. **A**si ista tria marie debem⁹ querere a deo et idea ut salu-
to. **M**od. vi. **H**olite solliciti estes dientes quid mā-
ducabimus et. **S**ed pmi quiter regni et dū ius-
titiaz eiusdem ergo petit in pmis dō sumū
tota ecclia in principio huius psalmi cū inuocare
exaudiuit me deus iustitia mee. **A**ulta lla hz cū iuo-
caero eraudi me dō. **L**gado Hieronymi hz iuox
cāte exaudi me dō. **E**t tunc littera est plana abiq̄
figura. **E**t est sensus. **D**eus iustitia mee. i. qd
consistit tota mea iustitia exaudi me inuocante te.
vel cum inuocauerit te vano mibi iustitia faciet
patientiam in aduersis. **M**undicam in corde: vt
sine peccato possum meritare operari. **I**lla ergo
trita peto a te sicut pūmo in tribulatione dilatasti mihi
et ponitur ppteritū pio furore sive pio impera-
tivo. **T**olitata et corrobora mibi animum et cor in tri-
bulatione largiendo patientiam in aduersis: vt va-
leat persecutioes et cetera aduersa equo ailo tolerare.
Scō miserere mei peccata mibi remittendo
et in grā confirmādo: vt possim bene operari. **T**er-
tio exaudi autionē mēa regius celoz largiendo.
Unde nota qd ista prima particula redditur diffici-
lis scō nrā translatiōne ppter mutationē per se.
Sed fons non est sine mysterio. **U**nū dō et esse
tales sensus referendo ad diuinā: vt dicat ecclia.
Eum ego inuocarem sub lge veteri per patrarchas
et prophetas. tūc deus iustitia mee exaudiuit
me mittendo filium suum in carnem et cōueria ec-
clesia a dō. pīm dicunt ut dñe in illa tribulatione dia-
lasti mibi cor et animū dando legē libertatis et gra-
tie. **E**t idem miserere mibi peccata remittendo per
gratiam. **E**t exaudi orationem meā regnum celo-
rum largiendo. **E**t patientiam in aduersis con-
tra persecutoes conferendo. **E**t postē liberasti
me a peccato libera me a persecutione impiorum.
Conf. holum. In hac scō parte ecclia irepat
cives terrenos et mundanos et delictista persecu-
tores usq; exporutor eos ad colendū xp̄m et le-
genū eius. contēnendo terrena. et appetendo de bona
spiritualia. **A**si dicit. o fili h̄lo vñsquo eritis mali-
noli et crudeli corde ē me. vt qd id est qd ille obliga-
tis vanitateq; sp̄s libipā et auaritiae bonorum mīda-
rum qui sunt vana et corruptibilia. et qritis mea dī-
ci: **V**os iudei falso gloando facias scripturas
veteris testamēti filalter pīce intelligēdo. **E**t vos
gentiles vīdāt et fallos deus colendo. **E**t vos fara-
nenti turpe fecit iniquitatem obſtruādo. **E**t vos
heretici falla dogmata seminando simplices deci-
pido. **S**cīto id est volo q; scīas: qd pīm pī miri-
ficiant xp̄m sancti suum et ipsum tanq; verū deus
et redēptōre et legislatore in mundū misit. **E**t ideo
ego col eū et eius legem euangelicā ferare decre-
ui et in ipso sp̄s mēa constitui. **E**t ideo ipse domin⁹
iesus christus exaudiuit me cum clamavero ad eū
et liberabit me de manib⁹ et persecutorib⁹ vñs.
Et si trascimū. i. si aliqui iustis trati cōtra me
et persecuti me. tamen iam amplius nolite peccare.
Sed delictista a persecutione et qd dicitur in corde
bus vestris in cubilib⁹ vestris compungantur. i.
si aliqui difficiunt pī possumus tūc corib⁹ secretis pe-
nētribus vestris facere malū; tūc non deducaris
ad effectum: fed resistere malis tentationib⁹ et co-
gitationib⁹. et compungimini in corde penitentiaz
agendo. **E**t cognoscentes veritatem recipite legē
euangelicā que docet omnem veritatem: t pī obli-
bet omne malū fieri et exhortatur ad omne bonū.
Et sic seruantes legē euangelicā: sacrificare sacri-
ficium iustitiae et sacrificium eucharistie. qd se est
iustis et bonū iustificans omnia. **E**t tā sacrificare
sacrificium iustitiae. i. offerte deo co mūndū et contri-
tum et humiliatiū in quo cōsistit tota iustitia hoīa:
et sperate in dño. i. ponite sp̄e vestrā in dño et nō in
rebus temporib⁹ sed in bonis spiritualibus in euā-
gelica lege promissis qdōs beatos felices faciet.
Conf. dūcunt tūc. **H**ic respōdet questionē quam
homines mādani faciunt. t dūcunt quis offēdit no-
bis ista bona futura que ch̄rist⁹ pīmit. **Q**uasi dī-
cāt qd cōtentēmus ista bona repōtatio que ride-
mis et pīstissemus p illis qd nō videm⁹ nec cogno-
scimus. quasi dicāt qd farū et hoc facere zc. **A**d
hoc respōdet ecclesia qd signatum est lumen vultus
dei super nos. pēc qd lumen possumus credere pī
cognoscere ista bona spiritualia: et pītūrūtū su-
per. **B** **D**elūisti letitiat̄ zc in corde meo. Ista ē
quarta pars huius psalmi. **A**d cuius intelligentiā
et ad ducentiū qd sic fit dies et qdā virtus theolo-
gica deinceps infula: qua mēs eleuataz cōfortata cre-
dit et ascensit reg' supnaturāl' z nō vñs. **E**t cha-
rismata et alia virtus ista quāvolitas cleuaz ad di-
ligēdā dei super oīa. **T**u pariter. Spes et qdā
virtus iusta qdā quā volitas terrae sp̄alua bona
et inutilib⁹ apperit⁹ et expectant⁹. **S**cō est aduer-
ter hoīiā et qdēt differētā inter holmū iusti⁹ et pa-
tralū: nō hō piauas quātūq; potes et dunes sit: l iusti⁹
cer get letitiat̄ in facie ppter affluētā bonous pati-
tūlū: tūc semp gerit tristitia et terrore in corde ti-
mēs futuri iudicis et punitiōne. acculante cū
conscientia sui etiā qdēt perdere bona sp̄alua qd
posidēt et ideo otimūs tuūo nō sūnt ipz cīs felī
cem: pēp oppositū hō būtūs lz allqū gerit tristitia
et letitiat̄ in facie ppter persecutioē maloz tūc semp
gerit letitiat̄ et gaudiū i corde eo qd expectat gloriā
et pīsum pīpt̄ malā que patiētē tulit pīpt̄
deus de hac ergo letitiat̄ et sp̄e agit hic grātias
et ecclia. **S**ic recepit fidem et sp̄e per quam cō-
tentā sp̄alua et appetit et expectat dōsa futura sp̄alua.
Et iō dicit ecclia grās ago. o dñe supple qm de
dīst hōla letitiat̄ in corde meo qd ipsi hoīes mīda-
ni multiplicant sūt et locupletati a fructu. frumenti
et vīt et oleoz alioz sp̄alua. **S**ed ego habens hanc
sp̄et letitiat̄ in corde meo de bonis futuriis absq; so-
lētitudine tēpōtālin simili domīa et rēqēsātā pīace
et zete et hoc faciū qm tu dñe singulatār me in ta-
lē sp̄e confitūtū. **T**u tēpī qd abundāt talibus diu-
nitās in hoc seculo. tūc post finē rācōnes in inferno
positi sūt emos eterna depasēt eos. psalm. lxvii.
Ego autē post hanc vitā domīa similz et requiescāt
in illa pīace fructuōe et celo eo qd pī cōstitūtū me
in bac vītā in foētēdōne terrena et appetendo

50. EKKVÍJ

et no= Notes